

OLYMPUS ANTİK KENTİ

3 NO.LU KİLİSE MOZAIKLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Uğurcan KOŞDEMİR

Eskişehir 2022

OLYMPOS ANTİK KENTİ 3 NO.LU KİLİSE MOZAİKLERİ

Uğurcan KOŞDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bedia Yelda OLCAY UÇKAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2022

ÖZET

OLYMPOS ANTİK KENTİ 3 NO.LU KİLİSE MOZAİKLERİ

Uğurcan KOŞDEMİR

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2022

Danışman: Prof. Dr. Bedia Yelda OLCAY UÇKAN

Bu çalışmada, Antik Dönem’de “Lykia” olarak adlandırılan bugünkü Teke Yarımadası’ndaki Olympos Antik Kenti’nin dokuz kilisesinden biri olan 3 No.lu Kilise’nin opus tessellatum tekniğindeki mozaikleri konu edilmiştir. 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı arasında inşa edilen, üç nefli bazilika tipindeki 3 No.lu Kilise’nin, şu ana kadar bilimsel kazı çalışması yapılan alanlarından güney nefte, kuzey nefte ve kuzeydoğu köşe odasında in-situ zemin mozaikleri tespit edilmiş olup duvar, kemer ve galeri katlarına ilişkin mozaikler ise ait oldukları yerlerden kopmuş parçalar halinde bulunmuşlardır. Zemin mozaiklerinde geometrik ve bitkisel desenler, duvar ve kemer mozaiklerinde ise geometrik ve bitkisel desenlerin yanı sıra figürler ve Grek harfleri tespit edilmiştir. Mozaikler, tasarım olarak dönem ve bölge özelliklerini yansıtmaktadırlar. Elde edilen veriler ışığında, ilgili mozaiklerin 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı arasında tamamlanmış olmaları uygun görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Mozaik, Kilise, Bizans, Olympos, Lykia.

ABSTRACT

THE MOSAICS OF CHURCH 3 IN OLYMPOS ANCIENT CITY

Uğurcan KOŞDEMİR

Department of Art History

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, January 2021

Supervisor: Prof. Dr. Bedia Yelda OLCAY UÇKAN

This study is about the opus tesellatum mosaics of Church 3, which is one of the nine churches of the Olmypos Ancient City on the Teke Peninsula, which was called "Lycia" in Antiquity. Built between the end of the 5th century and the beginning of the 6th century, in-situ floor mosaics were found in the south nave, north nave and northeast chamber of Church 3, which is a three-aisled basilica. The mosaics related to the walls, arches and galleries were found fallen from the places they belonged to. Floor mosaics have geometric and floral patterns, wall and arch mosaics have geometric and floral patterns as well as figures and Greek letters. Mosaics reflect the characteristics of the period and region in design. As a result of the data obtained, it is considered appropriate that the relevant mosaics were completed between the end of the 5th century and the second half of the 6th century.

Keywords: Mosaic, Church, Byzantine, Olympos, Lycia.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Olympos Antik Kenti'ndeki 3 No.lu Kilise'nin opus tessellatum tekniğindeki mozaikleri konu edilmiş olup tezin konusunu oluşturan materyaller ile kazı çalışmaları sırasında ve sonrasında kazı evinde çalışılmıştır. Karşılaştırma ve değerlendirme yapabilmek için basılı ve çevrimiçi nitelikte yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanılmıştır.

Öncelikle engin bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlandığım saygıdeğer danışmanım ve Olympos Antik Kenti Kazı Başkanı Prof. Dr. Bedia Yelda OLCAY UÇKAN'a, ilgili konuda çalışma imkânı sağladığı ve çalışmam süresince verdiği destekleri, görüşleri ve önerileri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Lisans öğrenimimden bu yana öğrencilik ve meslek hayatımda bana ışık tutan, yol gösteren, Olympos Antik Kenti'nde tecrübe kazanma imkânı sunarak ilgili çalışmama ön ayak olan ve her konuda desteklerini veren, bilgilerini ve tecrübelerini aktaran, öğrencisi olmaktan ve birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Seçkin EVCİM'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Meslek hayatımdaki ve çalışmamdaki her aşamada destek veren, bilgilerini ve tecrübelerini aktaran değerli Doç. Dr. Muradiye ÖZTAŞKIN'a ve Doç. Dr. Gökçen ÖZTAŞKIN'a çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme ve hem meslektaşım hem de hayat arkadaşım sevgili Elis AŞIK'a en içten duygularıyla minnetlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Erken Bizans Dönemi’nde Mozaik	1
1.2. Olympos Antik Kenti	8
1.3. Olympos Antik Kenti Kazı ve Araştırma Çalışmaları.....	10
1.3.1. Olympos Antik Kenti’nde Mozaiklerle İlgili Önceki Yayınlar	14
1.4. 3 No.lu Kilise.....	15
2. KATALOG	19
2.1. Zemin Mozaikleri.....	19
2.1.1. Güney nef	19
2.1.2. Kuzey nef.....	24
2.1.3. Kuzeydoğu köşe odası	41
2.2. Duvar ve Kemer Mozaikleri.....	42
3. DEĞERLENDİRME	68
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	77
GÖRSELLER.....	83
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 1.2.1. Topoğrafik harita, Lykia ve Pamphylia.....	83
Görsel 1.2.2. Detay, Topoğrafik harita, Olympos, Lykia ve Pamphylia.....	83
Görsel 1.2.3. Uydu fotoğrafı, Olympos, Antalya, Türkiye	84
Görsel 1.3.1. Kent planı, Olympos Antik Kenti.....	84
Görsel 1.4.1. Detay, 3 No.lu Kilise, kent planı, Olympos Antik Kenti	85
Görsel 1.4.2. Genel, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	85
Görsel 1.4.3. Plan, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	86
Görsel 1.4.4. Ortofoto, tespit edilen in-situ zemin mozaikleri, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	86
Görsel 2.1.1.1. Apsisten güney nefe bakış, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	87
Görsel 2.1.1.2. Genel, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	87
Görsel 2.1.1.3. Katalog No. 1, ortofoto, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	88
Görsel 2.1.1.4. Katalog No. 1, çizim, batı pano ve doğu pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	89
Görsel 2.1.1.5. Katalog No. 1, batı pano ve bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	89
Görsel 2.1.1.6. Katalog No. 1, detay, batı pano ve orta pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	90
Görsel 2.1.1.7. Katalog No. 1, detay, batı pano ve orta pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	90
Görsel 2.1.1.8. Katalog No. 2, bordür, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	91
Görsel 2.1.1.9. Katalog No. 3, zemin mozaigine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	91
Görsel 2.1.1.10. Katalog No. 4, zemin mozaigine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	92
Görsel 2.1.1.11. Katalog No. 5, zemin mozaigine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	92
Görsel 2.1.2.1. Genel, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	93

Görsel 2.1.2.2. Katalog No. 6, ortofoto, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	93
Görsel 2.1.2.3. Katalog No. 6, detay, bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	94
Görsel 2.1.2.4. Katalog No. 6, detay, bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	94
Görsel 2.1.2.5. Katalog No. 6, detay, bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	95
Görsel 2.1.2.6. Katalog No. 6, detay, nartheks kapısının eşik taşı, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	95
Görsel 2.1.2.7 Katalog No. 6, genel, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	96
Görsel 2.1.2.8. Katalog No. 6, ortofoto, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	96
Görsel 2.1.2.9. Katalog No. 6, detay, doğu pano ile bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	97
Görsel 2.1.2.10. Katalog No. 7, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	97
Görsel 2.1.2.11. Katalog No. 8, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	98
Görsel 2.1.2.12. Katalog No. 9, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	98
Görsel 2.1.2.13. Katalog No. 10, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	99
Görsel 2.1.2.14. Katalog No. 11, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	99
Görsel 2.1.2.15. Katalog No. 12, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	100
Görsel 2.1.2.16. Katalog No. 13, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	100
Görsel 2.1.2.17. Katalog No. 14, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	101

Görsel 2.1.2.18. Katalog No. 15, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	101
Görsel 2.1.2.19. Katalog No. 16, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	102
Görsel 2.1.2.20. Katalog No. 17, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	102
Görsel 2.1.2.21. Katalog No. 18, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	103
Görsel 2.1.2.22. Katalog No. 19, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	103
Görsel 2.1.2.23. Katalog No. 20, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	104
Görsel 2.1.2.24. Katalog No. 21, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	104
Görsel 2.1.2.25. Katalog No. 22, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	105
Görsel 2.1.2.26. Katalog No. 23, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	105
Görsel 2.1.2.27. Katalog No. 24, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	106
Görsel 2.1.2.28. Katalog No. 25, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	106
Görsel 2.1.2.29. Katalog No. 26, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	107
Görsel 2.1.2.30. Katalog No. 27, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	107
Görsel 2.1.2.31. Katalog No. 28, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	108
Görsel 2.1.2.32. Katalog No. 29, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	108
Görsel 2.1.2.33. Katalog No. 30, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	109

Sayfa

Görsel 2.1.2.34. Katalog No. 31, zemin mozağıne ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	109
Görsel 2.1.3.1. Genel, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti .	110
Görsel 2.1.3.2. Katalog No. 32, ortofoto, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	110
Görsel 2.1.3.3. Katalog No. 32, detay, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	111
Görsel 2.1.3.4. Katalog No. 32, detay, doğu pano, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	111
Görsel 2.2.1. Katalog No. 33, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	112
Görsel 2.2.2. Katalog No. 34, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	112
Görsel 2.2.3. Katalog No. 35, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	113
Görsel 2.2.4. Katalog No. 36, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	113
Görsel 2.2.5. Katalog No. 37, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	114
Görsel 2.2.6. Katalog No. 38, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	114
Görsel 2.2.7. Katalog No. 39, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	115
Görsel 2.2.8. Katalog No. 40, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	115
Görsel 2.2.9. Katalog No. 41, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	116
Görsel 2.2.10. Katalog No. 42, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	116
Görsel 2.2.11. Katalog No. 43, duvar/kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	117

Sayfa

Görsel 2.2.12. Katalog No. 44, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	117
Görsel 2.2.13. Katalog No. 45, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	118
Görsel 2.2.14. Katalog No. 46, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	118
Görsel 2.2.15. Katalog No. 47, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	119
Görsel 2.2.16. Katalog No. 48, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	119
Görsel 2.2.17. Katalog No. 49, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	120
Görsel 2.2.18. Katalog No. 50, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	120
Görsel 2.2.19. Katalog No. 51, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	121
Görsel 2.2.20. Katalog No. 52, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	121
Görsel 2.2.21. Katalog No. 52, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	122
Görsel 2.2.22. Katalog No. 53, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	122
Görsel 2.2.23. Katalog No. 54, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	123
Görsel 2.2.24. Katalog No. 54, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	123
Görsel 2.2.25. Katalog No. 55, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	124
Görsel 2.2.26. Katalog No. 56, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	124
Görsel 2.2.27. Katalog No. 57, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	125

Sayfa

Görsel 2.2.28. Katalog No. 58, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	125
Görsel 2.2.29. Katalog No. 59, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	126
Görsel 2.2.30. Katalog No. 60, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	126
Görsel 2.2.31. Katalog No. 61, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	127
Görsel 2.2.32. Katalog No. 62, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	127
Görsel 2.2.33. Katalog No. 63, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	128
Görsel 2.2.34. Katalog No. 64, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	128
Görsel 2.2.35. Katalog No. 65, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	129
Görsel 2.2.36. Katalog No. 66, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	129
Görsel 2.2.37. Katalog No. 67, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	130
Görsel 2.2.38. Katalog No. 68, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	130
Görsel 2.2.39. Katalog No. 69, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	131
Görsel 2.2.40. Katalog No. 70, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	131
Görsel 2.2.41. Katalog No. 71, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti	132
Görsel 2.2.42. Katalog No. 72, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	132
Görsel 2.2.43. Katalog No. 72, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	133

Görsel 2.2.44. Katalog No. 73, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	133
Görsel 2.2.5. Katalog No. 74, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti.....	134
Görsel 3.1. Plan, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti	134
Görsel 3.2. Genel, kuzey nef, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti	135
Görsel 3.3. Detay, kuzey nef, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti	135
Görsel 3.4. Detay, kuzey nef, Aziz Trias Bazilikası, Kıbrıs	136
Görsel 3.5. Detay, nartheks, Nekropol Kilisesi, Anamur.....	136
Görsel 3.6. Detay, Pullu Kilisesi, Anamur	137
Görsel 3.7. Detay, nartheks, A Kilisesi, Andriake Antik Kenti	137
Görsel 3.8. Detay, güney nef, Merkez Kilise, Anamur	138
Görsel 3.9. İkinci kat zemin mozağı parçası, Mozaikli Yapı, Olympos Antik Kenti .	138
Görsel 3.10. Plan, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti	139
Görsel 3.11. Detay, güney nef, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti.....	139
Görsel 3.12. Detay, kuzey nef, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti.....	140
Görsel 3.13. İkinci kat mozaik zemin parçası, Mozaikli Yapı, Olympos Antik Kenti	140
Görsel 3.14. Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti	141
Görsel 3.15. Detay, kubbe, Ortodokslar Vaftizhanesi, Ravenna	141
Görsel 3.16. Detay, kubbe, Hagios Georgios Kilisesi, Selanik.....	142
Görsel 3.17. Detay, apsis, Panagia Kanakaria Kilisesi, Kıbrıs	142
Görsel 3.18. Detay, apsis, Hagios Katerini Manastır Bazilikası, Sina Dağı	143
Görsel 3.19. Çizim, yedinci ve sekizinci kemerler, kuzey nef, Hagios Demetrios Kilisesi, Selanik	143
Görsel 3.20. Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti	144
Görsel 3.21. Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti	144
Görsel 3.22. Detay, apsis, Soli Bazilikası, Kıbrıs	145
Görsel 3.23. Detay, orta nef, Aziz Trias Bazilikası, Kıbrıs Kuzey	145
Görsel 3.24. Detay, Piskopos Leontios Kilisesi, Ya‘amun	146
Görsel 3.25. Çizim, detay, yedinci ve sekizinci kemerler, Hagios Demetrios Kilisesi, Selanik	146
Görsel 3.26. Detay, güney tonoz kemeri, Galla Placidia Mausoleumu, Ravenna	147

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A	: Alpha
Γ	: Gamma
E	: Epsilon
H	: Eta
K	: Kappa
N	: Nu
O	: Omikron
Π	: Pi
X	: Khi
a.g.k.	: Adı geçen kaynak
Bkz./bkz.	: Bakınız
cm	: Santimetre
cm ²	: Santimetrekare
Çev	: Çeviren/çevirenler
Ed	: Editör/editörler
km	: Kilometre
Le décor I	: Le Décor Géométrique de la Mosaïque Romaine I
Le décor II	: Le Décor Géométrique de la Mosaïque Romaine II
m	: Metre
m ²	: Metrekare
Mad.	: Madde
MÖ	: Milattan önce
pl.	: Planche (Fransızca “Levha”)
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. Erken Bizans Dönemi'nde Mozaik

Latince “musivum”dan gelen mozaik, çeşitli renklerdeki taş, cam ve pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan duvar, döşeme, tavan kaplaması şeklinde resim ve bezeme işidir. Mozaik, tek renkli veya çok renkli olabileceği gibi, geometrik ve bitkisel motifli ya da figürlü olabilir. Mozaik teknikleri parçaların boyutlarına, niteliklerine ve uygulanış şekillerine göre türlere ayrılır. Bunlar; opus alexandrium, opus barbaricum, opus musivum, opus scutulatum, opus sectile, opus segmentatum, opus signium, opus tessellatum, opus vermiculatumdur¹.

Mozaik genellikle bir yapıya bağlı durumdadır, ancak taşınabilir ve serbest örnekleri de bulunmaktadır². Özel bir kesim gerektirmeyen ve harç yatağına yerleştirilerek yapılan opus tessellatum ile asimetrik, kavisli ve küçük yüzeylerin daha kolay bezendiği görülmektedir. Mozaığın yerleştirilmesinde mimari formlar ve litürji önem arz etmektedir. Kullanım yerlerinin yapıdan yapıya değişiklik gösterdiği ve belli bir şemaya bağlı kalınmadığı anlaşılmaktadır. Mozaikteki farklı bezeme teknikleri ve kompozisyonlar ile yapının öne çıkarılmak istenen kısmı vurgulanabilir³.

Küp şeklindeki küçük parçalara Latince “tessera” ya da “tessella” denmektedir. Tesseraların yan yana dizilmesiyle yapılan mozaik tekniği opus tessellatumdur. Bu tekniğin çeşitlerinden biri olan opus vermiculatumda parçalar desenin kıvrımlarına göre dizilmektedir. Bir diğeri olan opus musivumda ise geometrik ve figüratif desenler oluşturulmaktadır⁴.

¹ Y. Demiriz (2002). *Örgülü Bizans döşeme mozaikleri*. (1. Baskı), İstanbul: Yorum Sanat ve Yayıncılık, s. 5; D. Hasol (2014). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*. (14. Baskı), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, s. 332; Opus: Latince “iş/yapım”.

² O.M. Dalton (1911). *Byzantine art and archaeology*. (1. Baskı), Oxford: Oxford University Press, s. 430-434; O. Demus (1991). *Die Byzantinischen mosaikikonen*. (1. Baskı) Viyana: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, s. 9-13.

³ Demiriz, 2002, **a.g.k.**, 118-119; R. Ousterhout (2016). *Bizans'ın yapı ustaları*. (Çev: Figen Yavuz), (1. Baskı), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, s. 225.

⁴ Demiriz, 2002, **a.g.k.**, 5-6; Hasol 2014, **a.g.k.**, 332, 345; B. Pamay (1997). Mad. Opus musivum, opus tessellatum, opus vermiculatum. (Ed: N.Ö. Gürel, F. Göloğlu, Z. Yazıcıoğlu ve A. Örs), *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 3, s. 1378-1379.

Tesseralar birçok farklı malzemeden yapılabilir. Malzeme tercihi o bölgedeki veya yakınlardaki taş ocaklarıyla da ilişkilidir; bununla birlikte zanaatkarların, heykel ve inşaat atölyelerinden parça taş malzemeleri topladıkları bilinmektedir⁵.

Zemin mozaiklerinin, yaya trafiğine dayanabilmesi için sert ve dayanıklı malzemelerden yapıldığı, duvar ve tavan mozaiklerinde ise hafif malzemelerin kullanılmasına dikkat edildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte taştan daha dayanıksız ve yumuşak bir malzeme olan pişmiş toprağın zemin mozaığında kullanıldığı da görülmektedir⁶.

Mozaik ustaları özel renkler ve görsel efektler elde etmek için farklı materyaller de kullanmışlardır. Pişmiş toprak, mermerden daha dayanıksız olsa da kırmızı ve yeşil rengi elde etmek için iyi bir alternatiftir. Cam, ışığı yansıtıp kırarak izleyicinin gözünde ışık oyunları yaratmak için kullanılmıştır. Bununla birlikte cam gibi kırılğan malzemeler duvar ve tavan mozaiklerinde tercih edilmiştir. Yarı değerli taşların ve sedefin parlaklık ve doku sağlamak için kullanıldığı anlaşılmaktadır⁷. Altın yaldızlı tesseralar, özellikle arka plandaki durgunluğu sağlamak ve kompozisyonda “bu dünyadan” olmayan bir görüntü oluşturmak için kullanılmıştır.

Cam tesseraların renklerinin metal oksitlerle verildiği bilinmektedir. Bununla birlikte altın yaldızlı ve gümüş yaldızlı tesseralar da bir nevi sandviç tekniği ile yapılmış cam tesseralardır; bu teknikte iki cam arasında altın yaldız veya gümüş yaldız yer almaktadır. Böylelikle yaldızın dökülmeden uzun yıllar dayanması ve parlaklığını kaybetmemesi sağlanmıştır.

Mozaik yapmak için genel olarak çekiç, keski benzeri bıçak, mala-spatula çeşitleri, gönye, pergel, kumpas ve sivri uçlu aletler kullanıldığı bilinmektedir⁸.

Vitruvius ideal bir mozaik yapımı için dört katmandan bahsetmektedir: Birinci katman büyük tuğla ya da seramik parçalarından oluşan statumen, ikinci katman kireç ve büyük çakıllardan oluşan yaklaşık 23 cm kalınlığındaki rudus,

⁵ [http-1 https://www.youtube.com/watch?v=zPjbiP66-6M](https://www.youtube.com/watch?v=zPjbiP66-6M) (Erişim tarihi 10.07.2021).

⁶ [http-1 a.g.k.](#), (Erişim tarihi 10.07.2021).

⁷ [http-1 a.g.k.](#), (Erişim tarihi 10.07.2021).

⁸ [http-1 a.g.k.](#), (Erişim tarihi 10.07.2021).

üçüncü katman kireç ve küçük tuğla parçalarından oluşan nucleus, dördüncü katman kireç ve tuğla tozundan oluşan, tesseraların yerleştirildiği ince sıvadır⁹.

Mozaik yapımı sırasında, tesseraların harç kurumadan yerleştirilmesi gerektiği bilinmektedir. Bunun için dördüncü katmanın mozaik ustasının bezeyebileceği alan kadar uygulandığı düşünülmektedir. Harç henüz yaşken üzerine yapılacak motifin, desenin veya figürün kılavuz çizgilerinin, sivri uçlu metal bir alet ile çizilmiş olması gerekmektedir. Bunun için tel, çivi, pergel veya kumpas kullanılmış olabilir. Mozaiklerin harç yüzeyinde çeşitli pigmentler kullanılarak motifin, desenin, figürün veya arka planın yerlerinin belirlendiği ya da ayrıldığı da görülmektedir. Bu yöntemde pigmentlerin, mozaikteki tesseraların renklerine yakın seçilerek bir şablon oluşturulduğu anlaşılmaktadır¹⁰.

İşlenmemiş materyallerin, bir kütüğün içine yerleştirilmiş keski benzeri bir bıçağın üstünde, istenen boyutta tessera elde edilene kadar çekiç ile kırılarak hazırlandığı bilinmektedir. Mozaikte kullanılacak tesseraların uygun boyutta ve şekilde seçildiği, özellikle küçük boyuttakilerin detaylar için tercih edildiği görülmektedir¹¹.

Son işlem olarak mozaığın sünger taşı ile tesviye edildiği bilinmektedir. Sünger taşı, tüm tesseraları eşit seviyeye getirecek kadar, hafif bir baskıyla mozaik yüzeyi üzerinde sürtülerek gezdirilmiş olmalıdır¹².

Opus tessellatumun duvarda kullanımında ise statumene ve rudusa ihtiyaç olmadığı için genelde üç kat sıva ile uygulandığı bilinmektedir¹³. İlk kat sıvasının, girintili çıkıntılı yüzeyi düzlemek ve köşeleri yuvarlamak için kalın, ikinci katın ise daha ince uygulandığı görülmektedir. Bu iki katın birbirini tutması için ezilmiş saman parçalarının kullanılması, çentiklerin ve yivlerin açılması da söz konusudur. Ayrıca harcın içine iri taneli kum ve olasılıkla nemden etkilenmemesi için küçük tuğla, kiremit ve seramik parçaları karıştırıldığı bilinmektedir. Üçüncü kat sıvasına

⁹ [http-2 https://www.youtube.com/watch?v=fvX1vorZgF4](https://www.youtube.com/watch?v=fvX1vorZgF4) (Erişim tarihi 10.07.2021); Vitruvius (2005). *Mimarlık üzerine on kitap*. (Çev: Suna Güven), (4. Baskı), Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, s. 151-152.

¹⁰ <http-2 a.g.k.>, (Erişim tarihi 10.07.2021).

¹¹ <http-2 a.g.k.>, (Erişim tarihi 10.07.2021).

¹² <http-2 a.g.k.>, (Erişim tarihi 10.07.2021).

¹³ N.B. Teteriatnikov (1998). *Mosaics of Hagia Sophia, Istanbul: the Fossati restoration and the work of the Byzantine Institute*. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, s. 49-64.

ise tesseralar yerleştirilmektedir. Üçüncü katın harcına Khora Manastırı Kilisesi'nde olduğu gibi mermer tozu karıştırıldığı da görülmüştür. Sıvanın, özellikle yerçekimi kuvvetinin mozaik üzerinde daha fazla etkili olduğu tonoz, kubbe ve yarım kubbe gibi yüzeylerde daha iyi tutunabilmesi için Konstantin Lips Manastırı Kilisesi örneğinde de görüldüğü üzere, ilgili yüzeye çıkıntı yapacak şekilde demir çiviler çakıldığı tespit edilmiştir¹⁴.

İlk kat sıvası, bezenecek tüm yüzeye uygulanabilir. Ancak tesseraların yaş sıvaya tutunabilmesi için ikinci kat ve üçüncü kat sıvaları, bezenecek yüzeyde kısım kısım uygulanmış olmalıdır¹⁵.

Tesseraların boyutları kullanım amaçlarına, kullanım alanlarına ve mesafeye bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin duvar ve tavan mozaiklerinde, mozaik ile izleyici arasındaki mesafe arttıkça büyük tesseraların kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda yakın mesafedeki mozaiklerin metrekaresinde, uzaktakilere göre daha fazla tessera kullanıldığı anlaşılmaktadır. Figürlerdeki ayrıntılar için ise en küçük tesseralar tercih edilmiştir¹⁶.

Tasarımın karmaşıklığına bağlı olarak, mozaik ustaları tarafından bir günde bezenen alanın 1,36 m² ile 3,75 m² arasında olduğu düşünülmektedir. Buna göre Logvin, Hagia Sophia'daki mozaiklerin sekiz kişilik bir ekip tarafından üç mevsimde tamamlanmış olabileceğini hesaplamıştır¹⁷.

Bir mozaik ekibinde muhtemelen tessera yapma, harç karma, sıva yapma, kılavuz çizme, tessera yerleştirme ile ilgilenen ayrı kişiler olmalıdır. Ayrıca tesseraların mozağin gerçekleştirildiği alanda yapıldığı veya atölyede yapıp alana taşındığı düşünülebilir.

Mozaik sanatı birçok kültürde ve coğrafyada uygulanmıştır. Bizans Dönemi mozaik sanatının kökleri, Roma Dönemi mozaik sanatına uzanmaktadır. Pompeii'deki en eski mozaikler, küp biçimli, küçük, renkli taşlarla yapılmıştır. Bu teknikle genellikle Grek resimleri kopya edilmiştir. Bunlardan en ünlüsü Pompeii'deki Faunus Evi'nde bulunan, MÖ (milattan önce) 4. yüzyıla tarihlendirilen

¹⁴ Vitruvius, 2005, **a.g.k.**, 158; Ousterhout, 2016, **a.g.k.**, 255.

¹⁵ Ousterhout, 2016, **a.g.k.**, 255.

¹⁶ Ousterhout, 2016, **a.g.k.**, 255.

¹⁷ Ousterhout, 2016, **a.g.k.**, 255-256.

bir Hellenistik Dönem resminden kopya edildiği düşünülen İskender Mozaïği'dir (MÖ 120-100). 2.-3. yüzyıllar arasında, göz yanıltıcı perspektifle yapılmış manzaralar, geometrik düzenler arasına yerleştirilmiş figürler ve semboller yaygındır. Erken Hristiyanlık Dönemi'ni de kapsayan Geç Antik Çağ'da figürlerin, desenler ve motiflerle kaynaştığı büyük düzenler meydana getirilmiştir¹⁸.

Bizans Dönemi anıtsal resim sanatı dahilindeki mozaik sanatını 4.-8. yüzyıllar, 9.-12. yüzyıllar ve 13.-15. yüzyıllar şeklinde üç döneme ayırmak mümkündür¹⁹.

Erken Hristiyanlık Dönemi mozaik sanatı, mimari faaliyetlerle yakın ilişki göstermekte ve mimarinin ayrılmaz bir parçası olarak yerini almaktadır. 4.-8. yüzyıllar arasını kapsayan bu dönem, Pagan unsurlar içeren Roma Dönemi sanatının, Hristiyan unsurlarla ve yeni biçimlerle bireşimi olarak tanımlanabilir. Bu dönemde biçim ve mekân değişmiş olup mozaik sanatı duvarda da sıklıkla tercih edilmeye başlanmıştır. Ancak verilerin azlığı, coğrafi dağılım ve kronolojik kopukluklar, dönemi bir bütün olarak anlamayı zorlaştırmaktadır. Kalıntıların çoğu kiliselerde, şapellerde, vaftizhanelerde, mezarlarda (özellikle katakomplarda), evlerde ve saraylarda görülmektedir²⁰.

Roma Dönemi anıtsal resim sanatının natüralist, illüzyonist, soyut ve fantastik konularının duvarların çeşitli şemalarda bezenmesinde katkısı fazla olmuştur. Sanatçılar bu konuları ve yöntemleri belirli dönemlerde, belirli biçimlere vurgu yaparak kullanmışlardır. Bu dönem anıtsal resim sanatında, mimari öğeleri hatırlatan tasarımlara yer verilerek illüzyonist bir tarz tercih edilmiştir (Via Latina Katakombu, Roma; Domitilla Katakombu, Roma; Petrus ve Marcellianus Katakombu, Roma)²¹.

4. yüzyılın sonlarından itibaren figürlerin bedensel bütünlükleri kademeli olarak azalmıştır. Bu dönemde kilise mimarisine hâkim olan bazilikaların dekorasyonunda, Orta Çağ'da etkili olacak bir düzen ortaya çıkmıştır. Buna göre

¹⁸ S. Tansuğ (2004). *Resim sanatının tarihi*. (5. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 51.

¹⁹ W. Tronzo (1991). *Mad. Monumental painting*. (Ed: A.P. Khazdan, A.M. Talbot, A. Cutler, T.E. Gregory ve N.P. Ševčenko), *The Oxford dictionary of Byzantium* içinde. New York: Oxford University Press, 2, s. 1404.

²⁰ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 56; Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1404.

²¹ Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1404.

bazilikaya girişte tüm odağı üzerinde toplayan apsis yarım kubbesinde İsa ya da Meryem ve naosun iki yanındaki duvarlarda yan yana sıralanmış, dikdörtgen panolar içinde verilmiş, İncil'den ya da Tevrat'tan sahneler işlenmiştir²².

İmparator Iustinianus döneminde, duvar dekorasyonundaki zengin bitkisel ve geometrik motiflerle (San Vitale, Ravenna) geçmişin illüzyonist tarzı uyandırılmaya çalışılmış olup daha yoğun ve soyut bir tarz ise çok geçmeden bu zengin süsleme tarzının yerini almıştır (Sant'Apollinare in Classe, Ravenna)²³.

Tonoz mozaığının Erken Hristiyanlık Dönemi'ndeki kullanımının ilk örneği 4. yüzyıla tarihlendirilen Roma'daki Santa Costanza Mausoleumu'nda görülmektedir. Pagan ve Hristiyan unsurlar bir arada kullanılmıştır. Ambulatorium tonozundaki figürlü sahneler ve ilk olarak zemin mozaığı için geliştirilmiş olan, dallanarak yayılmış çiçek ve meyve kompozisyonları, desenlerin alışlagelmiş yerlerde kullanımının değiştiğini gösterebilir. Bununla birlikte apsis mozaiklerindeki aziz figürleri ve dini sahneler katakomplarda başlayan resim tarzıyla benzerlik göstermektedir²⁴.

5. yüzyılda, Roma'daki Santa Pudenziana, Santa Sabina, Santa Maria Maggiore kiliseleri dönem içindeki mozaikle süslenen en bilindik örneklerdir. Santa Maria Maggiore'nin orta nef ve büyük kemer mozaiklerinde İsa'nın çocukluk dönemine ve bazı Tevrat peygamberlerinin hayatına dair sahneler yer almaktadır; figürler Suriye etkileriyle Doğulu bir üslupta ve simetrik, statik gruplar halinde tasvir edilmişlerdir, böylelikle durgun, sakin ve mistik bir görümüm yaratılmıştır. Ayrıca parlak konturlar ve kontrast uygulanmıştır. Ravenna'daki Galla Placidia Mausoleumu mozaiklerinde ise Hellenistik sanat anlayışının sürdüğü görülmektedir. Hellenistik sanatın etkileri havari tasvirlerinde görülebilmekle birlikte, İsa'nın İyi Çoban olarak tasviri de pastoral tarzdadır²⁵.

Ravenna'daki Ortodokslar Vaftizhanesi'nin kubbesi 5. yüzyılın ikinci yarısında mozaiklerle bezenmiştir. Bu uygulamada kubbede mozaik kullanımının

²² Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1404-1405; O. Demus (1964). *Byzantine mosaic decoration*. (3. Baskı), Boston: Boston Book & Art Shop, s. 45.

²³ Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1405; Demus, 1964, **a.g.k.**, 50.

²⁴ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 56; A. Ödekan (1997). Mad. Mozaik. (Ed: N.Ö. Gürel, F. Göloğlu, Z. Yazıcıoğlu ve A. Örs), *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2, s. 1301; Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1405; Demus, 1964, **a.g.k.**, 45.

²⁵ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 56-57.

gelişimi izlenebilmektedir. Kubbenin ortasında, altın bir zemin üzerinde ve bir madalyon içinde İsa'nın vaftiz sahnesi yer almaktadır; sahnede suyun içerisinde elinde bir sazlık bitkisiyle sakallı bir figür görülmektedir. Bu figür İsa'nın vaftiz edildiği Ürdün (Şeria) Nehri'nin kişiselleştirmesidir (personifikasyon). Coğrafi öğelerin kişiselleştirilmesi eski bir pagan geleneğidir²⁶.

5.-6. yüzyıllar arasında Ravenna'daki imar ve buna bağlı anıtsal resim faaliyeti dikkat çekmektedir. Buradaki mozaiklerde Bizans ve İtalyan etkilerinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Ravenna'daki Sant'Apollinare Nouvo, Sant'Apollinare in Classe ve San Vitale en bilindik örneklerdendir. Ravenna üslubunda Bizans etkileri daha ağır basmakta olup İtalya resim sanatındaki, fırça vuruşu izlenimi yaratan opus vermiculatum²⁷ gibi karakteristik unsurlar daima uygulanmıştır²⁸.

6. yüzyılda, İmparator Iustinianus döneminde Konstantinopolis'te önemli kiliseler inşa ettirilmiş ve bunlar anıtsal resimlerle bezenmiştir. Aralarındaki en görkemli olan ve en iyi bilinen örnek Hagia Sophia'dır. Bununla birlikte Hagios Sergios ve Bakhos Kilisesi, Hagia Eirene ve günümüze gelememiş olan yapıların da mozaiklerle ve freskolarla bezenmiş olduğu düşünülmektedir. Ancak başkent ve Anadolu'da Erken Bizans Dönemi'ne ait anıtsal resim örnekleri İkonoklast hareket sebebiyle günümüze ulaşamamıştır. Buna bağlı olarak dönemin başkent anıtsal resim sanatına ilişkin veriler kısıtlıdır. Fakat Ravenna'daki, Selanik'teki ve Makedonya'daki örneklerden bu dönemin anıtsal resim sanatının ana nitelikleri izlenebilir. Selanik'teki Hagios Demetrios Kilisesi mozaikleri 6.-7. yüzyıllar arasındaki Bizans anıtsal resim sanatının başarılı örneklerindendir ve bu döneme ışık tutması açısından önemlidir²⁹.

6.-8. yüzyıllar arasında Bizans sanatı, etkilerini çevre kültürlerde de hissettirmeye başlamıştır. Bu durum, önemli şehirlerden biri olan Roma'daki, Santa Maria in Cosmedin'de ve Santa Maria Antiqua'da görülebilmektedir. Bizans Dönemi

²⁶ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 57; Ödekan, 1997, **a.g.k.**, 1301; Demus, 1964, **a.g.k.**, 46-50.

²⁷ Opus vermiculatum, bir konunun etrafındaki ana hatları vurgulamak için kullanılan bir mozaik tessera döşeme yöntemidir. Bir veya daha fazla sıra halinde olabilir ve opus tessellatum tekniğine ek olarak bir gölgeleme etkisiyle arka plan ile kontrastı sağlar. Oluşturulan ana hat genellikle açık renklidir ve daha güçlü kontrast için koyu bir arka planla dengelenir.

²⁸ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 58.

²⁹ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 60.

sanatı içinde farklı üsluplar söz konusu olup anıtsal resim sanatı bağlamında Hellenistik geleneğe bağlı ve biçime odaklanan İskenderiye Okulu ile Hristiyanlık özüne bağlı, içten ve özgür bir anlayıştaki Antakya Okulu, en iyi bilinen ve en yaygın iki ekoldür³⁰.

Bu dönem içinde, dini yapılar dışındaki yapılara ait duvar mozaikleri hakkındaki bilgiler ise yetersizdir³¹.

1.2. Olympos Antik Kenti

Olympos Antik Kenti, Anadolu'nun güneybatısında, Antik Dönem'de "Lykia" olarak adlandırılan bugünkü Teke Yarımadası'nda (Bkz. Görsel 1.2.1.), Antalya iline yaklaşık 80 km mesafede bulunmaktadır (Bkz. Görsel 1.2.2.). Derin bir vadinin içine konumlanan kent, batı-doğu istikametinde akan Olympos Çayı ile ikiye ayrılmıştır. Güneyinde Sepet Dağı ve Musa Dağı, kuzeyinde de Omurga Dağı ile çevrelenen kent doğusunda ise Akdeniz'e açılır³² (Bkz. Görsel 1.2.3.).

Olympos, Grekçe kökenli ismi bağlamında olasılıkla bir Dor koloni kentidir. Kente ilişkin en erken yazılı veriler Lykia Birlik sikkelerinde görülmektedir. Hellenistik Dönem'e ait arkeolojik veriler ise MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilen sur kalıntısı ve Doğu Nekropol Alanı'ndaki mezar anıtı ile sınırlıdır³³.

Antik Dönem kaynakları ve ulaşılan veriler ile Olympos'un Lykia'daki yirmi üç kent içindeki üç oy hakkına sahip altı kentten biri olduğu anlaşılmaktadır³⁴. Kentin, Birlik üyesi iken basılan sikkelerde adının geçmesi de bu önemi vurgulamaktadır. Bununla beraber Olympos'un MÖ 2. yüzyıldan MÖ 1. yüzyıla geçişte sikke basımının sonlandığı görülmektedir. Bunun nedeni Olymposlu Zeniketes'in Roma İmparatorluğu'na karşı ayaklanması ve bu bağlamda Olympos'un Lykia Birliği'nden çıkarılmasıdır³⁵.

³⁰ Tansuğ, 2004, **a.g.k.**, 59; Ekol: Fransızca "okul".

³¹ Tronzo, 1991, **a.g.k.**, 1405.

³² B.Y. Olcay Uçkan (2017). *Olympos I 2000-2014 araştırma sonuçları*. İstanbul: AKMED, s. 1.

³³ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 1.

³⁴ Strabaon (2000). *Antik Anadolu coğrafyası*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 243.

³⁵ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 1-2.

Lykia'nın yol ağını tanımlayan ve 43-45 yılları arasına tarihlendirilen Stadiasmus Patarensis Anıtı'ndaki adı geçen kentler arasında "Olympos"un olmadığı ve Olympos Antik Kenti'nin olduğu yerin ise "Korykos" olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bahsi geçen anıtın tarihlendirildiği yıllar, Olympos'un cezalı olduğu ve Lykia Birliği'nden çıkarıldığı yıllara rastlamaktadır. Bu nedenle adının anılmaması ilginç değildir. Ancak Olympos Antik Kenti'nde yapılan arkeolojik kazılarda belgelenen pek çok yazıtın üzerinde "Olympos" adının okunması kentin konumu ve adlandırılması üzerine yapılan tartışmaları sonlandırması açısından önemlidir³⁶.

2. yüzyılın başlarında Olympos, İmparator Hadrianus tarafından, ikinci seyahati sırasında ziyaret edilmiştir ve bunun onuruna kent Hadrianopolis olarak adlandırılmıştır. Kent, Roma İmparatorluk Dönemi'nde tekrar Lykia Birliği'nin önemli üyelerinde biri olmuştur³⁷.

Olympos, erken tarihlerde Hristiyanlık ile tanışmıştır. Methodios, Olympos'un ve Lykia'nın ilk piskoposudur. Ayrıca 431 yılındaki Efes Konsili'ne katılan Aristokritos'un, 458 yılında Myra Metropolitliği tarafından İmparator I. Leon'a gönderilen mektupta adı geçen Anatolius'un ve 518-520 yılındaki Konstantinopolis Synodu'na katılan Ioannes'in Olympos piskoposları oldukları bilinmektedir³⁸.

Olympos'un 5.-6. yüzyıllar arasında oldukça refah içinde olduğu, arkeolojik bulgular neticesinde söylenebilmektedir. Bununla birlikte 6. yüzyıldan itibaren etkisini gösteren doğal afetler, salgın hastalıklar kentte nüfus kaybına yol açmıştır. Ayrıca 7. yüzyıldaki, Akdeniz kıyılarında etkili olan Arap akınları ve imparatorlukta yarattığı olumsuz etkiler, Olympos için de kaçınılmaz olmuştur. Kentin bu dönemine ait veriler sınırlıdır. Kentte yapılan arkeolojik çalışmalar neticesinde elde edilen veriler, kentin 7. yüzyıldan itibaren adeta terk edildiği izlenimini yaratır. Anadolu'nun Türklerin hâkimiyetine geçmesinin ardından Olympos, sadece Yörükler tarafından 18. yüzyıldan, 20. yüzyıl başlarına kadar kışlak olarak kullanılmıştır. Türk dönemine ait olan tek unsur, 1850'li yıllarda Kıbrıslı Hacı Hasan

³⁶ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 2.

³⁷ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 2.

³⁸ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 2-3.

ismindeki bir kişi tarafından Kuzey Kent Liman Caddesi üzerine inşa edilen su değirmenidir³⁹.

1.3. Olympos Antik Kenti Kazı ve Araştırma Çalışmaları

Olympos Antik Kenti (Bkz. Görsel 1.3.1.) ile ilgili erken çalışmaları iki gruba ayırmak mümkündür. İlk grupta kent, Lykia Bölgesi ile ilgili yapılan araştırmalarda genel olarak anlatılmaktadır. İkinci grupta ise doğrudan kent ele alınmıştır. Bunlardan en detaylısı 1991 yılında gerçekleştirilen kazılar ve bu kazılara ilişkin yayınlardır⁴⁰.

Olympos Antik Kenti'ndeki ilk kazı çalışmaları, 1991 yılında kaçakçılar tarafından açılan bir anıt mezarda, Antalya Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarıdır. Daha sonra kurtarma kazılarının kapsamı genişletilmiş, böylelikle 1991-1992 yıllarında kazı, temizlik ve çevre düzenlemesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Antalya Müzesi tarafından gerçekleştirilen ilgili çalışmalar arkeolog Orhan Atvur tarafından yürütülmüştür. Çalışmalar neticesinde biri uluslararası olmak üzere iki makale yayımlanmıştır⁴¹.

Olympos Antik Kenti'ndeki bir diğer araştırma Adnan Diler tarafından Olympos'taki kült alanı ve kalıntılarını saptamak, bununla ilgili sorunları ortaya koymak üzere gerçekleştirilmiştir⁴².

1999 yılında Ebru Parman tarafından Olympos'ta yüzey araştırması yürütülmüştür⁴³. Bu yüzey araştırmasında, ilk olarak kentteki Bizans Dönemi yapılarının daha erken mimari evrelere sahip olup olmadıklarını tespit etmek ve günümüze ulaşan Roma Dönemi yapılarını şehir planı üzerine işlemek

³⁹ Olcay Uçkan, 2017, **a.g.k.**, 3.

⁴⁰ E. Parman (2001). Antalya-Olympos ve çevresinde (Geç Antik-Ortaçağ) yüzey araştırmaları. 18. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Kütüphane Basımevi, 1, s. 104.

⁴¹ E. Parman, 2001, 104; M. Adak ve O. Atvur (1997). Das grabhaus des Zosimas und der Schiffseigner Eudemos aus Olympos in Lykien. *Epigraphy Anatolica*, 28, s. 11-13; O. Atvur (1999). Olympos Antik Kenti (1991-1992 Çalışmaları). *Arkeoloji ve Sanat*, 88, s. 13-31.

⁴² E. Parman, 2001, 104; A. Diler (1988). Olympos ve Hephaistion'da kült kalıntıları üzerine bir ön araştırma. 6. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, s. 107-120; A. Diler (1991). Lykia Olympos dağında bir ön araştırma. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 29, s. 161-169.

⁴³ E. Parman, 2001, **a.g.k.**, 103-106.

amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ilk önce kentin Nekropol (Güney Nekropol ve Kuzey Nekropol) alanlarında çalışılmaya başlanmıştır⁴⁴.

Devamında, 2006 yılına kadar Olympos Antik Kenti'ndeki yüzey araştırması çalışmaları sürmüş ve bunun neticesinde kentin topoğrafik planı tamamlanmıştır. 2006 yılında ise kentte kazı çalışmaları başlamış ve mevcut yapıların tanımlanmasına öncelik verilmiştir. Bu doğrultuda temizlik çalışmaları ile eş zamanlı olarak rölöve çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Kentteki birçok mimari kalıntının yüksek seviyede duvarlara sahip olması, lazer tarayıcı ile çalışılarak üç boyutlu modelleme, belgeleme, plan ve kesit alma imkânı sağlamıştır⁴⁵.

Olympos Antik Kenti'ndeki 2007 yılı çalışmalarında çoğunlukla, mimari kalıntılarda rölöve çalışması ve üç boyutlu lazer tarayıcı ile yapılan ölçümler gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber o dönem “Ceneviz Kalesi” olarak adlandırılan bugünkü Yamaç Yerleşimi'nde, “A Alanı” olarak adlandırılan bugünkü Episkopeion içindeki Peristylum'da, “Kilise 2” olarak adlandırılan ve yine Episkopeion içindeki Piskoposluk Kilisesi'nde, “Kilise 4” olarak adlandırılan bugünkü 1 No.lu Kilise'de, Mozaikli Yapı'da ve Büyük Hamam'da sondaj çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca kentin Hellenistik ve Roma dönemlerine ilişkin mimari kalıntıların tespitine ve tanımlanmasına yönelik yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir⁴⁶.

2008 yılında, önceki yıllarda olduğu gibi kentte üç boyutlu lazer tarayıcı ile ölçüm ve rölöve çalışmaları devam etmiştir. İlgili kazı sezonunda sondaj çalışmaları ile kentin Roma Dönemi'ne ilişkin yapılarından Köprü Ayağı ve Tiyatro'da belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Arazide olduğu gibi kazı evinde de çalışmalar devam etmiştir. Buna göre Mozaikli Yapı'dan depoya getirilmiş mozaiklerin envanter ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır⁴⁷.

⁴⁴ E. Parman, 2001, **a.g.k.**, 104; Detaylı bilgi için bkz. E. Uğurlu (2006). *Olympos Nekropolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁴⁵ B.Y. Olcay Uçkan (2008). Olympos kazısı 2006 yılı çalışmaları. 29. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 3, s. 73-74.

⁴⁶ Z. Demirel Gökalp ve Ş. Yıldırım (2010). Likya Olympos'unda bir restitüsyon denemesi. *ADALYA*, XIII, s. 367-388; B.Y. Olcay Uçkan, Y. Mergen, Z. Demirel Gökalp, M. Bursalı, G. Öztaşkın, Ş. Yıldırım ve E. Öncü (2009). Olympos kazısı 2007 yılı çalışmaları. 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 3, s. 373-381.

⁴⁷ B.Y. Olcay Uçkan, Z. Demirel Gökalp, M. Öztaşkın ve E.Ö. Öncü (2010). Olympos 2008 yılı çalışmaları. 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 4, s. 231.

Olympos Antik Kenti'ndeki 2009 yılındaki çalışmalar, Roma Dönemi kent dokusunun netleştirilmesi doğrultusunda, özellikle Güney Kent'te ağırlık kazanmıştır. Bunun yanı sıra Kuzey Kent'teki Giriş Kompleksi'nde ve Mozaikli Yapı'da kazı ve sondaj çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmalarında rastlanan küçük buluntuların ise depo çalışmaları yapılmıştır⁴⁸.

Önceki yıllarda kentin Roma Dönemi mimari dokusuna ilişkin araştırma çalışmalarında elde edilen veriler göz önünde bulundurularak, 2011 yılında Güney Kent Köprü Caddesi'nde kazı çalışmalarına başlanmış olup ilgili alandaki kazı çalışmaları 2012 yılında da devam etmiştir. Ayrıca 2012 yılı içinde, Kuzey Kent'in batısında yer alan Giriş Kompleksi'nde de kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmalarının yanı sıra kentte gerçekleştirilen temizlik sonrasında ortaya çıkan yapılardaki statik sorunlar tespit edilmiş ve bu hususta ilgili yapıların öncelikle mevcut hallerinin korunmasına ve sağlamlaştırılmasına yönelik projeler hazırlanmış ve uygulanmıştır⁴⁹.

2012 yılında Kuzey Nekropol Caddesi'nde gerçekleştirilen temizlik çalışmaları neticesinde açığa çıkarılan ve ziyarete uygun hale getirilen yapılarda yıkılma, çökme gibi can güvenliğine tehdit unsuru oluşturacak olayları ve doğa şartlarına bağlı tahribatı önlemek için 2013 yılında sağlamlaştırma çalışmaları önem kazanmış ve gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kazı çalışmalarında ele geçen buluntuların veri tabanına işlenmesi ve envanter çalışmaları ile mimari kalıntıların rölöve ve üç boyutlu modelleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir⁵⁰.

Olympos Antik Kenti'nde 2014 yılında kazı, çevre düzenleme, üç boyutlu modelleme, koruma ve onarım çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Koruma ve onarım çalışmaları Kuzey Kent'teki Nekropol Caddesi'nde ve Episkopeion'un güney çevre duvarında gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmaları ise Epikopeion içindeki Peristylum'da yürütülmüştür. Peristylum'daki kazı çalışmaları ilk olarak 2011 yılında başlamış olup 2012 yılında büyük oranda tamamlanmıştır. 2014 yılı içinde

⁴⁸ B.Y. Olcay Uçkan, S. Evcim, M. Erdul Mergen, Ö.E. Öncü, M. Öztaşkın ve G. Öztaşkın (2011). Olympos, 2009. 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Allâme Tanıtım & Matbaacılık Hizmetleri, 3, s. 80.

⁴⁹ B.Y. Olcay Uçkan (2014). Olympos kazı ve onarım çalışmaları. 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basımevi, 2, s. 261-262.

⁵⁰ B.Y. Olcay Uçkan ve S. Evcim (2015). Olympos kazısı 2013 yılı çalışmaları. 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 2, s. 563-566.

ise doğu ve güney portikoların zeminleri açılmış, ilgili alanlarda ve Vestibulum’da opus tessellatum tekniğinde mozaiklere rastlanmıştır. Kazı ve onarım çalışmalarının yanı sıra kentin bir bütün halinde algılanmasına yönelik üç boyutlu modelleme çalışmaları da gerçekleştirilmiştir⁵¹.

Olympos Antik Kenti’nde, 2015 yılındaki kazı çalışmaları Episkopeion’da (Peristylum, Triklinium, Vestibulum ve Piskoposluk Kilisesi) ve Köprü Caddesi’nde gerçekleştirilmiştir. Acil müdahale gerektiren yerlerde ise koruma önlemleri alınmıştır. Ayrıca epigrafi, üç boyutlu modelleme ve kazılarda ele geçen buluntuların envanter çalışmalarına devam edilmiştir. Epigrafi çalışmaları kent içindeki tüm yazıtları kapsamaktadır, ilgili çalışmadaki ilk amaç kent içindeki yazıtların yerlerinin kent planı üzerine işlenmesidir. 2015 yılı içinde toplam otuz yazıt tespit edilmiştir⁵².

2016 yılındaki kazı çalışmaları Triklinium’da, 3 No.lu Kilise’de ve Mansio’da gerçekleştirilmiştir. 7 No.lu Kilise’de ise bitki temizliği çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca ilgili yıl içinde gerekli yerlerde koruma önlemleri alınmıştır. Kazı ve koruma çalışmalarının yanı sıra kazılarda ele geçen küçük buluntularla ilgili ve hidrojeolojiyle ilgili çalışmalar yürütülmüştür. Hidrojeoloji çalışmasında, sık bir yer altı suyu tablasının üstüne kurulmuş olan Olympos Antik Kenti’nin jeolojik yapısının belirlenmesi, su kaynaklarının tespit edilmesi, yağış rejimine bağlı olarak su kaynaklarının gücünün ölçülmesi, akım kanallarının belirlenmesi ve biriken suyun nasıl tahliye edilebileceğini öğrenmek amaçlanmıştır⁵³.

Olympos Antik Kenti 2017 yılı dahilinde, kazı ve temizlik çalışmaları Tapınak’ta, 3 No.lu Kilise’de ve Episkopeion’daki mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da kazılarda ele geçen küçük buluntuların mekanik temizliği ve konservasyonu yapılmış, tasnif edilerek kazı evi deposuna kaldırılmışlardır⁵⁴.

⁵¹ B.Y. Olcay Uçkan ve G.K. Öztaşkın (2016). Olympos kazısı 2014 yılı çalışmaları. *37. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 2, s. 33-39.

⁵² B.Y. Olcay Uçkan ve G.K. Öztaşkın (2017). Olympos kazısı 2015 yılı çalışmaları. *38. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 3, s. 187-196.

⁵³ B.Y. Olcay Uçkan, G.K. Öztaşkın ve S. Evcim (2018). Olympos kazısı 2016 yılı çalışmaları. *39. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Bursa: Star Matbaacılık, 3, s. 99-110.

⁵⁴ B.Y. Olcay Uçkan, G.K. Öztaşkın, Ö.E. Öncü, S. Evcim ve M. Öztaşkın (2019). Olympos kazısı 2017 yılı çalışmaları. *40. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 3, s. 617-631.

2018 yılındaki kazı çalışmaları Episkopeion'da (Peristylum, Vestibulum, Viridairum), Tapınak'ta ve 3 No.lu Kilise'de gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmalarının yanı sıra koruma ve onarım, çizim, küçük buluntuların temizlik ve konservasyon çalışmaları ile yayın çalışmaları gerçekleştirilmiştir⁵⁵.

Olympos Antik Kenti'nde 2019 yılındaki kazı çalışmaları Episkopeion'da, 3 No.lu Kilise'de ve Kuzey Nekropol Caddesi'nde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yine 3 No.lu Kilise'de, Mansio'da ve 1 No.lu Kilise'de sondaj çalışmaları yapılmıştır. Kazı çalışmaları süresince ortaya çıkarılan küçük buluntuların temizlik ve konservasyon çalışmalarıyla birlikte envanter ve belgeleme çalışmaları da gerçekleştirilmiştir.

Olympos Antik Kenti'ndeki 2020 yılı kazı çalışmaları ise Episkopeion'da ve 3 No.lu Kilise'de gerçekleştirilmiştir. Kazılan alanlarda ise üç boyutlu lazer tarayıcı, drone ve fotoğraf makineleri ile modelleme çalışmaları yürütülmüştür. Kazı çalışmaları neticesinde ortaya çıkan buluntuların temizlik, konservasyon ve belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2020 kazı sezonu içinde 3 No.lu Kilise'deki kazı çalışmasının tamamlanmasının ardından, kilise zeminin altında olası mezar ya da duvar kalıntılarını tespit etmek amacıyla GPR taraması yapılmıştır.

1.3.1. Olympos Antik Kenti'nde Mozaiklerle İlgili Önceki Yayınlar

Olympos Antik Kenti'nde, bu tez çalışmasından önce mozaiklerle ilgili az sayıda yayın çalışması bulunmaktadır.

Bunlardan ilki 2010 yılında Zeliha Demirel Gökalp ve Şener Yıldırım tarafından yayınlanan 1 No.lu Kilise'nin restitüsyon denemesi konulu makaledir. İlgili çalışmada, kilisenin kuzey nefinde açılan sondajda tespit edilmiş olan in-situ zemin mozaiği hakkında da bilgi verilmektedir⁵⁶.

Mozaikli Yapı hakkında, Muradiye Öztaşkın tarafından 2011 yılında ve Gökçen Kurtuluş Öztaşkın ile Muradiye Öztaşkın tarafından 2012 yılında

⁵⁵ B.Y. Olcay Uçkan, G.K. Öztaşkın, M. Öztaşkın, S. Evcim ve Ö.E. Öncü (2020). Olympos kazısı 2018 yılı çalışmaları. *40. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 4, s. 429-443.

⁵⁶ Z. Demirel Gökalp ve Ş. Yıldırım (2010). Lykia Olympos'unda bir restitüsyon denemesi. *ADALYA*, XIII, s. 367-387.

yayınlanmış iki çalışma bulunmaktadır. İlgili çalışmalarda Mozaikli Yapı'nın mimarisi ve mozaik programı kapsamlı biçimde ele alınmıştır⁵⁷.

Yine Gökçen Kurtuluş Öztaşkın ve Muradiye Öztaşkın tarafından 2019 yılında yayınlanan çalışmada ise Olympos Episkopeionu Peristylum mozaiklerindeki insan figürleri değerlendirilerek tanıtılmıştır⁵⁸.

Özellikle Mozaikli Yapı ve Peristylum hakkındaki yayınlar, bu tez çalışmasının değerlendirme aşamasında önemli katkılar sağlamaktadır.

1.4. 3 No.lu Kilise

Olympos Antik Kenti'nin kent merkezinde, şimdiye dek tespit edilmiş dokuz kilise bulunmaktadır. Bunlar arasından Kuzey Kent'te ve S7-VI sektöründe yer alan kilise, "3 No.lu Kilise" olarak adlandırılmıştır (Bkz. Görsel 1.4.1.). Kilise, 43,5x37,5 m ölçülerindeki Roma Dönemi yapı topluluğunun kuzey kısmına inşa edilmiştir. Kilisenin kuzeybatısında ve güneydoğusunda anıt mezarlar, doğusunda ise hamam olduğu düşünülen ve Geç Antik Çağ'a tarihlendirilen bir yapı yer almaktadır⁵⁹.

3 No.lu Kilise (Bkz. Görsel 1.4.2.), Erken Bizans Dönemi kiliselerinde sıklıkla görülen üç nefli bazilikal plandadır (Bkz. Görsel 1.4.3.). Kilisenin apsisi içten ve dıştan yarım daire biçimli olup dışa taşkındır. Kuzeydoğusunda bir köşe odası, güneydoğusunda ise ek mekânlar yer almaktadır. Nartheksli bir kilisedir ve kuzey cephesinin batı kısmında kiliseden önceki yapı evresine ait bir eksedra yer almaktadır. 2016 yılından bu yana bilimsel kazı çalışmaları gerçekleştirilen kilisede apsis, bema, güney nef (el arabası yolu hariç) ve eksedra tamamen açığa çıkarılmıştır. Ayrıca kuzey nefte eksedranın önüne gelen kısmın bir bölümünün, kuzey nefin doğu

⁵⁷ M. Öztaşkın (2011). Building with Mosaics of Olympos: mosaics of late ancient era-early Byzantine period. *XI. Uluslararası Antik Mozaik Sempozyumu*, Bursa: Uludağ Üniversitesi, s. 709-720; G.K. Öztaşkın ve M. Öztaşkın (2012). Antalya-Olympos Mozaikli Yapı. *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyumu*, Antalya: Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, s. 329-346.

⁵⁸ G.K. Öztaşkın ve M. Öztaşkın (2019). Olympos Episkopeionu Peristyl mozaiklerindeki insan betimlemeleri. *OLBA*, XXVII, s. 443-464.

⁵⁹ S. Evcim ve G.K. Öztaşkın (2019). Early Byzantine churches in Olympos. *Arkeoloji ve Sanat*, 161, s. 136.

ucunun, naosun üçte ikisinin, kuzeydoğu köşe odasının ve güneydoğudaki eklerin bir bölümünün kazısı da gerçekleştirilmiştir⁶⁰.

Nartheks yaklaşık 12x6,5 m ölçülerindedir. Nartheksin dışarıyla bağlantısı güney ve güneybatıdaki birer giriş ile sağlanmıştır. Duvar kalıntıları, nartheksin batısında iki mekânın daha olduğunu düşündürmektedir. Nartheksin asıl ibadet mekânı ile bağlantısı naos ve nefler eksenindeki birer kapı ile sağlanmıştır⁶¹.

Naos, apsis dahil olmak üzere yaklaşık olarak 12,75 m genişliğinde ve 20,75 m uzunluğundadır. Yedişer sütundan oluşan iki sütun sırası ile nefler birbirlerinden ayrılmışlardır. Birçoğu stylobat üzerinde “in-situ”⁶² olarak bulunan sütun kaidelerinin dönüşümlü olarak sekizgen ve kare biçimli plinthoslara sahip oldukları görülmüştür. Güney nef stylobatında, batıdan dördüncü sütun kaidesine kadar yüksek nef ayırımına ilişkin moloz taş malzemeden duvar kalıntıları tespit edilmiştir⁶³.

Bema, yaklaşık olarak 4,55x7,03 m ölçülerindedir. Templon stylobatı in-situ vaziyettedir. Templon “Π” (pi) biçimli olup kazılar sırasında ortaya çıkan mimari plastik parçalardan yola çıkılarak alçak templon olarak düzenlendiği anlaşılmıştır. Bemanın ortasında, apsise yakın bir konumda dikdörtgen bir altar platformu yer almaktadır⁶⁴.

Kuzey ve güney nef duvarlarının bema ekseninde, sonradan moloz taş ve sıva ile kapatılmış birer kapı açıklığı görülmektedir. Güney nef duvarında, yaklaşık 4,2 m seviyesinde, galeri katına ait kirişi yuvaları görülmektedir. Büyük oranda yıkılmış olan kuzey nef duvarının, en yüksek kaldığı kuzeybatıda, galeri katına ait tek kiriş yuvasını görmek mümkündür. Kuzey nef duvarının batı yarısında, yaklaşık 7,3 m çapında ve yarım daire biçimli eksedra yer almaktadır. Eksedranın iç duvarlarından çıkıntı yapan ve aralarında nişler meydana getiren altı payanda birbirlerine kemerler ile bağlanmaktadır. Eksedrada, ortadaki yarım daire biçimli, diğerleri ise dikdörtgen biçimli olan beş niş yer alır. Eksedra, kiliseden önceki bir yapı evresine

⁶⁰ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136; G. Koch (2015). *Erken Hristiyan sanatı*. (Çev: Ayşe Aydın), (1. Baskı), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s. 39-41.

⁶¹ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136.

⁶² Latince “yerinde” anlamına gelmektedir.

⁶³ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136.

⁶⁴ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 137; L. Bouras (1991). *Mad. Templon*. (Ed: A.P. Khazdan, A.M. Talbot, A. Cutler, T.E. Gregory ve N.P. Ševčenko), *The Oxford dictionary of Byzantium* içinde. New York: Oxford University Press, 3, s. 2023.

ait olup plana dahil edilmiştir. Bu bağlamda eksedranın duvar örgü tekniği ve malzemesi, kilisenin duvarlarından farklılık göstermektedir⁶⁵.

Kilisenin doğusunda dışa taşkın ve yarım daire biçimli bir apsis yer alır. Apsis, beş basamaklı bir synthronona sahiptir. Kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan pencere payesi ve kaidelerine ilişkin buluntular neticesinde, apsisin üçlü pencere düzenine sahip olduğu anlaşılmıştır. Ortaya çıkarılan malzeme yıkıntısı ise apsis yarım kubbesinin, aralarda seramik kırıkları kullanılarak kum taşından örüldüğünü gösterir⁶⁶.

Kuzey nefin doğu ucundaki kapı ile kuzeydoğu köşe odasına geçiş sağlanmıştır. Kuzeydoğu köşe odası, kilisenin çevredeki yapılara ilişkin konumu dolayısıyla, kilise eksenine çapraz biçimde konumlandırılmıştır. Güney nefin doğu ucunda ise sonradan moloz taş ve sıva ile kapatılmış bir pencere yer almaktadır. Kilisenin güneydoğusunda, kiliseye bitişik inşa edilmiş, ancak iç mekâna doğrudan bir bağlantısı bulunmayan odanın sonradan inşa edildiği ve güney nefin doğu ucundaki pencerenin de bu yüzden kapatıldığı düşünülmektedir⁶⁷.

Kilisede günümüze kadar yapılan bilimsel kazı çalışmaları ile kuzey nefte, güney nefte ve kuzeydoğu köşe odasında opus tessellatum teknikte in-situ mozaik zeminler tespit edilmiştir (Bkz. Görsel 1.4.4.). Ayrıca opus tessellatum teknikte, ait olduğu yerden kopmuş pek çok duvar, kemer ve zemin mozaiği buluntuları ortaya çıkarılmıştır. Naos, bema ve eksedra zemini ile eksedra duvarlarında ve apsis synthrononunda opus sectile teknikte in-situ mozaikler tespit edilmiştir⁶⁸.

Kilisede in-situ freskolar da görülmektedir. Güney nef duvarındaki sonradan kapatılan kapının olduğu kısımda ve eksedra nişlerinin duvarlarında fresko kalıntılarını görmek mümkündür⁶⁹.

Bilimsel kazı çalışmalarında çeşitli yerlerden, farklı işlevlere ve dekorasyon amacına sahip mimari plastik buluntular ortaya çıkarılmıştır. Bunlar arasında en dikkat çeken mermer levhalar üzerine ince kazıma ve alçak kabartma teknikteki

⁶⁵ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136-137.

⁶⁶ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 138.

⁶⁷ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 138.

⁶⁸ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136-138.

⁶⁹ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 137-138.

ikonlar ve alçak kabartma teknikteki sarmal dallar arasında koşan hayvan tasvirleridir⁷⁰.

Günümüze kadar ortaya çıkarılan buluntular ve veriler neticesinde, 3 No.lu Kilise'nin 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı arasında inşa edildiği ve 7. yüzyıla kadar kullanıldıktan sonra terk edildiği düşünülmektedir⁷¹.

⁷⁰ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 138.

⁷¹ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 138.

2. KATALOG

2.1. Zemin Mozaikleri

2.1.1. Güney nef

Güney nefin (Bkz. Görsel 2.1.1.1.) bilimsel kazı çalışmaları (kazı çalışmaları sırasında çıkan moloz taşın ve toprağın tahliyesi için kullanılan el arabası yolu hariç) tamamlanmıştır. Bunun neticesinde opus tessellatum teknikte in-situ mozaik zemin ortaya çıkarılmıştır. Zeminde yer yer çatlaklar, göçükler ve eksikler olsa da motiflerin ve desenlerin anlaşılacağı kadar sağlam kalabilmiştir (Bkz. Görsel 2.1.1.2.).

Güney nef mozaik zemini üç panodan ve bu panoları çevreleyen bordürlerden oluşmaktadır. Batıdaki ve doğudaki panolar aynı desene sahipken, ortadaki pano farklı bir desene sahiptir. Bununla beraber panoların etrafındaki bordürlerde tek bir desen hâkimdir.

In-situ zemin mozaiklerinin yanı sıra bilimsel kazı çalışmalarında, ait oldukları yerlerden kopmuş mozaik parçalar da ortaya çıkarılmıştır.

Katalog No. 1 (Bkz. Görsel 2.1.1.3.-2.1.1.7.)	
Bulunduğu Yer	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	In-situ
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiği
Ölçü	37,27 m ²
Tessera boyutu	1,5x1,5 cm (ortalama)
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, kırmızı, pembe, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
<u>Bordür Dışı Alan</u>	
Bordürün en batıdaki kenarı ile batı duvar arasında, beyaz zemin üzerine çok renkli eşkenar dörtgenlerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu desene sahip, ortalama 37 cm	

genişliğinde ayrı bir bordür yer almaktadır. Eşkenar dörtgenler ve bordür kenarları arasındaki boşluklarda ise çok renkli üçgenler meydana gelmiştir.

Stylobat ile bordürün kuzey kenarı arasında batıdan doğuya kadar, beyaz zemin üzerine testere dişli kenarlara sahip, ortası kırmızı ve pembe, kenarları ise sarı renkte eşkenar dörtgenler sıralanmıştır.

Bordür

Bordür üç panoyu da dolandır ve ortalama 35 cm genişliğindedir. Tek bir desene sahip olan bordürün sınırlarını, birer dizi sarı ve koyu mavi tessera oluşturmaktadır. Bordürde beyaz zemin üzerine çok renkli rhombus⁷², pelta⁷³ ve eşkenar dörtgen motiflerinden bir desen görülmektedir. Buna göre bordür genişliğindeki bir rhombusun uzunlamasına köşelerinde birer pelta, peltaların devamında ise birer eşkenar dörtgen yer almaktadır. Peltaların iç bükey yüzeyleri rhombuslara, dış bükey yüzeyleri ise eşkenar dörtgenlere dönüktür. Bu şekliyle sıralanarak tekrar eden motifler bordürün desenini oluşturmaktadır. Motifler ile bordür kenarları arasında meydana gelen boşluklar çok renkli tesseralar ile tamamlanmıştır.

Bordürdeki simetri yer yer bozulmaktadır. Bu durumun telafi edilmesi için motiflerin boyutu ile oynandığı ve motif sıralamasında çözümlere gidildiği görülmektedir. Eşkenar dörtgen, biçimi dolayısıyla ilgili desenin dört yöne doğru devam etmesini sağladığı için bordür köşelerine denk getirilmiştir. Bu çaba, bozulan simetri nedeniyle motif sıralamasına fazladan bir pelta motifinin eklendiği batı panonun güney bordüründe açıkça görülmektedir.

Bordürün en doğudaki kenarı, güney nef duvarından apsis güney payandasına örülen tuğla sırasının altında kalmıştır. Bunun sonucunda genişlik kuzeyden güneye yaklaşık 24 cm'den 9 cm'ye düşmektedir.

Panolar

Batı panonun orta kısmında kazı çalışması zemin seviyesine ulaşmamıştır. Kazılmayan kısım da hesaba katıldığında, pano yaklaşık 6,56 m²'lik bir alana sahiptir. Beyaz zemin üzerine balık pulu deseni ile bezenmiştir. Balık pulu motiflerinin konturları koyu mavi

⁷² Baklava dilimi biçiminde dörtgen motif.

⁷³ Bir dış bükey ve iki iç bükey yüzeyin merkezi olarak dizilişiyle oluşturulan kalkan biçiminde motif,

renktedir. Her motifin içi, balık pulu motifinin yarım daire biçimindeki yüzeyinden itibaren ayrı ayrı mavi, sarı ve kırmızı tesseralar ile renklendirilmiştir. İçi sarı ve kırmızı ile renklendirilmiş motifler mavi ile sonlanarak bir renk geçişi yaratılmıştır. Renk sıralaması, batıdan doğuya doğru uzanan desenin her sırasında bir kademe güneye kaydırılmıştır. Böylelikle aynı renkler birbirlerini pano içinde eğik olarak takip etmiş ve panoda hareketlilik sağlanmıştır.

Orta pano yaklaşık 4,28 m²'lik bir alana sahiptir ve beyaz zemin üzerine balık pulu motiflerinin birbirine bitişik dikey ve yatay yönlendirilip yerleştirilmesiyle oluşturulmuş desene sahiptir. Motiflerin konturları koyu mavi renktedir. İçleri ise belli bir seviyeye kadar ayrı ayrı mavi, sarı ve kırmızı tesseralar ile renklendirilmiştir. Sarı ve kırmızı renkler ile balık pulu motifinin yarım daire konturu arasında mavi renk yer almaktadır. İçi mavi ile renklendirilmiş motiflerin alt kısımları ise kırmızıdır. Böylelikle hem renk geçişi oluşturulmuş hem de renk bütünlüğü sağlanmıştır. Renk sıralaması, batı panoda olduğu gibi her sırada bir kademe güneye kaydırılmıştır. Böylece benzer renkler birbirlerini pano içinde eğik olarak takip etmiş ve hareketlilik sağlanmıştır.

Doğu pano yaklaşık 6,89 m²'lik bir alana sahiptir. Batı panodaki desenin, renk düzeninin ve tessera diziliminin aynısı işlenmiştir.

Karşılaştırma	Le décor I: pl. 5/a; Le décor I: pl. 15/d; Le décor I: pl. 219/a-b; Le décor I: pl. 220/a-b-c
----------------------	--

Katalog No. 2 (Bkz. Görsel 2.1.1.8.)	
Bulunduğu Yer	Güney nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	In-situ
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	1 m ²
Tessera boyutu	1,5x1,5 cm (ortalama)
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, sarı, kırmızı, kahverengi

Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
<u>Bordür Dışı Alan</u>	Bordür dışı alan beyaz tesseralar ile tamamlanmıştır.
<u>Bordür</u>	Bordür, güney nefin doğu ucundaki, bir tuğla örgü ile ayrılmış mimari düzenin zemininde yer almaktadır. Bordürün güney ve kuzey kısımları in-situ olup orta kısmı statumenden ayrılmıştır. Eksik olan kısım da dahil edildiğinde bordür yaklaşık 0,56x1,85 m ölçülerindedir. Bordürün sınırlarını, birer dizi mavi ve koyu mavi tessera oluşturmaktadır. Beyaz zemin üzerine kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu çok renkli dört yapraklı çiçek motifleri bordürün desenini meydana getirmektedir. İlgili motiflerden üçü in-situ olarak yer almaktadır. Bordürün eksik olan kısmındaki mozaik parçalarla birlikte toplam beş motif vardır. Motiflerin aralarında testere dişi kenarlı kareler, kenarlarda ise üçgenler yer almaktadır.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 40; Le décor I: pl. 237; Le décor I: pl. 238

Katalog No. 3 (OLY.EMZB.2017/201) (Bkz. Görsel 2.1.1.9.)	
Buluntu Yeri	Güney nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	23x40,3 cm
Tessera boyutu	1,5x1,6 cm/0,7x1,1 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, kırmızı, sarı, kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Güney nefin doğu ucundaki mimari düzenin zemin mozaïğindeki bordürün eksik olan kısmına aittir. Bilimsel kazı çalışmaları sırasında G10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Beyaz zemin üzerine kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu çok renkli dört yapraklı çiçek motifi işlenmiştir. Yaprakların arasında ise

üçgenler ve kareler görülmektedir. Mozaik yüzeyinin bir bölümü kalker kaplıdır. Harç katmanlarından rudusta irili ufaklı dere taşları kullanılmıştır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 40; Le décor I: pl. 237; Le décor I: pl. 238

Katalog No. 4 (OLY.EMZB.2017/202) (Bkz. Görsel 2.1.1.10.)	
Buluntu Yeri	Güney nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	26x33,5 cm
Tessera boyutu	1,6x1,7 cm/0,6x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, kırmızı, sarı, kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
İlgili mozaik parça, güney nefin doğu ucundaki mimari düzenin zemin mozaïğindeki bordüre aittir. Bilimsel kazı çalışmaları sırasında G10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Beyaz zemin üzerine kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu çok renkli dört yapraklı çiçek motifi işlenmiş olup çiçeğin yaprakları aralarında üçgenler ve kareler yer almaktadır. Mozaik yüzeyinin yarısına yakını kalker kaplıdır. Rudusunda ise irili ufaklı dere taşları kullanılmıştır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 40; Le décor I: pl. 237; Le décor I: pl. 238

Katalog No. 5 (OLY.EMZB.2019/46) (Bkz. Görsel 2.1.1.11.)	
Buluntu Yeri	Güney nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	13,2x15,5 cm
Tessera boyutu	1,6x1,9 cm/1,2x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı

Renk	Beyaz, koyu mavi, açık mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	İlgili mozaik parça, olasılıkla güney nefin doğu ucundaki mimari düzenin zemin mozaikindeki bordüre aittir. Bilimsel kazı çalışmaları sırasında G10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Bordür kenarlarında meydana gelen üçgenlerin olduğu kısımlara benzer tessera renklerine ve dizilimine sahip gibi gözükmemektedir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 40; Le décor I: pl. 237; Le décor I: pl. 238

2.1.2. Kuzey nef

Kuzey nefteki (Bkz. Görsel 2.1.2.1.) bilimsel kazı çalışmaları nefin doğu ucunda ve batı ucunda yürütülmüş olup ilgili alanlarda opus tessellatum teknikte in-situ mozaik zemin ortaya çıkarılmıştır. Zeminde yer yer çatlaklar, göçükler ve eksikler olmasına karşın motifler ve desenler anlaşılabilmektedir.

Kuzey nefteki bilimsel kazı çalışmaları tamamıyla bitmediği için kazılmayan alanlardaki motifler ve desenler henüz tespit edilememiştir. Ancak kuzey nefte kazısı yapılan alanlarda, hâlihazırda tespit edilmiş olan çoğu motifin ve desenin, güney nef mozaik zeminindeki motiflerle ve desenlerle uyuyor olması, benzer bir bezeme programına sahip olduklarını düşündürmektedir.

In-situ zemin mozaiklerinin yanı sıra bilimsel kazı çalışmalarında ait oldukları yerlerden kopmuş mozaik parçalar da ortaya çıkarılmıştır.

Katalog No. 6 (Bkz. Görsel 2.1.2.2.-2.1.2.9.)	
Bulunduğu Yer	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	In-situ
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiği
Ölçü	39,55 m ²
Tessera boyutu	1,5x1,5 cm (ortalama)
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, kırmızı, pembe, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı

Tanım
<u>Bordür Dışı Alan</u> Batı bordür ile batı duvar arasında, güney nefte de görülen, beyaz zemin üzerine çok renkli eşkenar dörtgenlerin tekrar etmesiyle oluşturulmuş bir desene sahip ve ortalama 37 cm genişliğinde ayrı bir bordür yer almaktadır. Eşkenar dörtgenler ve bordür kenarları arasındaki boşluklarda ise çok renkli üçgenler meydana gelmiştir. Kuzey nefin narthekse bağlantısını sağlayan kapının eşiği önünde, yaklaşık 0,49x1 m'lik bir alanda üç adet sarmaşık yaprağı motifi işlenmiştir. Kilise planının nizami olmaması nedeniyle, eksedra stylobatı ve nef duvarı ile bordürün kuzey kenarı arasında, batıdan doğuya doğru yaklaşık 45 cm genişliğe ulaşan bir boşluk meydana gelmiştir. İlgili alan sarmaşık deseni ile bezenmiştir. Kuzeydoğu köşe odasına geçişi sağlayan kapının önündeki basamak ile apsis kuzey payandası arasındaki alanda, yaklaşık 72x78 cm ölçülerinde, kare içine yerleştirilmiş bir eşkenar dörtgen deseni yer almaktadır. Beyaz zemin üzerine işlenmiş motifler birbirlerine eşkenar dörtgenin her köşesindeki birer düğüm ile bağlanmıştır. İç içe geçmiş iki motif arasındaki boşlukta ise birer üçgen meydana gelmiştir. Kuzey nefin zemine kadar kazısı yapılan doğu ucunda, stylobat ile bordürün güney kenarı arasındaki boşlukta, güney nefte olduğu gibi beyaz zemin üzerine sıralanmış, testere dişli kenarlara sahip olan merkezi kırmızı ve pembe, kenarları ise sarı renkte eşkenar dörtgen motifleri işlenmiştir. İlgili motifler olasılıkla doğudan batıya kadar sıralanmış olmalılardır.
<u>Bordür</u> Kuzey nefin belli kısımlarında bilimsel kazı çalışmaları ile mozaik zemine ulaşılmıştır. Bu nedenle bordürün hepsi açığa çıkmasa da güney nefte olduğu gibi panoların etrafını dolandıkları düşünülmektedir. Bununla birlikte bordürün deseni, renk düzeni ve tessera dizilimi güney nefteki panoların bordürü ile aynıdır. Bordürün açığa çıkan kısımlarından kuzey ve doğu kenarda ortalama genişlik 38 cm, batı kenarda 44 cm'dir.
<u>Panolar</u>

Batı panonun deseni kesin olarak anlaşılamamaktadır, ancak açığa çıkan kısımlardaki balık pulu motifi güney nefin batı panosu ile uyumludur. Buna göre benzer desene, renk düzenine ve tessera dizilimine sahip olduğu düşünülmektedir. Doğu pano, yaklaşık 1,28 m genişliğindedir. Panonun deseni kesin olarak anlaşılamamaktadır, ancak açığa çıkan kısımlardaki balık pulu motifi, güney nefin doğu panosu ile uyumlu olduğu için benzer desene, renk düzenine ve tessera dizilimine sahip olduğu düşünülmektedir. Kuzey nefte açığa çıkarılan kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla güney nef ve kuzey nef zemini aynı mozaik programına sahip olmalıdır. Bu bağlamda kuzey nefte kazısı yapılmamış kısmın zemininde güney nefin orta panosu ile uyumlu bir pano daha olması gerekmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 2; Le décor I: pl. 5/a; Le décor I: pl. 15/d; Le décor I: pl. 64/d; Le décor I: pl. 219/a; Le décor II: pl. 298/c

Katalog No. 7 (OLY.EMZB.2016/1) (Bkz. Görsel 2.1.2.10.)	
Buluntu Yeri	Templon kuzeyi/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	14x19 cm
Tessera boyutu	1,5x2 cm/0,7x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu gri, pembe
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında templonun kuzeyinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki renk düzenine in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Buluntu yeri de dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaïğine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu gri ve pembe ikiye dizi tessera görülmektedir. Bu bağlamda motif veya tasarıma ilişkin bir şey söylemek güçtür.	

Karşılaştırma	-
----------------------	---

Katalog No. 8 (OLY.EMZB.2018/329) (Bkz. Görsel 2.1.2.11.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	7,9x9,7 cm
Tessera boyutu	1,6x1,7 cm/0,7x1,4 cm
Malzeme	Çakıl taşı
Renk	Koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D6 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçada koyu mavi sarmaşık yaprağı motifi işlenmiştir. Yaprak tabanı, kenarı ve ayası görülmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 9 (OLY.EMZB.2018/330) (Bkz. Görsel 2.1.2.12.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	6,3x6,9 cm
Tessera boyutu	1,7x2 cm/1x1,4 cm
Malzeme	Çakıl taşı
Renk	Koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	

Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Mozaik parçada koyu mavi sarmaşık yaprağı motifi işlenmiştir. Yaprak kenarları ve ucu görülmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 10 (OLY.EMZB.2019/1) (Bkz. Görsel 2.1.2.13.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	12,5x21 cm
Tessera boyutu	1,7x1,7 cm/0,8x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Rudusunda kullanılan kum taşı, kesin olarak anlaşılamasa da in-situ mozaiklerle benzerlik göstermeyen motifi ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaïğine ait olduğu düşünülebilir. Koyu mavi kontura sahip ve dairesel olarak dizilmiş kırmızı tesseralar ve bunların yakınındaki koyu mavi tek dizi tessera görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 11 (OLY.EMZB.2019/2) (Bkz. Görsel 2.1.2.14.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	7,3x9 cm
Tessera boyutu	1,5x1,6 cm/0,9x1,2 cm

Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D10 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki motive in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi dört yapraklı çiçek motifinin tek yaprağı görülmektedir. İlgili motifin, olasılıkla kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu dört yapraklı çiçeklerin ya da karşılıklı olarak yan yana dizilmiş peltaların aralarındaki boşluklarda yer aldığı düşünülebilir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 57/e; Le décor I: pl. 238/f

Katalog No. 12 (OLY.EMZB.2019/3) (Bkz. Görsel 2.1.2.15.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef doğu ucu/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	14,5x18 cm
Tessera boyutu	1,3x2 cm/0,9x1,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, kum taşı
Renk	Beyaz, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Stylobat ile bordürün güney kenarı arasındaki boşlukta beyaz zemin üzerine sıralanmış, testere dişli kenarlara sahip, sarı eşkenar dörtgen motifini görmektedir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 5/a

Katalog No. 13 (OLY.EMZB.2020/1) (Bkz. Görsel 2.1.2.16.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti

Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	12,1x16,9 cm
Tessera boyutu	1,5x1,8 cm/1,1x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık yeşilimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C7 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine sarmaşık yaprağı görölmektedir. Kalan kısımdan anlaşıldığı kadarıyla yaprak kenarının konturu tek dizi koyu mavi tesseralar ile yapılmıştır. Yaprak ayası ise açık yeşilimsi sarı renktedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 14 (OLY.EMZB.2020/3) (Bkz. Görsel 2.1.2.17.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	14,1x14,8 cm
Tessera boyutu	1,6x1,7 cm/0,8x1,3 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık yeşilimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C5 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine	

sarmaşık yaprağı görülmektedir. Yaprak kenarında ve tabanında tek dizi koyu mavi tesseralar ile kontur yapılmış olup yaprak ayası ise açık yeşilimsi sarı renktedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 15 (OLY.EMZB.2020/5) (Bkz. Görsel 2.1.2.18.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	24x27 cm
Tessera boyutu	1,5x1,6 cm/0,8x1,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, kum taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, sarımsı kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C5 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki motife in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaïğine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine birer dizi sarımsı kahverengi ve koyu mavi tessera ile bordür oluşturulduğu düşünülebilir. Bordür olduğu düşünülen kısmın dışında kalan tesseraların ise sarmaşık motifinin biçimine uygun olabilecek şekilde dizildiği görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 16 (OLY.EMZB.2020/6) (Bkz. Görsel 2.1.2.19.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	11,3x15,3 cm
Tessera boyutu	1,6x1,8 cm/0,8x1,2 cm

Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık yeşilimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine sarmaşık yaprağı işlenmiştir. Kalan kısımlardan yaprak kenarında ve tabanında tek dizi koyu mavi tesseralar ile kontur yapıldığı anlaşılmaktadır. Yaprak ayası ise açık yeşilimsi sarı renktedir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 17 (OLY.EMZB.2020/8) (Bkz. Görsel 2.1.2.20.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	11,4x15 cm
Tessera boyutu	1,6x1,6 cm/0,7x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Sarmaşık yaprağı motifinin kenarları, ayası ve ucu görülmektedir. Yaprak, beyaz zemin üzerine tek renk koyu mavi renkte işlenmiştir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 18 (OLY.EMZB.2020/11) (Bkz. Görsel 2.1.2.21.)
--

Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiğı
Ölçü	8,1x12,4 cm
Tessera boyutu	1,4x1,6 cm/0,7x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motif kesin olarak anlaşılamamaktadır, ancak koyu mavi tesseralar bir sarmaşık yaprağı konturuna ait gibi gözükmeaktadır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 19 (OLY.EMZB.2020/14) (Bkz. Görsel 2.1.2.22.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiğı
Ölçü	14,5x23,5 cm
Tessera boyutu	1,6x2 cm/0,8x1,3 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-D6 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin ne olduğu kesin olarak anlaşılamamakla birlikte, olasılıkla beyaz zemin üzerine koyu mavi sarmaşık yaprağı işlenmiştir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 20 (OLY.EMZB.2020/16) (Bkz. Görsel 2.1.2.23.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	14,5x23,5 cm
Tessera boyutu	1,6x2 cm/0,8x1,3 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-D6 plankarelerinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki motive in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaïğine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi dört yapraklı çiçek motifinin tek yaprağı görülmektedir. İlgili motifin, olasılıkla kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu dört yapraklı çiçeklerin ya da karşılıklı olarak yan yana dizilmiş peltaların aralarındaki boşluklarda yer aldığı düşünülebilir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 57/e; Le décor I: pl. 238/f

Katalog No. 21 (OLY.EMZB.2020/17) (Bkz. Görsel 2.1.2.24.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaïği
Ölçü	10x12 cm
Tessera boyutu	1,5x1,7 cm/0,5x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	

Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-D6 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kesin olarak anlaşılamasa da in-situ mozaiklerle benzerlik göstermeyen motifi ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Tesseraların dizilimine bakılarak bir çeşit koyu mavi konturlu örgü deseninin parçasına ait olduğu söylenebilir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 70/c

Katalog No. 22 (OLY.EMZB.2020/19) (Bkz. Görsel 2.1.2.25.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	6,9x11,5 cm
Tessera boyutu	1,1x1,5 cm/0,6x1 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-D6 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin görülen kısmı, olasılıkla beyaz zemin üzerine kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu dört yapraklı çiçeklerin ya da karşılıklı olarak yan yana dizilmiş peltaların oluşturduğu desenin bir parçasıdır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 57/e; Le décor I: pl. 238/f

Katalog No. 23 (OLY.EMZB.2020/27) (Bkz. Görsel 2.1.2.26.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	16x19 cm
Tessera boyutu	1,6x1,6 cm/1,1x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı

Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-C7 plankarelerinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi sarmaşık yaprağının kenarı ve ucu görülmektedir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 24 (OLY.EMZB.2020/28) (Bkz. Görsel 2.1.2.27.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	13,3x18 cm
Tessera boyutu	1,6x1,7 cm/0,7x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-C7 plankarelerinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Motifin ne olduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Ancak tesseraların dizilimine bakılarak bir çeşit koyu mavi konturlu örgü deseninin parçası olduğu söylenebilir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 70/c

Katalog No. 25 (OLY.EMZB.2020/30) (Bkz. Görsel 2.1.2.28.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum

İşlev	Zemin mozaiği
Ölçü	6,9x11,5 cm
Tessera boyutu	1,1x1,5 cm/0,6x1 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6-C7 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin ne olduğu kesin olarak anlaşılamamakla birlikte, olasılıkla beyaz zemin üzerine koyu mavi konturlu ve içi kırmızı bir sarmaşık yaprağının uç kısmıdır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 26 (OLY.EMZB.2020/35) (Bkz. Görsel 2.1.2.29.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiği
Ölçü	17,2x19,5 cm
Tessera boyutu	0,8x1,9 cm/1,5x1,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D5 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaiğine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi sarmaşık dalı ve yaprağı işlenmiştir. Yaprak tabanının bir kısmı ve sapı ile sapın bağlandığı dal görülmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 27 (OLY.EMZB.2020/40) (Bkz. Görsel 2.1.2.30.)
--

Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiğı
Ölçü	17,2x19,5 cm
Tessera boyutu	0,8x1,9 cm/1,5x1,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık yeşilimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D6 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçanın rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozaiğine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine sarmaşık dalı ve yaprağı işlenmiştir. Yaprak tabanında ve kenarında koyu mavi tesseralar ile kontur yapılmıştır. Yaprak ayası ise açık yeşilimsi sarı renktedir. Yaprak tabanı ve sapı ile dal görölmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 28 (OLY.EMZB.2020/41) (Bkz. Görsel 2.1.2.31.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiğı
Ölçü	16,5x21 cm
Tessera boyutu	0,9x1,1 cm/1,6x1,9 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak
Renk	Beyaz, koyu mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D7 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki motife in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef	

galeri katı zemin mozaigine ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi dört yapraklı çiçek motifi görülmektedir. Etrafında ise kırmızı konturlu ve içi koyu mavi dairesel motifler yer almaktadır. Kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu dört yapraklı çiçeklerin ya da karşılıklı olarak yan yana dizilmiş peltaların bir kısmı olabileceği düşünülmektedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 57/e; Le décor I: pl. 238/f

Katalog No. 29 (OLY.EMZB.2020/42) (Bkz. Görsel 2.1.2.32.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	10,7x11 cm
Tessera boyutu	1,5x1,6 cm/0,9x1 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, koyu mavi, kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motif kesin olarak anlaşılamamaktadır, ancak beyaz zemin üzerine koyu mavi konturlu ve içi kahverengi bir sarmaşık yaprağının uç kısmı gibi gözükmetedir.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 64/d

Katalog No. 30 (OLY.EMZB.2020/45) (Bkz. Görsel 2.1.2.33.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaigi
Ölçü	11,7x18,5 cm/12,4x15,8
Tessera boyutu	1,7x1,8 cm/0,7x1,3 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı

Renk	Beyaz, koyu mavi, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D5 plankarelerinde ortaya çıkarılan mozaik parçalardaki motif kesin olarak anlaşılamasa da in-situ zemin mozaiklerinde benzerine rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusundaki kum taşı ve buluntu yeri dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozağına ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi ve sarı tesseraların dairesel biçimde dizildiği görülmektedir. Koyu mavi tek dizi tessera ile dairesel motifin arasında yaprak benzeri bir motif yer almaktadır.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 31 (OLY.EMZB.2020/73) (Bkz. Görsel 2.1.2.34.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozağı
Ölçü	11,4x15,1 cm
Tessera boyutu	1,5x1,7 cm/0,6x1,4 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, pişmiş toprak
Renk	Beyaz, koyu mavi, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	Bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C6 plankaresinde ortaya çıkarılan mozaik parçadaki desene in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamaktadır. Bununla beraber rudusunda kullanılan kum taşı ve buluntu yeri de dikkate alındığında kuzey nef galeri katı zemin mozağına ait olduğu düşünülebilir. Beyaz zemin üzerine koyu mavi dört yapraklı çiçek motifine ait iki yaprağın uç kısımları görülmektedir. Etrafında ise koyu mavi ve kırmızı konturlu dairesel motifler yer almaktadır. Kesişen dairelerin yan yana tekrar ederek oluşturduğu dört yapraklı çiçeklerin ya da karşılıklı olarak yan yana dizilmiş peltaların bir kısmı olabileceği düşünülmektedir.
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 57/e; Le décor I: pl. 238/f

2.1.3. Kuzeydoğu köşe odası

Kuzeydoğu köşe odasında (Bkz. Görsel 2.1.3.1.), 2018 yılında gerçekleştirilen bilimsel kazı çalışmaları neticesinde yaklaşık 6,55 m²'lik bir alanda, opus tessellatum teknikte in-situ mozaik zemin ortaya çıkarılmıştır. Ancak kazı çalışmaları ilgili mekânın tamamında zemin seviyesine kadar devam etmemiş olup mozaik zemindeki tüm deseni görebilmek mümkün değildir. Günümüzde ortaya çıkarılan alanda yer yer çatlaklar, göçükler ve eksikler görülmektedir. Bazı motiflerin ve desenlerin olduğu kısımlar ise anlaşılabilir kadar sağlam kalmıştır.

In-situ zemin mozaiklerinin yanı sıra bilimsel kazı çalışmalarında ait oldukları yerlerden kopmuş mozaik parçalar da ortaya çıkarılmıştır.

Katalog No. 32 (Bkz. Görsel 2.1.3.2.-2.1.3.4.)	
Bulunduğu Yer	Kuzeydoğu köşe odası/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	In-situ
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Zemin mozaiği
Ölçü	6,55 m ²
Tessera boyutu	1,5x1,5 cm (ortalama)
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, kum taşı, pişmiş toprak
Renk	Beyaz, koyu mavi, mavi, kırmızı, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı
Tanım	
<u>Bordürler</u>	
Batı bordür ortalama 42 cm genişliğindedir. Üçgenler ve eşkenar dörtgenler oluşturan iki şeritli geçmeli zikzak deseni işlenmiştir. Tahribat nedeniyle kesin olarak anlaşılamamakla birlikte, batı panonun kuzeyinden doğu panoya doğru devam ediyor gibi gözükmektedir.	
Güney bordürün genişliği batıdan doğuya, yaklaşık 38 cm'den 63 cm'ye genişlemektedir. Beyaz zemin üzerine tek dizi mavi tesseralardan bantlar ile ızgara	

biçimindedir. Meydana gelen her bölümün merkezinde ortası beyaz, kenarları ise kırmızı tesseralarla oluşturulmuş kareler yer almaktadır.	
<u>Panolar</u> Doğu pano, yaklaşık 0,65x1 m'lik bir alana sahiptir. Panonun yarısı mevcut değildir. Ancak olmayan kısımların simetrik olarak işlenmiş olduğu varsayılabilir. Bir kare içine yerleştirilmiş eşkenar dörtgen, her bir kenarındaki birer küçük düğüm ile merkezdeki daireye bağlanmıştır. Eşkenar dörtgen ile kare arasında meydana gelen boşluklar ise çapraz yerleştirilmiş birer yaprak motifi ile tamamlanmıştır. Batı pano, yaklaşık 50x56 cm'lik bir alana sahip olup iç içe iki dikdörtgen görülmektedir. İçteki dikdörtgen köşelerden, dıştaki dikdörtgenin köşelerine bağlanmıştır. Mozaik zeminin kuzeyinde, olasılıkla pano olan kısmın deseni tahribat nedeniyle anlaşılamamaktadır.	
Karşılaştırma	Le décor I: pl. 21/d; Le décor I: pl. 123/c; Le décor II: pl. 300/b

2.2. Duvar ve Kemer Mozaikleri

3 No.lu Kilise'de gerçekleştirilen bilimsel kazı çalışmaları boyunca kilisenin çeşitli alanlarında, ait oldukları yerlerden kopmuş duvar ve kemer mozaïği parçalarına rastlanmıştır. Mevcut verilerle duvarlardaki ve kemerlerdeki mozaik programı kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ancak bitkisel ve geometrik motifler ile figürler ve Grek harfleri tespit edilmiştir.

Katalog No. 33 (OLY.EMZB.2017/62) (Bkz. Görsel 2.2.1.)	
Buluntu Yeri	Apsis/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7,7x8 cm
Tessera boyutu	0,8x1 cm/0,6x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, sarı, siyah, kırmızı, pembe

Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında apsiste, G11 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin ne olduğu anlaşılamamaktadır. Ancak siyah cam tesseralardan zemin üzerine çok renkli üçgen işlenmiş gibi gözükmetedir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 34 (OLY.EMZB.2017/64) (Bkz. Görsel 2.2.2.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	8,7x12 cm
Tessera boyutu	0,8x1,1 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, sarı, kırmızı, siyah, pembe
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin ne olduğu anlaşılamamaktadır. Ancak siyah cam tesseralardan zemin üzerine çok renkli bir üçgen görölmektedir. Mozaik parçasının kenarındaki çok renkli tessera dizileri de üçgen motifinin tekrar etmiş olabileceğini düşündürür.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 35 (OLY.EMZB.2017/65) (Bkz. Görsel 2.2.3.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	4,5x7,2 cm

Tessera boyutu	0,8x0,8 cm/0,3x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, pembe, yeşil
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Bir figürün eli işlenmiş gibi gözükmemektedir ve bu varsayımla parmak olan tessera dizilerinin arasında kontrast yaratmak için kırmızı renkli cam tesseralar kullanılmıştır.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 36 (OLY.EMZB.2017/66) (Bkz. Görsel 2.2.4.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaığı
Ölçü	6,2x6,4 cm
Tessera boyutu	0,8x0,8 cm/0,3x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, pembe, kırmızı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Bir figürün eli işlenmiş gibi gözükmemektedir. Buna göre parmakların arasında siyah renkli cam tesseralar kullanılmıştır.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 37 (OLY.EMZB.2017/69) (Bkz. Görsel 2.2.5.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum

İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7,4x9,5 cm/6,5x8,7 cm
Tessera boyutu	1x1,1 cm/0,3x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaikler bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Parçalar birleşmekte olup Grek alfabesinden yan yana “K” (kappa) ve “O” (omikron) harfleri görülmektedir. Harfler kırmızı cam tesseralardan oluşan bir zemin üzerine işlenmiştir. Ayrıca harflerin altında ve solunda çerçeve niteliğinde gibi duran birer dizi beyaz tessera görülmektedir. Mozaik yüzeyinde ise kırmızı boya görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 38 (OLY.EMZB.2017/76) (Bkz. Görsel 2.2.6.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6,6x10 cm
Tessera boyutu	0,9x0,9 cm/0,4x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı
Renk	Beyaz, pembe, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Sarı, pembe ve beyaz renkli, her bir kenarı üç tesseralardan oluşan kare biçimler görülmektedir, bunların bir arada kullanımı dama desenini hatırlatmaktadır.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 39 (OLY.EMZB.2017/87) (Bkz. Görsel 2.2.7.)	
Buluntu Yeri	Apsis/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7,9x8,6 cm
Tessera boyutu	0,7x0,9 cm/0,4x0,4 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Kahverengimsi sarı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında apsiste, E11 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Bir el işlenmiştir. Orans duruştaki bir figürün sağ eline ait olabileceği düşünülmektedir. Parmakların arasına, kontrast yaratması için siyah cam tesseralar yerleştirilmiştir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 40 (OLY.EMZB.2017/114) (Bkz. Görsel 2.2.8.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7,8x8,3 cm
Tessera boyutu	0,9x1,1 cm/0,5x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı
Renk	Beyaz, kırmızı, pembe, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, F10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Sarı, pembe ve beyaz renkli, her bir kenarı üç tesseredan oluşan kare biçimler görülmektedir ve bunların bir arada kullanımı ise dama desenini hatırlatmaktadır.	

Karşılaştırma	-
----------------------	---

Katalog No. 41 (OLY.EMZB.2017/128) (Bkz. Görsel 2.2.9.)	
Buluntu Yeri	Apsis/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	2,6x7,4 cm/2,1x2,7 cm/2,1x5,2 cm
Tessera boyutu	0,9x1 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Çakıl taşı
Renk	Koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parçalar birleşmekte olup bilimsel kazı çalışmaları sırasında apsiste, F11 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Mozaik yüzeyinde koyu mavi boya görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 42 (OLY.EMZB.2017/160) (Bkz. Görsel 2.2.10.)	
Buluntu Yeri	Bema/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	12x13,5 cm
Tessera boyutu	1x1 cm/0,5x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kahverengimsi sarı, kırmızı, siyah, yeşil
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında bemada, G11 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Elin duruşu ve arka planındaki birbirini kesen tessera dizilerinin bir kıyafeti andırmasıyla, sanki figürün göğüs hizasında konumlanmış eliyle, yanındaki	

başka bir kişiyi veya objeyi işaret ettiği izlenimi vardır. Parmakların arası, kontrast yaratması için kırmızı tesseralar ile bezenmiştir. Mozaik yüzeyinde boya izleri görülmektedir.	
Karşılaştırma	B. Killerich (2017). Colour, light and luminosity in the Rotunda mosaics. <i>The mosaics of Thessaloniki revisited</i> içinde. (Ed: A. Eastmond ve M. Hatzaki), Athens: Kapon Editions, s. 49-62.

Katalog No. 43 (OLY.EMZB.2017/168) (Bkz. Görsel 2.2.11.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	8,3x12,3 cm
Tessera boyutu	1x1,2 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G9 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Kırmızı ve siyah cam tesseralardan zemin üzerine, beyaz tesseralarla Grek alfabesinden “O” harfi işlenmiş gibi gözükmetedir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 44 (OLY.EMZB.2017/182) (Bkz. Görsel 2.2.12.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	9,4x11,6 cm
Tessera boyutu	0,9x1,5 cm/0,4x0,6 cm

Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, sarı, pembe, siyah, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G10 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Sarı, pembe ve beyaz renkli, her bir kenarı üç tesseradan oluşan kare biçimler görülmektedir, bunların bir arada kullanımı ise dama desenini hatırlatmaktadır.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 45 (OLY.EMZB.2017/184) (Bkz. Görsel 2.2.13.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6,4x7,4 cm
Tessera boyutu	0,9x1,1 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, sarı, pembe, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G9 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Sarı, pembe ve beyaz renkli, her bir kenarı üç tesseradan oluşan kare biçimler görülmektedir ve bunların bir dama desenini andırmaktadır.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 46 (OLY.EMZB.2018/78) (Bkz. Görsel 2.2.14.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği

Ölçü	8,8x11,9 cm
Tessera boyutu	1,1x1,3 cm/0,3x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Parçanın üst kısmında siyah cam ve koyu mavi tesseralar ile oluşturulmuş, beyaz konturlu bir şerit yer almaktadır. Alt kısımda ise kırmızı cam tesseralar ve beyaz tesseralar dairesel biçimde dizilmiştir. Bu nedenle bir madalyonun parçası olabileceği düşünülebilir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 47 (OLY.EMZB.2018/145) (Bkz. Görsel 2.2.15.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7,7x7,8 cm/5,5x6,1 cm
Tessera boyutu	0,7x0,9 cm/0,2x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, sarı, turuncu, pembe
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Olasılıkla bir figürün sağ gözü ve çevresine ait bir parçadır. Mevcut göz, yan tarafa doğru bakmaktadır, böylelikle figür gözleri ile yanındaki başka bir figürü veya objeyi işaret ediyor gibi durmaktadır. Gözlerde ve kaşlarda siyah cam tessera kullanılmış olup yüzde pembe, beyaz, sarı ve turuncu kullanılmıştır. Mozaik yüzeyinde ten rengine yakın pembelikte boya görülmektedir.
Karşılaştırma	A. Grabar (1966). <i>Byzantium from the death of Theodosius to rise of Islam</i> . (Çev: S. Gilbert ve J. Emmons), (1. Baskı), Londra:

	Thames and Hudson, s. 122-129; B. Brenk (2017). The mosaics of Thessaloniki: the state of research. <i>The mosaics of the Thessaloniki revisited</i> içinde. (Ed: A. Eastmond ve M. Hatzaki), Athens: Kapon Editions, s. 29; L. James (2017). <i>Mosaics in the medieval world</i> . (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press, s. 226; http-3 http://vrc.princeton.edu/sinai/items/show/7591 (Erişim tarihi 30.11.2021).
--	--

Katalog No. 48 (OLY.EMZB.2018/146) (Bkz. Görsel 2.2.16.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6x9,1 cm
Tessera boyutu	1,1x1,1 cm/0,3x1,1 cm
Malzeme	Çakıl taşı
Renk	Kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte ortaya çıkarılmıştır. Tesseraların renkleri ve dizilimleri dolayısıyla bir figüre ait kıyafetin parçası olduğu düşünülebilir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 49 (OLY.EMZB.2018/146) (Bkz. Görsel 2.2.17.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6,9x7,1 cm
Tessera boyutu	1,1x1,2 cm/0,3x0,9 cm

Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, yeşil, siyah, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte ortaya çıkarılmıştır. Mevcut parçadan anlaşıldığı kadarıyla, siyah ve kırmızı cam tesseralardan oluşturulmuş zemin üzerine, beyaz bir kıvrım dal ve ucunda yeşil bir yaprak işlenmiş gibi gözükmetedir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 50 (OLY.EMZB.2018/230) (Bkz. Görsel 2.2.18.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	7x12,8 cm
Tessera boyutu	7x12,8 cm/0,5x0,7 cm
Malzeme	Çakıl taşı
Renk	Kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Tesseraların renkleri ve dizilimleri dolayısıyla bir figüre ait kıyafetin parçası olduğu düşünülebilir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 51 (OLY.EMZB.2018/319) (Bkz. Görsel 2.2.19.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği

Ölçü	13,7x14 cm
Tessera boyutu	0,9x1,4 cm/0,3x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bir kemer taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G6-G7 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kemer örgüsündeki tuğla gözükmektedir, buna göre kum taşı ve tuğla malzeme ile alması olarak örüldüğü anlaşılmaktadır. Olasılıkla meandr ⁷⁴ motifini yansıtan, beyaz konturlu iki şerit görülmektedir. Mozaik yüzeyinde kırmızı ve yeşil boya görülmektedir. Cam tesseralar kırmızı renktedir, ancak korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 52 (OLY.EMZB.2018/320) (Bkz. Görsel 2.2.20.-2.2.21.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	13,7x14 cm/6,5x9,2 cm
Tessera boyutu	0,9x1,1 cm/0,5x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, koyu kahverengi, sarı, koyu mavi, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parçalar bir kemer taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G6-G7 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kum taşının iki yüzeyinde de mozaik vardır. Motiflerin ne olduğu anlaşılamamakla birlikte birinin mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar kırmızı ve siyah renktedir, ancak korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	

⁷⁴ İsmi, Ege Denizi'ne akan Menderes Nehri'nin kıvrımlarından alan, bir çizgi veya banttıan oluştıan, dik ya da eğri kıvrımların birbirini içine geçerek oluştırdıı motif.

Karşılaştırma	-
----------------------	---

Katalog No. 53 (OLY.EMZB.2018/321) (Bkz. Görsel 2.2.22.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	7,4x6,2 cm
Tessera boyutu	0,9x1 cm/0,5x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bir kemer taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G6-G7 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kemer taşı kumtaşı malzemedendir. Motifin ne olduğu anlaşılamamaktadır, ancak meandr motifine ait olabilecek sarı tesseralardan oluşturulmuş, beyaz konturlu bir şerit görülmektedir. Geri kalan kısım kırmızı cam tesseralarla bezenmiş olup mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 54 (OLY.EMZB.2018/324) (Bkz. Görsel 2.2.23.-2.2.24.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	10x13,5 cm/9,8x12,5 cm
Tessera boyutu	0,9x1,2 cm/0,4x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, koyu mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı

Tanım	
İlgili mozaik parçalar bir kemer taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Kum taşının iki yüzeyinde mozaik vardır. Motiflerin ne olduğu anlaşılamamaktadır, ancak beyaz tessera dizileri yapılan kontur dikkate alındığında, meandr olabileceği düşünülebilir. Ayrıca köşede çapraz olarak dizilmiş olan siyah tesseralar ile üç boyutlu bir izlenim yaratılmaya çalışılmış gibi durmaktadır. Mozaik yüzeylerinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar kırmızı ve siyah renktedir, ancak korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 55 (OLY.EMZB.2018/325) (Bkz. Görsel 2.2.25.)	
Buluntu Yeri	Güney nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	7,5x19 cm
Tessera boyutu	1x1,1 cm/0,5x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bir kemer taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında güney nefte, G7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motifin ne olduğu anlaşılamamaktadır, ancak beyaz tessera dizileri ile yapılan kontur dikkate alındığında, meandr olabileceği düşünülebilir. Konturların oluşturduğu şeritlerden biri kırmızı cam tesseralar ile bezenmiştir. Diğer iki şeridin köşesindeki çapraz dizilmiş tesseralara ait izler ve mevcut siyah tesseralardan anlaşıldığı kadarıyla, üç boyutlu bir izlenim yaratılmaya çalışılmış gibi durmaktadır. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar kırmızı ve siyah renktedir, ancak korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 56 (OLY.EMZB.2020/78) (Bkz. Görsel 2.2.26.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6,6x6,7 cm/4,7x6 cm/3,5x4,4 cm/1,7x2,9 cm/6,2x6,6 cm/4,1x5,4 cm/7,5x8,5 cm/14x16,5 cm/8,6x10,6 cm/8,2x14,2 cm/2,3x2,8 cm/2,2x2,3 cm/0,9x1,4 cm
Tessera boyutu	1x1 cm/0,3x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, koyu mavi, açık mavi, siyah, koyu kahverengi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parçalar bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C5 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Mozaik parçalardan sekizi birleşmektedir. Koyu mavi zemin üzerine beyaz harfler işlenmiştir ve siyah cam tesseralar ile çerçeveslendiği anlaşılmaktadır. Grek alfabesinden “A” (alpha), “Γ” (gamma), “E” (epsilon), “H” (eta), “K” ve “N” (nu) harfleri görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 57 (OLY.EMZB.2020/79) (Bkz. Görsel 2.2.27.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	3,5x5,3 cm/1,8x2,8 cm/8,6x10 cm/3,3x4,2 cm
Tessera boyutu	1x1,5 cm/0,5x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, koyu yeşilimsi mavi, açık mavi, siyah, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	

İlgili mozaik parçalar bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C5 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Parçalar birleşmektedir ve bir bitki motifi oluşturdukları görülmektedir. Bitkinin gövdesinden dört dal uzamıştır. Yandaki dallar kıvrılarak birer volüt oluşturmaktadır. Ortadaki dallar ise hafif kıvrımlarla yukarı doğru uzanır. Soldaki dal farklı olarak açık mavi tesseralarla yapılmıştır. Kontrast yaratmak için dalların etrafı siyah, arka plan ise kırmızı cam tesseralarla bezenmiştir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 58 (OLY.EMZB.2020/81) (Bkz. Görsel 2.2.28.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	11,1x7,1 cm
Tessera boyutu	0,8x1 cm/0,5x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, açık mavi, kahverengi, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C5 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Tesseraların renkleri ve dizilimleri dolayısıyla bir figüre ait kıyafetin parçası olduğu düşünülebilir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 59 (OLY.EMZB.2020/94) (Bkz. Görsel 2.2.29.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği

Ölçü	6,9x9 cm/7,7x8,7 cm/6,5x5,7 cm
Tessera boyutu	1,1x1,1 cm/0,3x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Siyah, beyaz, yeşil, sarı, kahverengimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, B5-C5 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Tessera dizilimlerinden ve renklerinden dolayı bitkisel bir motif olabileceği düşünülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 60 (OLY.EMZB.2020/105) (Bkz. Görsel 2.2.30.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaığı
Ölçü	12x12,3 cm
Tessera boyutu	0,9x1,1 cm/0,4x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, kahverengimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedra, B6-C6 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Tesseraların renkleri ve dizilimleri dolayısıyla bir figüre ait kıyafetin parçası olduğu düşünülebilir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 61 (OLY.EMZB.2020/113) (Bkz. Görsel 2.2.31.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum

İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	8,1x8,7 cm
Tessera boyutu	1x1,7 cm/0,4x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, B5-C5 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kırmızı cam tesseralardan oluşturulmuş zemin üzerine beyaz tesseralarla Grek alfabesinden “H” ve “O” harfleri işlenmiştir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 62 (OLY.EMZB.2020/113) (Bkz. Görsel 2.2.32.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6,1x9,1 cm
Tessera boyutu	1x1,3 cm/0,5x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, B5-C5 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Kırmızı cam tesseralardan zemin üzerine beyaz tesseralarla Grek alfabesinden “X” (khi) harfi işlenmiştir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 63 (OLY.EMZB.2020/114) (Bkz. Görsel 2.2.33.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	11,2x12 cm/11,7x7,4 cm
Tessera boyutu	1,1x1,1 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Açık mavi, kahverengimsi sarı, kırmızı, pembe, beyaz
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parçalar bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedra, B5-C5 plankarelerinde ortaya çıkarılmışlardır. Parçalar birleşmektedir, ancak mozaikte ne işlendiği anlaşılamamaktadır. Ancak tesseraların renkleri ve dizilimleri dikkate alınarak bir figüre ait kıyafetin parçası olduğu söylenebilir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 64 (OLY.EMZB.2020/114) (Bkz. Görsel 2.2.34.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	11x11,1 cm
Tessera boyutu	1,1x1,1 cm/0,4x0,4 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, pembe, kırmızı, siyah, yeşil, kahverengimsi sarı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedra, B5-C5 plankarelerinde ortaya çıkarılmıştır. Mozaikte ne işlendiği anlaşılamamaktadır. Ancak tesseraların	

renklerine ve dizilimlerine bakılarak bir figüre ait kıyafetin parçası olabileceği düşünülebilir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 65 (OLY.EMZB.2020/119) (Bkz. Görsel 2.2.35.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	12,3x12,3 cm
Tessera boyutu	0,8x1,3 cm/0,4x0,6 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, açık mavi
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bir kumtaşına bağlı durumdadır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, C6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Mevcut tesseralardan ve yuvalarından kalan izlerden anlaşıldığı kadarıyla iki dairesel biçim vardır. Buna göre ilgili mozaik parçanın, iki kemerin tam ortasında yer aldığı ve tesseralarının da kemerlerin biçimine göre dizilmiş olduğu söylenebilir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 66 (OLY.EMZB.2020/151) (Bkz. Görsel 2.2.36.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	12,6x16 cm
Tessera boyutu	0,8x1,1 cm/0,3x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, yeşil, sarı, turuncu, açık mavi, pembe

Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, B6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Bir figüre ait yüzün sağ yarısı görülmektedir. Gözler, kaşlar ve saçlar siyah cam tesseralarla oluşturulmuştur. Ten renginde ise yer yer kireç taşıdan ve cam malzemeden beyaz, koyu mavi, sarı ve yeşil ile çok renkli tesseralar kullanılmıştır. Mozaik yüzeyinde ten rengine yakın pembelikte boya görülmektedir.
Karşılaştırma	A. Grabar (1966). <i>Byzantium from the death of Theodosius to rise of Islam</i> . (Çev: S. Gilbert ve J. Emmons), (1. Baskı), Londra: Thames and Hudson, s. 122-129; B. Brenk (2017). The mosaics of Thessaloniki: the state of research. <i>The mosaics of the Thessaloniki revisited</i> içinde. (Ed: A. Eastmond ve M. Hatzaki), Athens: Kapon Editions, s. 29; L. James (2017). <i>Mosaics in the medieval world</i> . (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press, s. 226; http-3 http://vrc.princeton.edu/sinai/items/show/7591 (Erişim tarihi 30.11.2021).

Katalog No. 67 (OLY.EMZB.2020/170) (Bkz. Görsel 2.2.37.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	5,2x8,4 cm
Tessera boyutu	1x1,2 cm/0,6x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada, B7-C7 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Kırmızı cam tesseralardan zemin üzerine, beyaz tesseralarla Grek

alfabesindeki “A” işlenmiştir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 68 (OLY.EMZB.2020/174) (Bkz. Görsel 2.2.38.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	14x14,4 cm
Tessera boyutu	1x1,4 cm/0,9x1,2 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, siyah, kahverengimsi sarı, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada ortaya çıkarılmıştır. Mozaikte ne işlendiği kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ancak iki dizi beyaz tessera ile sınırlandırılmış, siyah cam tesseralardan zemin üzerine, dairesel bir motifin etrafında sıralanmış iki üçgen görülmektedir. İlgili dairesel motifin bir madalyonun parçası olabileceği düşünülebilir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya izleri görülmektedir.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 69 (OLY.EMZB.2020/174) (Bkz. Görsel 2.2.39.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	5,4x6,9 cm
Tessera boyutu	1x1,4 cm/0,4x0,5 cm
Malzeme	Kireç taşı, kireç taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, pembe, siyah

Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada ortaya çıkarılmıştır. Mozaikte ne işlendiği kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ancak iki dizi beyaz tessera ile sınırlandırılmış ve siyah cam tesseralardan zemin üzerine, kırmızı ve pembe tesseralarla iki küçük üçgen oluşturulmuş gibi gözükmektedir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 70 (OLY.EMZB.2020/175) (Bkz. Görsel 2.2.40.)	
Buluntu Yeri	Eksedra/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	6x7 cm
Tessera boyutu	0,7x0,9 cm/0,5x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kahverengimsi sarı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında eksedrada ortaya çıkarılmıştır. Mozaikte ne işlendiği kesin olarak anlaşılamamaktadır. Ancak iki dizi beyaz tessera ile sınırlandırılmış olan, siyah cam tesseralardan zemin üzerine, sarı tesseralarla iki küçük üçgen oluşturulmuş gibi gözükmektedir.
Karşılaştırma	-

Katalog No. 71 (OLY.EMZB.2020/193) (Bkz. Görsel 2.2.41.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Duvar/kemer mozaïği
Ölçü	9,9x12 cm

Tessera boyutu	0,9x1,2 cm/0,5x0,7 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, koyu mavi, kahverengimsi sarı, kırmızı
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik parça bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D5 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Üç boyutlu küp motifine benzer bir motif görülmektedir. Olası küp motifinin konturlarında beyaz renkli tesseralar kullanılmışken, yüzeyleri ise açık ve koyu renklerle ışık-gölge etkisi yaratarak perspektif kazandıracak şekilde kahverengimsi sarı, kırmızı ve çok koyu gri renkli tesseralar kullanılmıştır.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 72 (OLY.EMZB.2020/218) (Bkz. Görsel 2.2.42.-2.2.43.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	17x40 cm
Tessera boyutu	1x1,5 cm/0,2x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, yeşil, kahverengimsi sarı, kırmızı, siyah
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik olasılıkla kuzey nef sütun sırasının taşıdığı ve eksedranın önüne denk gelen kemerlerden birine ait olan kum taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Kemer taşının iki yüzünde mozaik vardır. Bir yüzeydeki motif tam olarak anlaşılamazken, olasılıkla kemer karnı olan yüzeydeki motif ise beyaz tessera dizileri dikkate alındığında meandr olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çapraz olarak dizilmiş siyah cam tesseralar ile üç boyutlu bir izlenim yaratılmaya çalışılmış gibi gözükmemektedir. Kırmızı cam tesseraların olduğu mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	

Karşılaştırma	-
----------------------	---

Katalog No. 73 (OLY.EMZB.2020/219) (Bkz. Görsel 2.2.44.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	15x20 cm
Tessera boyutu	0,9x1,6 cm/0,4x0,4 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, kırmızı, siyah, pembe
Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	
İlgili mozaik olasılıkla kuzey nef sütun sırasının taşıdığı ve eksedranın önüne denk gelen kemerlerden birine ait olan kum taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, C6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Olasılıkla kemer karnı olan yüzeydeki motifin, beyaz tessera dizileri dikkate alındığında meandr olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çapraz olarak dizilmiş siyah cam tesseralar ile üç boyut izlenimi yaratılmak istenmiş gibi gözükmetedir. Mozaik yüzeyinde kırmızı boya görülmektedir. Cam tesseralar, korozyon nedeniyle gerçek renklerini gösteremezler.	
Karşılaştırma	-

Katalog No. 74 (OLY.EMZB.2020/220) (Bkz. Görsel 2.2.45.)	
Buluntu Yeri	Kuzey nef/3 No.lu Kilise/Olympos Antik Kenti
Buluntu Durumu	Ait olduğu yerden kopmuş mozaik parça
Teknik	Opus tessellatum
İşlev	Kemer mozaïği
Ölçü	10x13 cm
Tessera boyutu	0,8x1,1 cm/0,3x0,8 cm
Malzeme	Kireç taşı, çakıl taşı, cam
Renk	Beyaz, sarı, siyah, yeşil

Tarih	5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın ikinci yarısı
Tanım	İlgili mozaik olasılıkla kuzey nef sütun sırasının taşıdığı ve eksedranın önüne denk gelen kemerlerden birine ait olan kum taşına bağlıdır ve bilimsel kazı çalışmaları sırasında kuzey nefte, D6 plankaresinde ortaya çıkarılmıştır. Motif anlaşılamamaktadır, ancak tessera dizileri ve renkleri dikkate alındığında bitkisel bir motif olabileceği düşünülmektedir.
Karşılaştırma	-

3. DEĞERLENDİRME

Olympos Antik Kenti'nde 5.-6. yüzyıllar arasında yoğun bir inşa faaliyeti göze çarpmaktadır. Bununla birlikte 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti'ndeki Erken Bizans Dönemi dini yapılarıyla inşa tekniği ve malzemesi bakımından benzer niteliklere sahiptir. Kentin, 7. yüzyılda doğal afetler ve savaşlar nedeniyle terk edildiği bilinmektedir ve sonraki yüzyıllara ait yapılaşmaya da rastlanmamaktadır⁷⁵.

Üç nefli bazilikal plandaki 3 No.lu Kilise, genel hatlarıyla kent, bölge ve dönem örnekleriyle benzer bir şemaya sahiptir⁷⁶. Şimdiye kadar gerçekleştirilen bilimsel kazı çalışmaları neticesinde açığa çıkarılan buluntulardan kilisenin inşa tarihi ve kullanım aralığı hakkında bazı fikirler önerilmiştir. Apsis yarım kubbesinin yıkıntılarında 5. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen, çok sayıda LRA4 tip amphora parçalarına rastlanmış olup üzerlerinde ise harç tespit edilmiştir. Bu veri, ilgili seramiklerin apsis kubbesinde yapı malzemesi olarak kullanıldıklarına işaret etmektedir. Ayrıca mimari plastik buluntuların 5. yüzyılın ikinci yarısı ile 6. yüzyılın ilk yarısı arasına, fresko buluntuların da 6. yüzyıla tarihlendirilmesi uygun görülmüştür. Bunlarla birlikte 588'den sonrasına tarihlendirilebilen bir sikkeye rastlanmaması, seramiklerin ve mimari plastiklerin ise 6. yüzyıldan sonrasına tarihlendirilememesinden dolayı, kilisenin inşasının 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı arasında gerçekleştiği ve 7. yüzyıla kadar kullanıldıktan sonra terk edildiği düşünülmektedir. Bu bağlamda 3 No.lu Kilise'nin mozaikleri, yapının inşası ile aynı döneme tarihlendirilebilir. Özellikle zemin mozaiklerinin, kilise ibadete açılmadan önce tamamlanmış olması gerektiği düşünülmektedir⁷⁷.

Bilimsel kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan mozaiklerden, zemine ait olanların motifleri ve desenleri büyük oranda tespit edilebilirken, duvara ve kemere ait olanlar için durum tam tersidir.

Güney nef ve kuzey nef zemin mozaikleri desen, renk ve tessera dizilimi açısından aynı şemaya sahiptirler. Nefler, üç büyük panoya bölünmüş ve panolar bordürlerle

⁷⁵ M.C. Uzun (2015). *Olympos Antik Kenti erken Bizans dönemi dini yapılarında malzeme ve teknik*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 102-108.

⁷⁶ M. Aslan (2021). *Olympos Antik Kenti erken Bizans dönemi kiliselerinde ikincil mekân ve yapılar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 113-116.

⁷⁷ Evcim ve Öztaşkın, 2019, **a.g.k.**, 136-138.

çevrelenmiştir. Panolarda balık pulu deseni işlenmiş olup orta panolardaki tasarım, batı ve doğu panolardaki tasarımdan farklıdır. Bordürlerde ise rhombus, eşkenar dörtgen ve pelta motiflerinden oluşan bir desen görülmektedir. Neplerde, nizami olmayan plandan (kuzey nef duvarı) ve mimari düzenlerden (güney nef ve kuzey nef doğu uçları) kaynaklanan çeşitli durumlar ise farklı desenlerle tamamlanarak çözümlenmiştir.

Kuzeydoğu köşe odasında açığa çıkarılan in-situ zemin mozaiklerinde neplerle aynı işçiliğe ve renk çeşitliliğine sahip farklı desenler görülmektedir. Bilimsel kazı çalışmaları ilgili alanın tümünde zemin seviyesine kadar gerçekleştirilmediği için mozaik programının bütüne ilişkin kesin tespitler yapılamamaktadır.

In-situ zemin mozaikleri ve onlara ait mozaik parçaların haricinde, zemin mozaiği özellikleri gösteren ve galeri katına ait olabileceği düşünülen mozaik parçalara da rastlanmıştır. Bunlar sahip oldukları farklı motiflerle ve ruduslarındaki malzemeler ile ayrılmaktadırlar. Ruduslara bakıldığında, güney nef galeri katında iri çakıl taşları, kuzey nef galeri katında ise gevşek ve boşluklu yapıdaki kum taşları tercih edildiği görülmektedir. İki malzeme tercihinin de amacı galeri katının taşıyıcı sisteme yapacağı baskıyı azaltmaktır. Bu tercih sonucunda güneyde ince, kuzeyde ise kalın bir harç tabakası uygulanmıştır. Güney nef galeri katı zemin mozaiklerinin ince bir harç tabakasına sahip olmaları, yıkılma esnasında kuzey nef galeri katı zemin mozaiği parçaları kadar dâhi sağlam kalamayıp, tesseralar halinde dağılmalarına neden olmuştur. Galeri katı zemin mozaiklerine ilişkin parçalarda tespit edilen motiflerden, yalnızca sarmaşık motifi in-situ zemin mozaikleriyle benzerlik göstermektedir. Galeri katında zemin mozaiği olabileceğine ilişkin düşünceleri destekleyen bir başka kanıt ise galeri katlarına ait giriş yuvalarında görülmektedir. Mevcut izlere bakılarak, girişlerin sadece ahşap bir döşeme için fazla, mozaik bir döşeme için ise yeterli sıklıkta olduğu, güney nef duvarında ve kuzey nef duvarının en yüksek kaldığı kuzeybatı ucunda görülmektedir. Bu bağlamda elde edilen bütün veriler ve buluntular ışığında, galeri katlarının zemininde opus tessellatum teknikte mozaik döşeme olduğu düşünülmektedir.

Duvar ve kemer mozaiği parçalarından elde edilen veriler, mozaik programını tanımlamak için yetersizdir. Anlaşıldığı kadarıyla figürler, harfler, bitkisel ve geometrik motifler işlenmiştir. Figürlerin kutsal kişi, melek, din görevlisi veya bani olduklarına ilişkin kesin veriler yoktur. Harflerin rengi beyazdır, zemin rengi ise kırmızı veya koyu mavidir. Harflerde eksikler olduğu için ne yazdığı okunamamaktadır. Bitkisel motifler

dallar, yapraklar ve kıvrımlar daha serbest tasarımlara sahiptir, bu nedenle mozaik parçalar üzerinde bitkisel motifleri tespit etmek zordur ve tanımlanabilen mozaik parça sayısı azdır. Duvar ve kemer mozaiklerindeki geometrik motifler de kesin olarak anlaşılamamakla birlikte, özellikle kemer taşlarına bağlı bazı mozaik parçalarda meandr motifine ilişkin emareler görülmektedir. İlgili parçalarda dik açılı dönüşlere sahip şeritler ve bunların köşelerinde kullanılan siyah cam tesseralar görülmektedir. Bu bağlamda kontrast yaratılarak, kemerlerin üç boyutlu bir meandr deseni ile bezenmiş olduğu düşünülmektedir. Duvar ve kemer mozaiklerinde kullanılan cam tesseralar mat ve saydam olmak üzere iki farklı niteliktedir. Sarı, pembe, turuncu, yeşil gibi mat renklerin, figürlerin yüzlerinde ten rengi ve kontrast için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kaşlarda ve gözlerde ise koyu renkli saydam tesseralar tercih edilmiştir. Özellikle kırmızı gibi yüksek maden oksit içeren cam tesseralarda korozyonun yoğun olduğu tespit edilmiştir. Duvar ve kemer mozaiklerinin yüzeylerinde, kullanılan tessera ile aynı veya benzer renkte boya izleri görülmektedir.

Doğu Akdeniz’de, Erken Bizans Dönemi zemin mozaiklerinde Suriye ve Filistin etkileri daha yoğun hissedilmeye başlanmıştır. Figür kullanımından kaçınılmış olup sade, geometrik tasarımlar tercih edilmiştir. Büyük alanlardaki zemin mozaiklerinde görülen geometrik desenler, bazen kesintisiz olarak bazen de büyük panolara halinde işlenmiştir. Buna göre 3 No.lu Kilise’nin nef mozaikleri ilgili döneme ait özellikleri yansıtmaktadır⁷⁸.

3 No.lu Kilise’nin zemin mozaiklerini, kentteki diğer örneklerle karşılaştırmak mümkündür. Peristylum’un zemin mozaikleri 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilmekte olup tessera boyutunda, yoğunluğunda ve dizilişinde benzerlikler söz konusudur. 3 No.lu Kilise’nin zemin mozaiklerinde tessera boyutu ortalama 1,3x1,6 cm, Peristylum’da ise ortalama 1,3x1,7 cm’dir. Buna göre iki yapının da zemin mozaiklerinde 10 cm² (santimetrekare)’ye düşen tessera yoğunluğu ortalama 49 adettir. Mozaikli Yapı’nın ikinci kat zemin mozaikleri 5. yüzyılın son çeyreği ile 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. Buradaki tessera boyutu ortalama 1,5x1,5 cm olup 10 cm²’ye düşen tessera yoğunluğu ise ortalama 51 adettir. Üç yapıda da desenler beyaz zemin üzerine işlenmiştir. Desenlerdeki renk kullanımı ise 3 No.lu Kilise’de farklılık göstermektedir⁷⁹.

⁷⁸ A. Tiryaki (2016). Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi’nin geometrik desenli taban mozaikleri. *OLBA*, XXIV, s. 505-534.

⁷⁹ Öztaşkın, G.K. ve Öztaşkın, M., 2019, **a.g.k.**, 443-464; Öztaşkın, 2011, **a.g.k.**, 709-720.

Neflere hâkim olan beyaz zemin üzerine işlenmiş balık pulu desenlerinin renk çeşitliliğine ve renk düzenine yakın bir örneği Tlos Antik Kenti'ndeki, ilk evresi Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen Kent Bazilikası'nda (Bkz. Görsel 3.1.-3.3.), orta panolardaki balık pulu deseninin benzerleri ise 5.-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilen Kıbrıs'taki Aziz Trias (Hagia Triada) Bazilikası'nda (Bkz. Görsel 3.4.), Anamur'daki Nekropol Kilisesi'nde (Bkz. Görsel 3.5.) ve Pullu Kilisesi'nde (Bkz. Görsel 3.6.) görülmektedir⁸⁰.

Güney nefin doğu ucundaki mimari düzenin zemin mozaikindeki kesişen dairelerin oluşturduğu dört yapraklı çiçek motiflerinin benzer bir örneğini Andriake Antik Kenti'ndeki 5.-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilen A Kilisesi'nde (Bkz. Görsel 3.7.) görmek mümkündür. Her iki mozaikteki desen de tasarım olarak benzerdir ve beyaz zemin üzerine işlenmişlerdir. 3 No.lu Kilise'deki desen daha renkli iken, A Kilisesi'ndeki kahverengi ve kırmızı renktedir. İlgili desenin 5.-6. yüzyıllar arasında yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir⁸¹.

Neflerin batı ucunda, nartheks duvarının hemen önünde yan yana sıralanmış çok renkli eşkenar dörtgen motiflerinin oluşturduğu bordürün hem tarz hem de kullanım alanı olarak benzer bir örneği, Anamur'daki 5. yüzyılın sonu ile 6. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlendirilen Merkez Kilise'de (Bkz. Görsel 3.8.) görülmektedir⁸².

3 No.lu Kilise'nin neflerindeki mozaik panoların bordürlerinde görülen rhombus, 5.-6. yüzyıllar arasındaki zemin mozaiklerinin bordürlerinde farklı desenler ve mozaik programları içinde sıklıkla tercih edilmiştir. Aynı dönem içinde sarmaşıkların ve testere dişi kenarlı eşkenar dörtgenlerin de zemin mozaiklerinde sıklıkla işlendiği görülmektedir. Sarmaşık ve testere dişi kenarlı eşkenar dörtgen motifleri, 3 No.lu Kilise'nin zemin

⁸⁰ T. Korkut, G. Işın, Ç. Uygun ve B. Özdemir (2018). Tlos Antik Kenti kazıları (2005-2017). *ANMED*, 16, s. 132-141; T. Korkut (2018). Tlos 2016 kazı etkinlikleri. 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Bursa: Star Matbaacılık, 1, s. 4-6 (s. 1-14); T. Korkut (2017). Tlos 2015 kazı etkinlikleri. 38. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 1, s. 412-414 (s. 407-424); T. Korkut (2016). Tlos 2014 kazı etkinlikleri. 37. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygül Ofset Matbaacılık, 1, s. 403-404 (s. 399-416); S. Sabır (2004). *Kuzey Kıbrıs'taki geç Roma-erken Bizans yer mozaikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 91-98; F. Tülek (2004). *Late Roman and early Byzantine floor mosaics in Cilicia*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Urbana: Illinois Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, I, s. 208-215; K. Beşaltı ve S. Şahin (2018). Dağlık Kilikya kıyılarında bir erken Bizans kilisesi: Pullu Kilisesi kazı çalışmaları ve ilk bulgular. *Amisos*, 3 (5), s. 359-370.

⁸¹ N. Öztürk ve M. Çekilmez (2016). 2015 Myra-Andriake Liman Yerleşimi A Kilisesi kazı çalışmaları. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 36, s. 42; A. Özet (2019). Bodrum-Torba Monastery mosaics. *Journal of Mosaic Research*, 13, s. 71-82.

⁸² Tülek, 2004, **a.g.k.** 215-223.

mozaiklerinde meydana gelen boşlukları doldurmak için kullanılmıştır. Benzer bir kullanıma, Mozaikli Yapı'nın ikinci kat zemin mozaiklerinde (Bkz. Görsel 3.9.) ve Rhodiapolis Antik Kenti'ndeki Piskoposluk Kilisesi'nin 5.-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilen zemin mozaiklerinde (Bkz. Görsel 3.10.-3.12.) rastlanmaktadır⁸³.

Geç Antik Çağ'da iç içe geçmiş dörtgenlerle, düğümlerle ve örgülerle meydana getirilen panolarda farklı desenler uygulanmıştır. 3 No.lu Kilise'nin kuzey nefinin doğu ucunda ve kuzeydoğu köşe odasında da tespit edilen ilgili desenlerin benzer bir örneğini, Mozaikli Yapı'nın ikinci kat zemin mozaığında (Bkz. Görsel 3.13.) görmek mümkündür. Bununla beraber, kuzeydoğu köşe odasının zemininde, apsis duvarının hemen önündeki iki şeritli geçmeli zikzak desenli bordürün dört şeritli bir örneği ise Peristylum'da (Bkz. Görsel 3.14.) görülmektedir⁸⁴.

Galeri katlarında zemin mozaığı olduğu düşüncesini destekleyen veriler mevcuttur, ancak kesin tespitler yapmak zordur. Bilimsel kazı çalışması tamamlanan güney nefte, hepsi in-situ zemin mozaığına ait olamayacak kadar fazla tessera rastlanmıştır. İlgili tesseraların çoğunlukla beyaz renkte olması, güney nef galeri katı zemin mozaığının tek renkli bir mozaik programına sahip olabileceği düşüncesini meydana getirmektedir. Kuzey nef galeri katı zeminine ait olduğu düşünülen mozaik parçalarında ise örgü, kesişen dairelerin ya da peltaların ortasındaki dört yapraklı çiçek ve sarmaşık motiflerine rastlanmıştır. Sarmaşık dışındaki diğer motiflere, in-situ zemin mozaiklerinde rastlanmamıştır. Galeri katındaki sarmaşık desenin kullanımı, olasılıkla kuzey nef in-situ zemin mozaığındaki kullanım ile aynıdır; buna göre nizami olmayan plan nedeniyle oluşan boşluğun sarmaşık deseni ile bezenmiş olduğu düşünülmektedir. Mozaik programına ilişkin daha fazla tespitin yapılabilmesi ise kuzey nefteki bilimsel kazı çalışmalarının tamamlanması ile mümkündür.

3 No.lu Kilise'de in-situ duvar ve kemer mozaığına rastlanmamıştır, ancak bilimsel kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan mozaik parçalar incelendiğinde, tessera boyutlarının ortalama 0,8x0,9 cm ve tessera yoğunluğunun ise 10 cm²'de ortalama 130 adet olduğu saptanmıştır.

⁸³ K.M.D. Dunbabin (1999). *Mosaics of the Greek and Roman world*. (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press, s. 291; Tiryaki, 2016, **a.g.k.**, 505-534.

⁸⁴ Öztaşkın, 2011, **a.g.k.**, 709-720; Öztaşkın, G.K. ve Öztaşkın, M., 2019, **a.g.k.**, 443-464.

Bilimsel kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan figürlere ait duvar mozaïği parçalarında kesin olarak iki farklı yüz ve iki farklı el tespit edilmiştir, ayrıca el ve kıyafete ait olduğu düşünölen parçalara da rastlanmıştır. Figürlerin yüzlerinde kontrast oluşturmak için yer yer sarı, turuncu ve yeşil renkler kullanılmıştır. Bu üslubun daha kaliteli örnekleri Ravenna'daki Ortodokslar Vaftizhanesi'nin (Bkz. Görsel 3.15) ve Selanik'teki Hagios Georgios Kilisesi'nin (Bkz. Görsel 3.16.) Erken Bizans Dönemi mozaiklerinde görölmektedir⁸⁵. Diğör bir örneğini ise Kıbrıs'taki 6. yüzyıla tarihlendirilen Panagia Kanakaria Kilisesi'nde (Bkz. Görsel 3.17.) görmek mümkündür⁸⁶. Sina Dağı'ndaki Hagia Aikaterinis (Katerina) Manastırı Bazilikası'nın 6. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen apsis mozaïğindeki figürlerin yüzlerinde (Bkz. Görsel 3.18) ise kontrast için turuncu renk tercih edilmiştir⁸⁷. 3 No.lu Kilise mozaiklerindeki yüz parçaları birbirleriyle ölçek olarak karşılaştırıldığında, figürlerin aynı boyutta olduğu anlaşılmaktadır. Ancak el parçalarından sadece birisi ilgili figürlerle aynı ölçektedir, diğör el parçası ve el olduğu düşünölen parçalar ise daha küçüktür. Dolayısıyla figürlerin iki farklı ölçekte tasvir edilmiş olmaları ihtimal dahilindedir. Bu varsayımla büyük figürlerin kutsal kişi veya melek, küçük figürlerin ise din görevlisi veya banı olduğu düşünölebilir. Böyle bir mozaik programı hakkında fikir edinebilmek için Selanik'teki Hagios Demetrios Kilisesi'nin 5.-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen duvar mozaiklerine (Bkz. Görsel 3.19.) bakılabilir⁸⁸. 3 No.lu Kilise'nin duvar mozaiklerindeki figürlerin, tam boy veya bir madalyon içinde "imago clipeata"⁸⁹ tarzında olup olmadıkları kesin değildir. Ancak buluntular ve veriler ışığında, duvar mozaïği işlenebilecek yüzeylerdeki alanlar ile figürlerin ölçeği dikkate alındığında, olasılıkla imago clipeata tarzında tasvir edilmiş olmaları söz konusudur.

⁸⁵ O.M. Dalton, 1911, **a.g.k.**, 374.

⁸⁶ L. James (2017). *Mosaics in the medieval world*. (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press, s. 174-229; A. Grabar (1966). *Byzantium from the death of Theodosius to rise of Islam*. (Çev: S. Gilbert ve J. Emmons), (1. Baskı), Londra: Thames and Hudson, s. 122-129.

⁸⁷ B. Brenk (2017). The mosaics of Thessaloniki: the state of research. (Ed: A. Eastmond ve M. Hatzaki), *The mosaics of the Thessaloniki revisited* içinde. Athens: Kapon Editions, s. 19-31; G.H. Forsyth (1968). The Monastery of St. Catherine at Mount Sinai: The church and fortress of Justinian. *Dumbarton Oaks Papers*, 22, s. 1-19.

⁸⁸ R.S. Cormack (1969). The mosaic decoration of S. Demetrios, Thessaloniki: A re-examination in the light of the drawings of W.S. George. *The Annunial of the British School at Athens*, 64, s. 17-52.

⁸⁹ Latince "yuvarlak kalkan üzerinde porte" anlamına gelmekte olup Roma ve Bizans sanatında kişi portrelerinin dairesel bir çerçeve (madalyon) içinde tasvir edildiği resim ya da kabartmalar için kullanılan bir terimdir.

Eksik kısımlar olduğu için içeriği anlaşılamayan 3 No.lu Kilise'nin duvar ve kemer mozaiklerindeki harfler, Peristylum'un (Bkz. Görsel 3.20.-3.21.) 6. yüzyılın başlarına⁹⁰, Kıbrıs'taki Soli Bazilikası (Bkz. Görsel 3.22.) ile Aziz Trias Bazilikası'nın (Bkz. Görsel 3.23.) 4.-6. yüzyıllar arasına⁹¹ ve Ya'amun'daki Piskopos Leontios Kilisesi'nin (Bkz. Görsel 3.24.) 6. yüzyıla tarihlendirilen⁹² zemin mozaiklerindeki yazıtlarla ve harflerle karşılaştırıldığında Erken Bizans Dönemi'ndeki "Grek Uncial"⁹³ yazı karakterine sahip olduğu görülmektedir. Harfler beyaz renkte olup kırmızı ve mavi olmak üzere iki farklı zemin rengi üzerine işlenmişlerdir. Mavi zeminli ve beyaz harfli mozaik parçalarına benzer olarak, Hagios Demetrios Kilisesi'nin duvar mozağinde, aynı yazı karakterine sahip bir bani yazıtı (Bkz. Görsel 3.25.) bulunmaktadır⁹⁴.

3 No.lu Kilise'nin duvar ve kemer mozaïği programında geometrik ve bitkisel desenlerin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak ilgili desenlerde hangi motiflerin kullanıldığı, yetersiz veriler nedeniyle kesin olarak anlaşılamamaktadır. Bilimsel kazı çalışmalarında kemer taşlarına bağlı durumda mozaikler ortaya çıkarılmıştır. İlgili kemer mozaiklerinde meandr benzeri geometrik motiflere rastlanmaktadır. Tessera dizilimi ve malzemesi dikkate alındığında, siyah cam tesseralar ile kontrast yaratılarak üç boyutlu bir tasarım uygulanmış olabileceği düşünülmektedir. Bu tasarım hakkında fikir edinmek için Ravenna'daki 5. yüzyıla tarihlendirilen Galla Placidia Mausoleumu'nun güney tonozunun kemer mozaïğine (Bkz. Görsel 3.26.) bakılabilir⁹⁵. Mevcut duvar ve kemer mozaïği parçalarındaki, az sayıda tespit edilebilen bitkisel motiflerde dallar ve bu dalların oluşturduğu volütler görülmektedir. Desen ve kullanım yoğunluğu, eldeki yetersiz veriler nedeniyle bilinemese de Erken Bizans Dönemi duvar ve kemer mozaïği örneklerine bakılarak, mozaik programında arka planı doldurmak için yapılmış, kıvrım dallardan oluşan bir desen işlendiği düşünülebilir.

⁹⁰ Öztaşkın, G.K. ve Öztaşkın M., 2019, **a.g.k.**, 443-464.

⁹¹ Sabır, 2014, **a.g.k.**, 64-102.

⁹² M. Nassar ve N. Turshan (2011). Geometrical mosaic pavements of the Church of Bishop Leontios at Ya'amun (Northern Jordan), *Palestine Exploration Quarterly*, 143 (1), s. 41-62.

⁹³ 4-8. yüzyıllar arasında hem Grekçede hem Latince yaygın olarak kullanılan yuvarlatılmış büyük harf karakterli el yazısı stili; R.W. Mathisen (2009), *Palaeograph and codicology*. (Ed: S.A. Harvey ve D.G. Hunter), *The Oxford handbook of early Christian studies* içinde. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199271566.003.0008, s. 152-155.

⁹⁴ Cormack, 1969, **a.g.k.**, 17-52.

⁹⁵ Grabar, 1966, **a.g.k.**, 117.

SONUÇ

Anadolu'nun güneybatısındaki Lykia Bölgesi'nde yer alan Olympos Antik Kenti'nin dokuz kilisesinden biri olan 3 No.lu Kilise, üç nefli bazilikal plandadır. Plan, kuzeybatısındaki eksedra ile bölge örneklerinden ayrılmaktadır. Kiliseden önceki yapı evresine ait olan eksedranın orijinal işlevi henüz belirsizdir. Kilisenin malzeme ve inşaat tekniği kentteki diğer Bizans Dönemi dini yapıları ile uyumludur. Bilimsel kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan buluntular ve elde edilen veriler ışığında, kilisenin inşasının 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başları arasında gerçekleştiği ve en geç 7. yüzyılın başına kadar kullanıldığı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında 3 No.lu Kilise'nin opus tessellatum teknikteki zemin, duvar ve kemer mozaikleri ele alınmıştır. Yerinden kopmuş vaziyetteki mozaik parçaların birçoğu ufak boyutlu olduğu için desen ve motif tespiti yapmak zordur. Bu bağlamda in-situ zemin mozaiklerinin yanı sıra, yerinden kopmuş mozaik parçalar arasından desen ve motif tespiti yapılabilenler de seçilerek, toplam yetmiş dört parçalık bir katalog oluşturulmuştur.

3 No.lu Kilise'nin neflerinde ve kuzeydoğu köşe odasında opus tessellatum teknikte in-situ zemin mozaiği açığa çıkarılmıştır. Doğu Akdeniz'de, Erken Bizans Dönemi zemin mozaiklerinde Suriye ve Filistin etkilerinin daha yoğun hissedilmesi ve sade, geometrik tasarımlarla büyük alanların kesintisiz ya da büyük panolar halinde bezenmesi söz konusudur. Bu tasarım, bir Doğu Akdeniz kentinde yer alan 3 No.lu Kilise'de de görülmektedir. 3 No.lu Kilise'deki in-situ zemin mozaikleri bölge ve dönem örnekleriyle karşılaştırıldığında benzer desenlere, renk çeşitliliğine ve renk düzenine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Galeri katlarında zemin mozaiği olduğuna ilişkin buluntular ve veriler mevcuttur. Galerî katı zeminine ait olduğu düşünülen mozaik parçalarda, in-situ zemin mozaiklerinden farklı desenlere rastlanmıştır; ruduslarında ise ahşap galerî katı kiriş-kaplamalarının üzerine döşendiği için tercih edildiği düşünülen, gevşek ve boşluklu yapısıyla hafif bir malzeme olan kum taşının (kuzey nef galerî katı) ve çakıl taşının (güneş nef galerî katı) kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlarla beraber kirişlerin de ahşap bir döşeme için sık olması, galerî katlarının zemin mozaiği ile döşendiklerini düşündürmektedir.

3 No.lu Kilise'nin duvarlarındaki ve kemerlerindeki mozaik programını anlamak, in-situ mozaik bulunmadığı için zordur. Mevcut parçalarda bitkisel ve geometrik motifler ile Grekçe harfler ve figürler tespit edilmiştir. Figür parçaları kendi içlerinde karşılaştırılmış olup en az iki farklı ölçekte tasvir edildikleri düşünülmektedir. Figürlerin yüzlerindeki renk kullanımının benzerlerine Ravenna'daki, Selanik'teki, Kıbrıs'taki ve Mısır'daki dönem örneklerinde rastlanmıştır. İki farklı zemin rengine sahip olan harfli mozaik parçalarında eksikler olduğu için okunamamaktadırlar, ancak bölge ve dönem örnekleriyle de karşılaştırılarak Erken Bizans Dönemi'nde kullanılan Grek Uncial harf karakterine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bitkisel motiflerin tespit edildiği mozaik parça sayısı azdır. Desen ve kullanım yoğunluğu kesin olarak tespit edilemese de olasılıkla arka planı doldurmak için kıvrım dalların işlendiği düşünülmektedir. Kemer taşlarına bağlı mozaik parçalardaki geometrik tasarımlar ve tessera kullanımı, kemerlerin üç boyutlu bir meandr deseni ile bezendiği izlenimini vermektedir.

Nihayetinde Lykia Bölgesi'ndeki Olympos Antik Kenti'nde yer alan ve inşası 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı arasına tarihlendirilen, üç nefli bazilikal plandaki 3 No.lu Kilise'nin mozaiklerini, kilisenin inşası ile aynı döneme tarihlendirmek uygundur. Bununla birlikte mozaiklerin tasarım, desen ve renk temelinde bölge ve dönem özelliklerini yansıttığını söylemek de mümkündür. 3 No.lu Kilise mozaiklerinin hangi atölye tarafından yapıldığı kesin olarak bilinemese de zemin mozaiklerinde işlenen balık pulu desenlerinin ve renklerinin benzer örneklerine Tlos Antik Kenti'ndeki Kent Bazilikası'nda, Kıbrıs'taki Aziz Trias Bazilikası'nda, Anamur'daki Nekropol Kilisesi'nde ve Pullu Kilisesi'nde rastlanması, yakın çevreden bir atölyeye işaret etmektedir. Bununla birlikte 3 No.lu Kilise'nin zemin mozaiklerini yapan atölyenin Peristylum'un zemin ve Mozaikli Yapı'nın ikinci katının mozaiklerini yapan atölyelerden tasarım, renk çeşitliliği ve renk kullanımı bakımından farklı olduğu anlaşılmaktadır. Duvar ve kemer mozaiklerinin, zemin mozaiklerini yapan atölye tarafından mı yapılmış oldukları anlaşılamasa da en geç 6. yüzyılın ikinci yarısında tamamlanmış olmaları uygun görünmektedir.

KAYNAKÇA

- (1997). Mad. Meandr. N.Ö. Gürel, F. Göloğlu, Z. Yazıcıoğlu ve A. Örs (Editörler), *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* içinde (2, s. 1187-1188). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Adak, M. ve Atvur, O. (1997). Das grabhaus des Zosimas und der Schiffseigner Eudemos aus Olympos in Lykien. *Epigraphy Anatolica*, 28, 11-31.
- Aslan, M. (2021). Olympos Antik Kenti erken Bizans dönemi kiliselerinde ikincil mekân ve yapılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atvur, O. (1999). Olympos Antik Kenti (1991-1992 Çalışmaları). *Arkeoloji ve Sanat*, 88, 13-31.
- Balmelle, C., Lemée, M.B., Christophe, J., Darmon, J.P., Guimier Sorbets, A.M., Lavagne, H., Prudhomme, R. ve Stern, H. (1985). *Le décor géométrique de la mosaïque Romaine I*. Paris: Picard.
- Balmelle, C., Lemée, M.B., Darmon, J.P., Gozlan, S., Raynaud, M.P. (2002). *Le décor géométrique de la mosaïque Romaine II*. Paris: Picard.
- Beşaltı, K. ve Şahin, S. (2018). Dağlık Kilikya kıyılarında bir erken Bizans kilisesi: Pullu Kilisesi kazı çalışmaları ve ilk bulgular. *Amisos*, 3 (5), 359-370.
- Bouras, L. (1991). Mad. Templon. A.P. Khazdan, A.M. Talbot, A. Cutler, T.E. Gregory ve N.P. Ševčenko (Editörler), *The Oxford dictionary of Byzantium* içinde (3, s. 2023). New York: Oxford University Press.
- Brenk, B. (2017). The mosaics of Thessaloniki: the state of research. A. Eastmond ve M. Hatzaki (Editörler). *The mosaics of the Thessaloniki revisited* içinde (s. 19-34). Athens: Kapon Editions.
- Cormack, R.S. (1969). The mosaic decoration of S. Demetrios, Thessaloniki: A re-examination in the light of the drawings of W.S. George. *The Annunal of the British School at Athens*, 64, 17-52.
- Dalton, O.M. (1911). *Byzantine art and archaeology*. (1. Baskı), Oxford: Oxford University Press.

- Demirel Gökalp, Z. ve Yıldırım, Ş. (2010). Likya Olympos’unda bir restitüsyon denemesi. *ADALYA*, XIII, 367-388.
- Demirel Gökalp, Z. ve Yıldırım, Ş. (2010). Lykia Olympos’unda bir restitüsyon denemesi. *ADALYA*, XIII, s. 367-387.
- Demiriz, Y. (2002). *Örgülü Bizans döşeme mozaikleri*. (1. Baskı), İstanbul: Yorum Sanat ve Yayıncılık.
- Demus, O. (1964). *Byzantine mosaic decoraiton*. (3. Baskı), Boston: Boston Book & Art Shop.
- Demus, O. (1991). *Die Byzantinischen mosaikikonen*. (1. Baskı) Viyana: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Diler, A. (1988). Olympos ve Hephaistion’da kült kalıntıları üzerine bir ön araştırma. 6. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 107-120.
- Diler, A. (1991). Lykia Olympos dağında bir ön araştırma. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 29, 161-169.
- Dunbabin, K.M.D. (1999). *Mosaics of the Greek and Roman world*. (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press.
- Evcim, S. ve Öztaşkın, G.K. (2019). Early Byzantine churches in Olympos. *Arkeoloji ve Sanat*, 161, 129-162.
- Forsyth, G.H. (1968). The Monastery of St. Catherine at Mount Sinai: The church and fortress of Justinian. *Dumbarton Oaks Papers*, 22, 1-19.
- Grabar, A. (1966). *Byzantium from the death of Theodosius to rise of Islam*. (Çev: S. Gilbert ve J. Emmons), (1. Baskı), Londra: Thames and Hudson.
- Hasol, D. (2014). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*. (14. Baskı), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Hild, F., Hellenkemper, H. (2004). *Tabula imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphlien* Viyana: Verlag der Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- http-1 <https://www.youtube.com/watch?v=zPjbiP66-6M> (Erişim tarihi 10.07.2021).
- http-2 <https://www.youtube.com/watch?v=fvX1vorZgF4> (Erişim tarihi 10.07.2021).

http-3 <http://vrc.princeton.edu/sinai/items/show/7591> (Erişim tarihi 30.11.2021).

James, L. (2017). *Mosaics in the medieval world*. (1. Baskı), Cambridge: Cambridge University Press.

Killerich, B. (2017). Colour, light and luminosity in the Rotunda mosaics. A. Eastmond ve M. Hatzaki (Editörler), *The mosaics of Thessaloniki revisited* içinde (s. 49-62). Athens: Kapon Editions.

Koch, G. (2015). *Erken Hristiyan sanatı*. (Çev: Ayşe Aydın), (1. Baskı), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Korkut, T. (2016). Tlos 2014 kazı etkinlikleri. 37. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 1, 399-416.

Korkut, T. (2017). Tlos 2015 kazı etkinlikleri. 38. Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 1, 407-424.

Korkut, T. (2018). Tlos 2016 kazı etkinlikleri. 39. Kazı Sonuçları Toplantısı, Bursa: Star Matbaacılık, 1, 1-14.

Korkut, T., Işın, G., Uygun, Ç. ve Özdemir, B. (2018). Tlos Antik Kenti kazıları (2005-2017). *ANMED*, 16, 132-141.

Mathisen, R.W. (2009), *Palaeograph and codicology*. S.A. Harvey ve D.G. Hunter (Editörler), *The Oxford handbook of early Christian studies* içinde (s. 152-155). DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199271566.003.0008.

Nassar, M. ve Turshan, N. (2011). Geometrical mosaic pavements of the Church of Bishop Leontios at Ya'amun (Northern Jordan), *Palestine Exploration Quarterly*, 143 (1), 41-62.

Olçay Uçkan, B.Y. (2008). Olympos kazısı 2006 yılı çalışmaları. 29. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 3, 73-74.

Olçay Uçkan, B.Y. (2014). Olympos kazı ve onarım çalışmaları. 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basımevi, 2, 261-262.

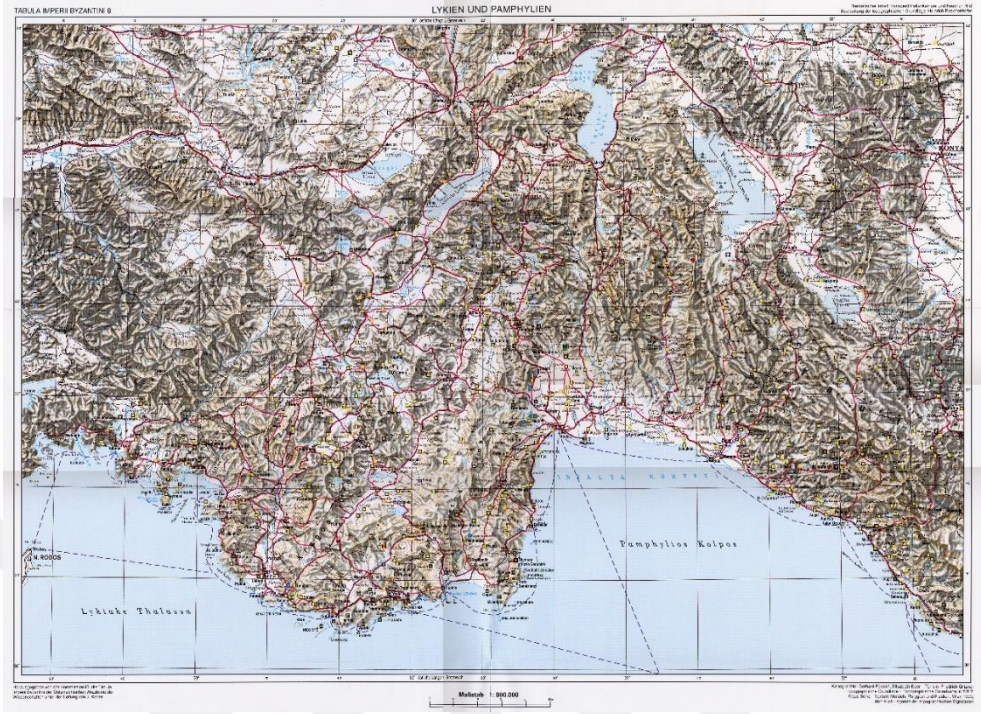
Olçay Uçkan, B.Y. (2017). *Olympos I 2000-2014 araştırma sonuçları*. İstanbul: AKMED.

- Olçay Uçkan, B.Y. ve Evcim, S. (2015). Olympos kazısı 2013 yılı çalışmaları. 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 2, 563-566.
- Olçay Uçkan, B.Y. ve Öztaşkın, G.K. (2016). Olympos kazısı 2014 yılı çalışmaları. 37. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 2, 33-39.
- Olçay Uçkan, B.Y. ve Öztaşkın, G.K. (2017). Olympos kazısı 2015 yılı çalışmaları. 38. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 3, 187-196.
- Olçay Uçkan, B.Y., Demirel Gökalp, Z., Öztaşkın, M. ve Öncü, E.Ö. (2010). Olympos 2008 yılı çalışmaları. 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık, 4, 231.
- Olçay Uçkan, B.Y., Evcim, S., Erdul Mergen, M., Öncü, Ö.E., Öztaşkın, M. ve Öztaşkın, G. (2011). Olympos, 2009. 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Allâme Tanıtım & Matbaacılık Hizmetleri, 3, 80.
- Olçay Uçkan, B.Y., Mergen, Y., Demirel Gökalp, Z., Bursalı, M., Öztaşkın, G., Yıldırım, Ş. ve Öncü, E. (2009). Olympos kazısı 2007 yılı çalışmaları. 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 3, 373-381.
- Olçay Uçkan, B.Y., Öztaşkın, G.K. ve Evcim S. (2018). Olympos kazısı 2016 yılı çalışmaları. 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Bursa: Star Matbaacılık, 3, 99-110.
- Olçay Uçkan, B.Y., Öztaşkın, G.K., Öncü, Ö.E., Evcim, S. ve Öztaşkın M. (2019). Olympos kazısı 2017 yılı çalışmaları. 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 3, 617-631.
- Olçay Uçkan, B.Y., Öztaşkın, G.K., Öztaşkın, M., Evcim, S. ve Öncü, Ö.E. (2020). Olympos kazısı 2018 yılı çalışmaları. 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 4, 429-443.
- Ousterhout, R. (2016). *Bizans'ın yapı ustaları*. (Çev: Figen Yavuz), (1. Baskı), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Ödekan, A. (1997). Mad. Mozaik. N.Ö. Gürel, F. Göloğlu, Z. Yazıcıoğlu ve A. Örs (Editörler), *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* içinde (2, s. 1301). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

- Özet, A. (2019). Bodrum-Torba Monastery mosaics. *Journal of Mosaic Research*, 13, 71-82.
- Öztaşkın, G. ve Öztaşkın, M. (2019). Olympos Episkopeionu Peristyl mozaiklerindeki insan betimlemeleri. *OLBA*, XXVII, 443-464.
- Öztaşkın, G.K. ve Öztaşkın, M. (2012). Antalya-Olympos Mozaikli Yapı. *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyumu*, Antalya: Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, s. 329-346.
- Öztaşkın, M. (2011). Building with Mosaics of Olympos: mosaics of late ancient era-early Byzantine period. XI. Uluslararası Antik Mozaik Sempozyumu, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 709-720.
- Öztürk, N. ve Çekilmez, M. (2016). 2015 Myra-Andriake Liman Yerleşimi A Kilisesi kazı çalışmaları. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 36, 27-46.
- Pamay, B. (1997). Mad. Opus musivum, opus tessellatum, opus vermiculatum. Gürel, F. Göloğlu, Z. Yazıcıoğlu ve A. Örs (Editörler), *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* içinde (3, s. 1378-1379). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Parman, E. (2001). Antalya-Olympos ve çevresinde (Geç Antik-Ortaçağ) yüzey araştırmaları. *18. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Kütüphane Basımevi, 1, 104.
- Sabır, S. (2004). Kuzey Kıbrıs'taki geç Roma-erken Bizans yer mozaikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sözen, M. ve Tanyeli U. (2017). *Sanat kavramları ve terimleri sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Strabaon (2000). *Antik Anadolu coğrafyası*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tansuğ, S. (2004). *Resim sanatının tarihi*. (5. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Teteriatnikov, N.B. (1998). *Mosaics of Hagia Sophia, Istanbul: the Fossati restoration and the work of the Byzantine Institute*. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection.

- Tiryaki, A. (2016). Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi'nin geometrik desenli taban mozaikleri. *OLBA*, XXIV, 505-534.
- Tronzo, W. (1991). Mad. Monumental painting. A.P. Khazdan, A.M. Talbot, A. Cutler, T.E. Gregory ve N.P. Ševčenko (Editörler), *The Oxford dictionary of Byzantium* içinde (2, s. 1404). New York: Oxford University Press.
- Tülek, F. (2004). Late Roman and early Byzantine floor mosaics in Clidia. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Urbana: Illinois Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, I.
- Uğurlu, E. (2006). *Olympos Nekropolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzun, M.C. (2015). Olympos Antik Kenti erken Bizans dönemi dini yapılarında malzeme ve teknik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vitruvius (2005). *Mimarlık üzerine on kitap*. (Çev: Suna Güven), (4. Baskı), Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

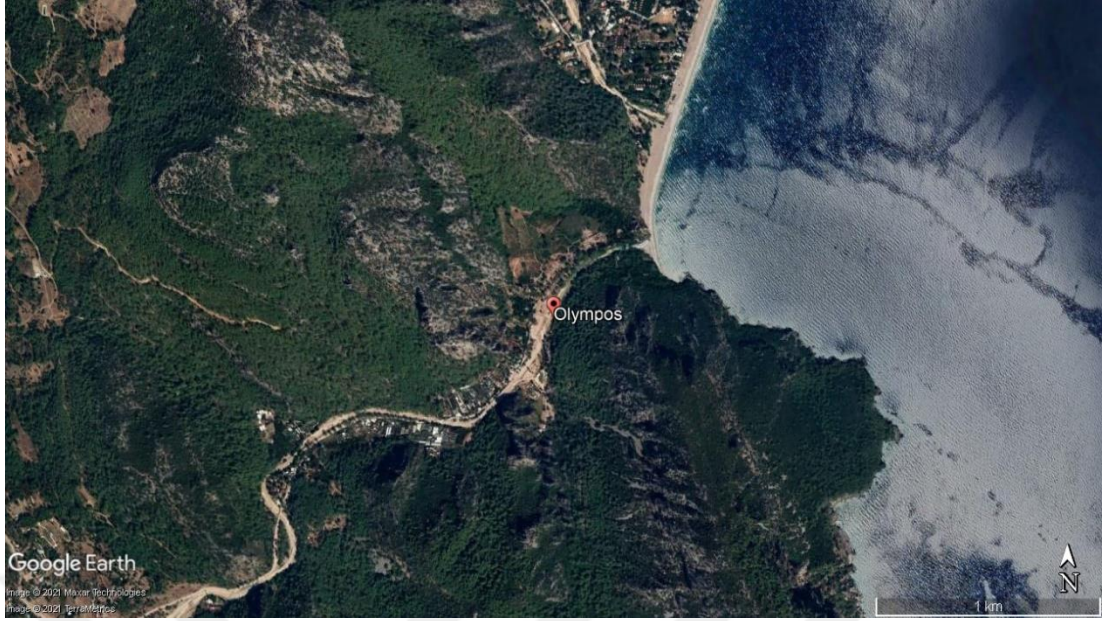
GÖRSELLER

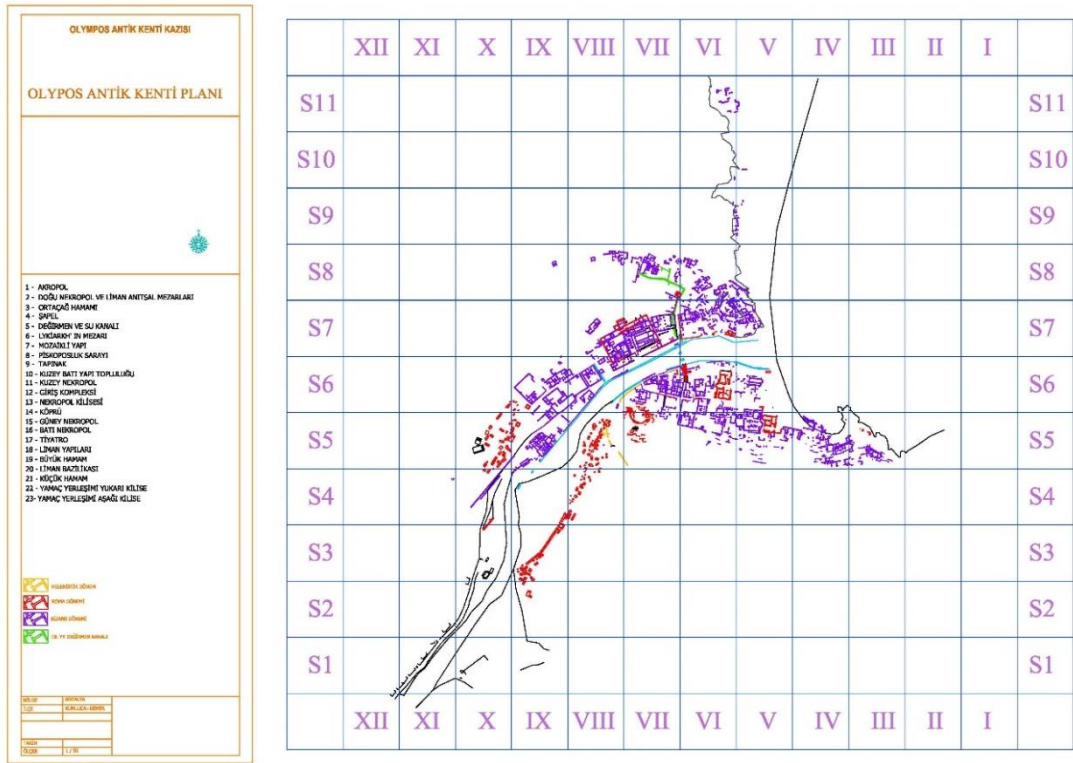
Görsel 1.2.1. Topoğrafik harita, Lykia ve Pamphylia (Hild ve Hellenkemper, 2004)

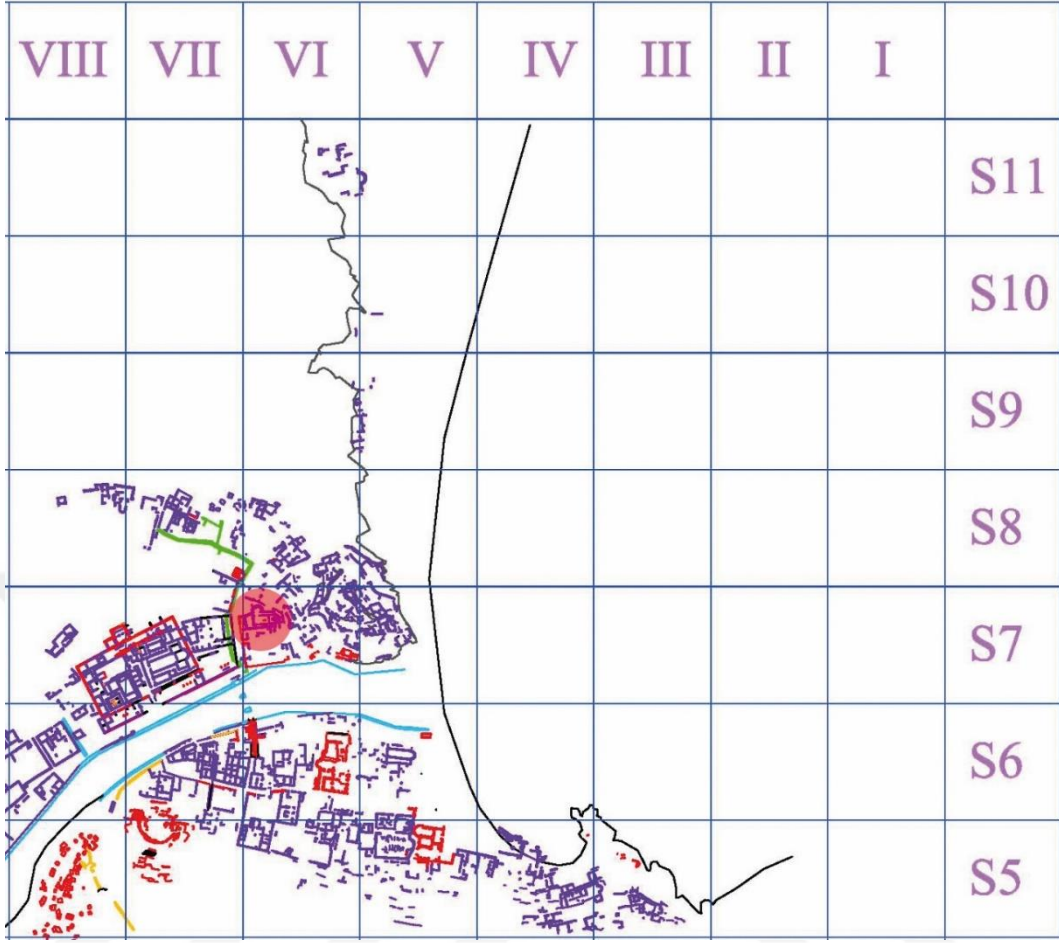
Görsel 1.2.2. Detay, Topoğrafik harita, Olympos, Lykia ve Pamphylia (Hild ve Hellenkemper, 2004)

Görsel 1.2.3. Uydu fotoğrafı, Olympos, Antalya, Türkiye (Google Earth)

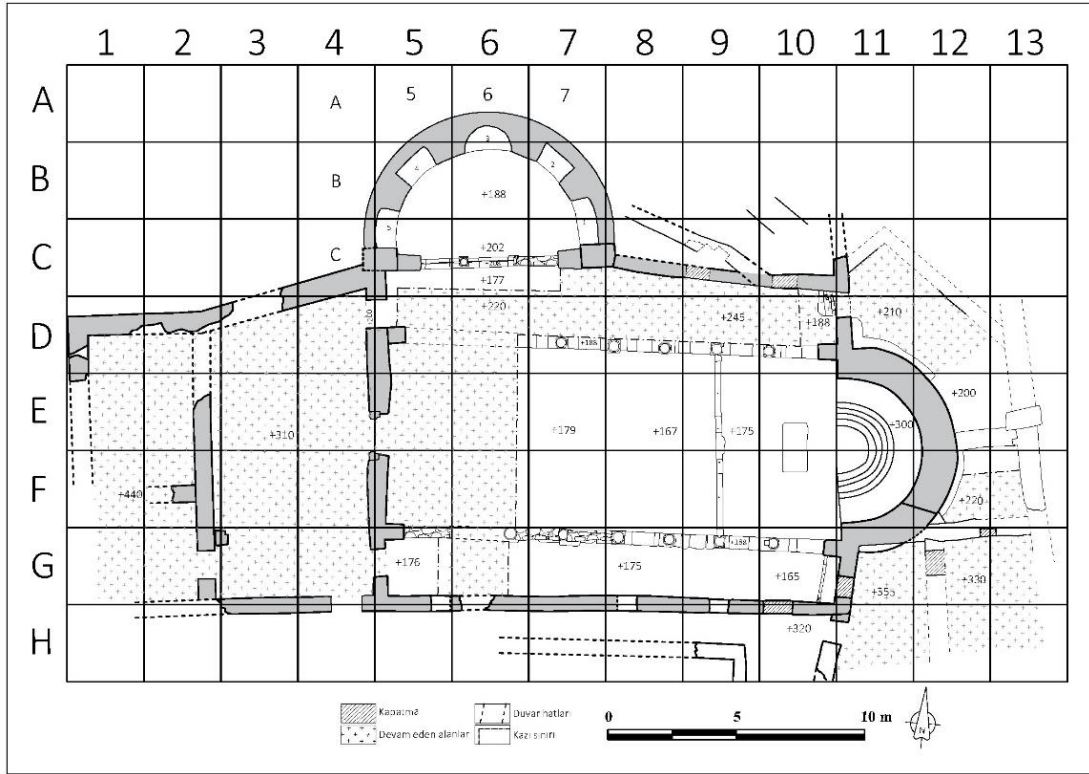
Görsel 1.3.1. Kent planı, Olympos Antik Kenti

Görsel 1.4.1. Detay, 3 No.lu Kilise, kent planı, Olympos Antik Kenti

Görsel 1.4.2. Genel, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 1.4.3. Plan, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 1.4.4. Ortofoto, tespit edilen in-situ zemin mozaikleri, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

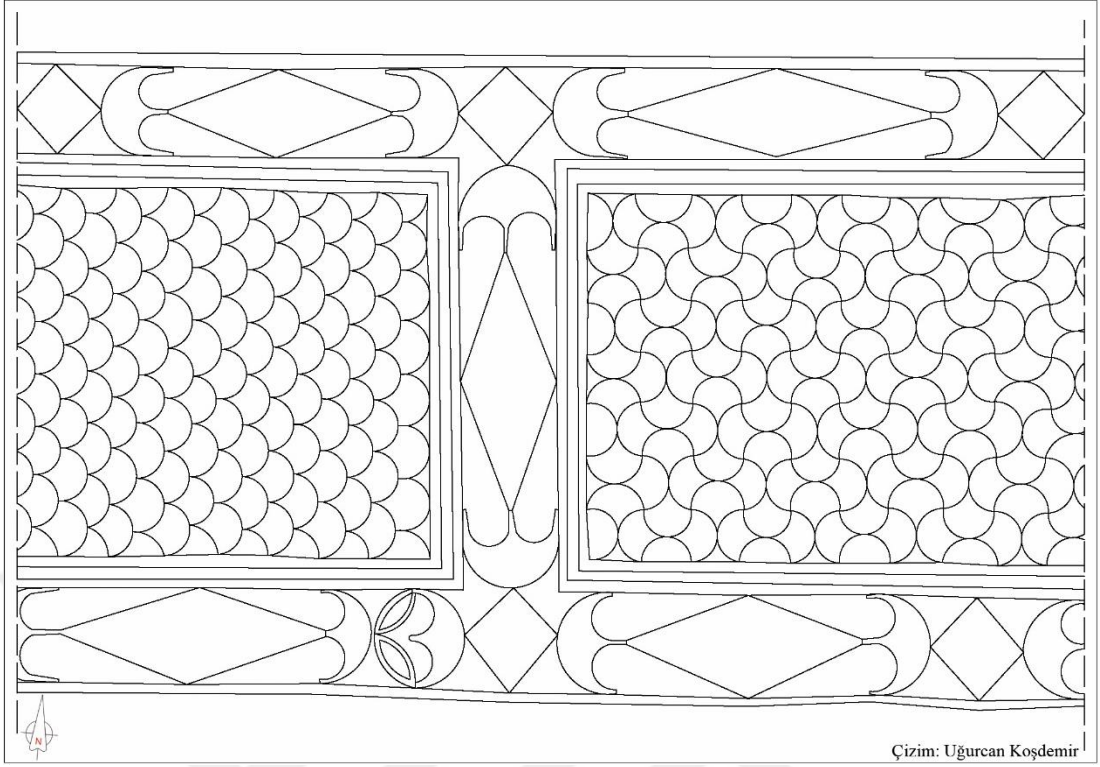
Görsel 2.1.1.1. *Apsisten güney nefe bakış, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.1.2. *Genel, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.1.3. Katalog No. 1, ortofoto, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.1.4. Katalog No. 1, çizim, batı pano ve doğu pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.1.5. Katalog No. 1, batı pano ve bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.1.6. *Katalog No. 1, detay, batı pano ve orta pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.1.7. *Katalog No. 1, detay, batı pano ve orta pano ile bordür, güney nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.1.8. Katalog No. 2, bordür, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.1.9. Katalog No. 3, zemin mozaigine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.1.10. *Katalog No. 4, zemin mozaikine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.1.11. *Katalog No. 5, zemin mozaikine ait parça, güney nef doğu ucundaki mimari düzen, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.1. Genel, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.2. Katalog No. 6, ortofoto, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.3. Katalog No. 6, detay, *bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.4. Katalog No. 6, detay, *bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

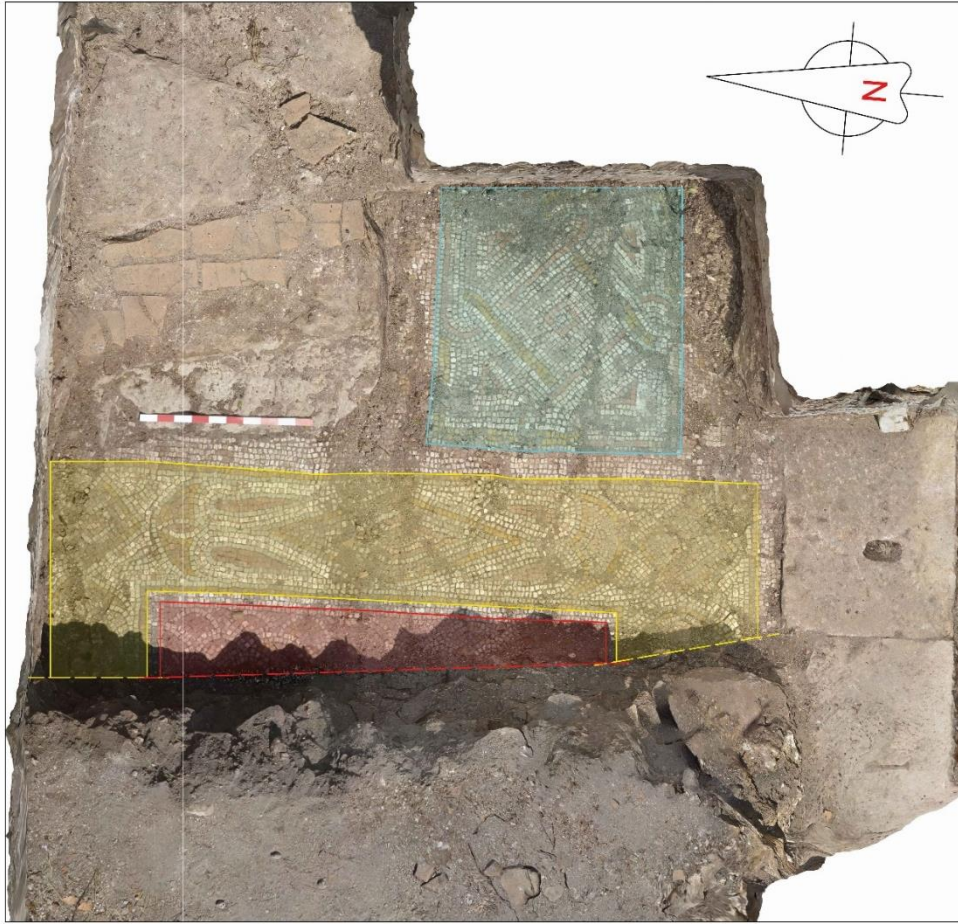
Görsel 2.1.2.5. Katalog No. 6, detay, bordür dışı alan, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.6. Katalog No. 6, detay, nartheks kapısının eşik taşı, kuzey nef batı ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.7 Katalog No. 6, genel, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.8. Katalog No. 6, ortofoto, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.9. Katalog No. 6, detay, doğu pano ile bordür ve bordür dışı alan, kuzey nef doğu ucu, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.10. Katalog No. 7, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.2.11. *Katalog No. 8, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.12. *Katalog No. 9, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.13. *Katalog No. 10, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.14. *Katalog No. 11, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.15. *Katalog No. 12, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.16. *Katalog No. 13, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.17. *Katalog No. 14, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.18. *Katalog No. 15, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.19. *Katalog No. 16, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.20. *Katalog No. 17, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.21. *Katalog No. 18, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.22. *Katalog No. 19, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.23. *Katalog No. 20, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.24. *Katalog No. 21, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.25. *Katalog No. 22, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.26. *Katalog No. 23, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.27. *Katalog No. 24, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.28. *Katalog No. 25, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

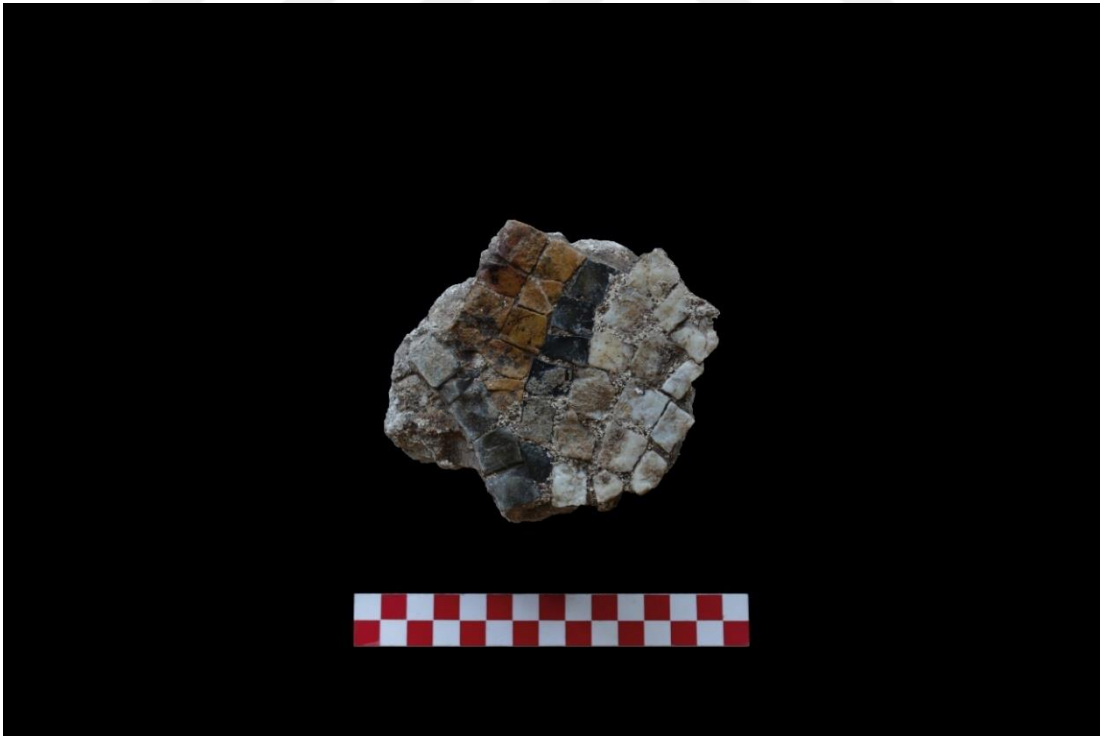
Görsel 2.1.2.29. *Katalog No. 26, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.30. *Katalog No. 27, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.31. *Katalog No. 28, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.32. *Katalog No. 29, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

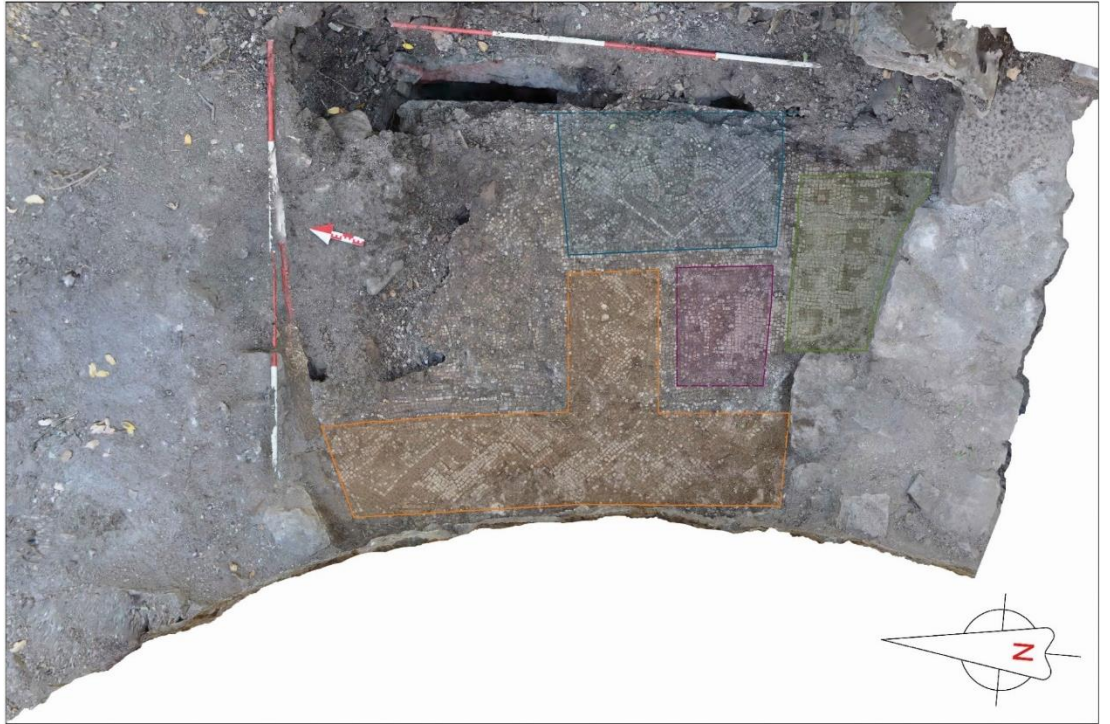
Görsel 2.1.2.33. *Katalog No. 30, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.2.34. *Katalog No. 31, zemin mozaigine ait parça, kuzey nef, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.3.1. Genel, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.3.2. Katalog No. 32, ortofoto, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.1.3.3. *Katalog No. 32, detay, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.1.3.4. *Katalog No. 32, detay, doğu pano, kuzeydoğu köşe odası, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.1. *Katalog No. 33, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.2. *Katalog No. 34, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

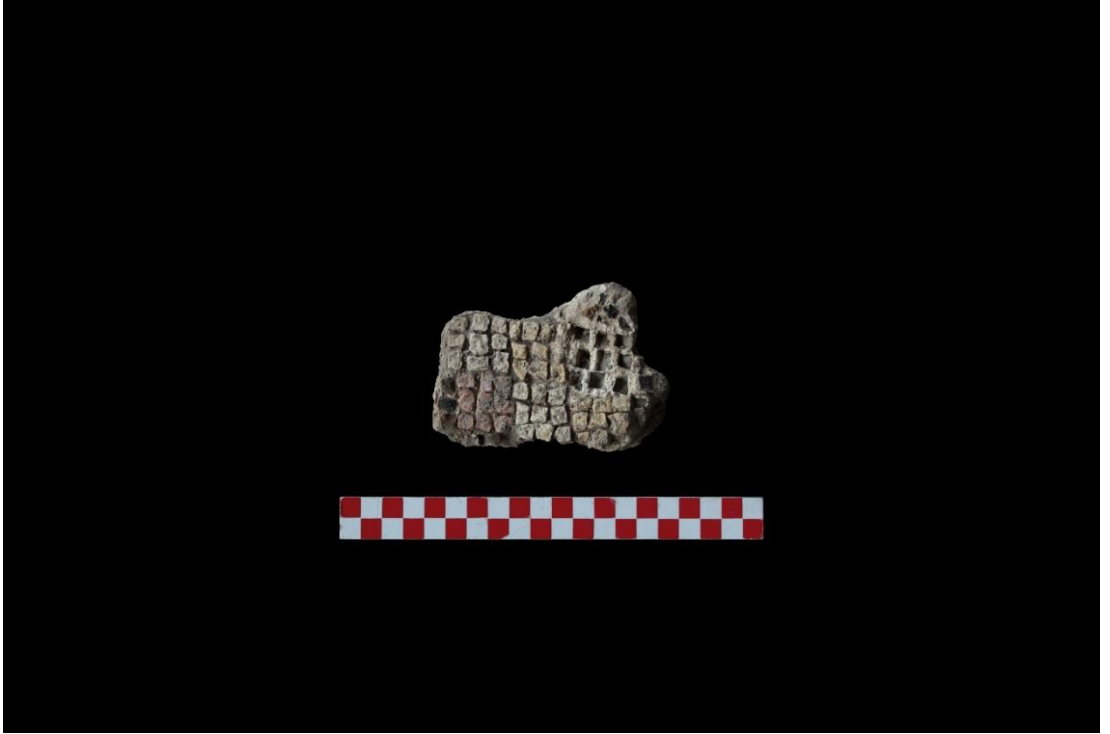
Görsel 2.2.3. *Katalog No. 35, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.4. *Katalog No. 36, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

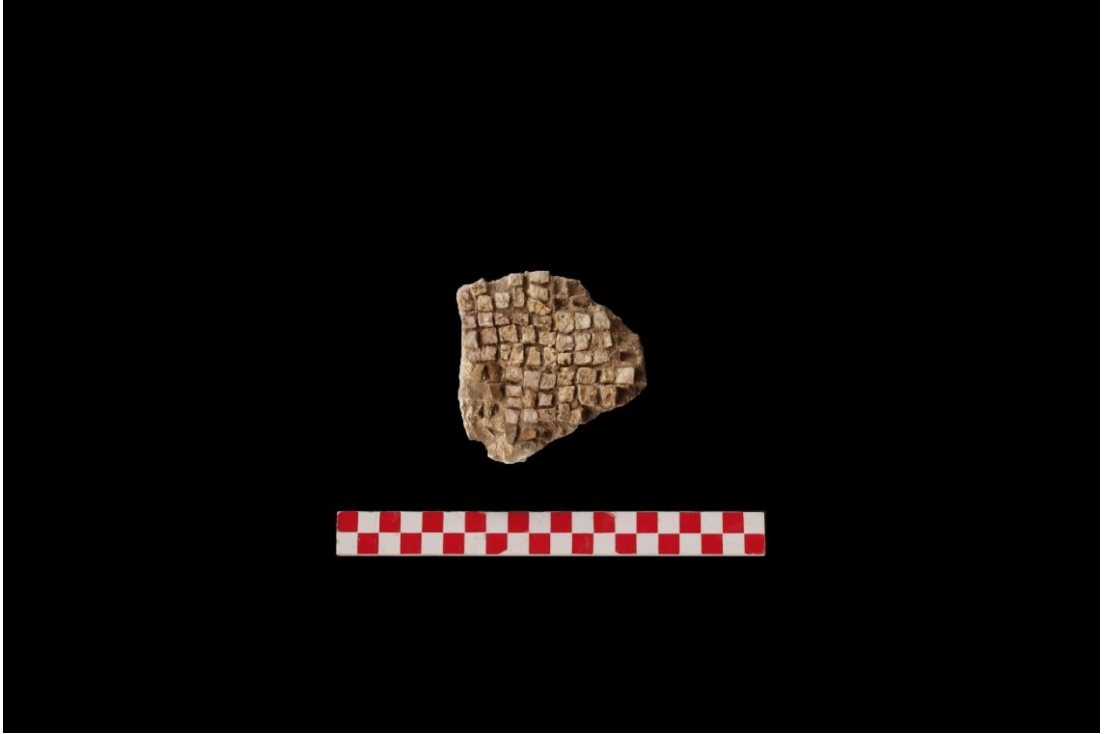
Görsel 2.2.5. *Katalog No. 37, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.6. *Katalog No. 38, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.7. *Katalog No. 39, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.8. *Katalog No. 40, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.9. *Katalog No. 41, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

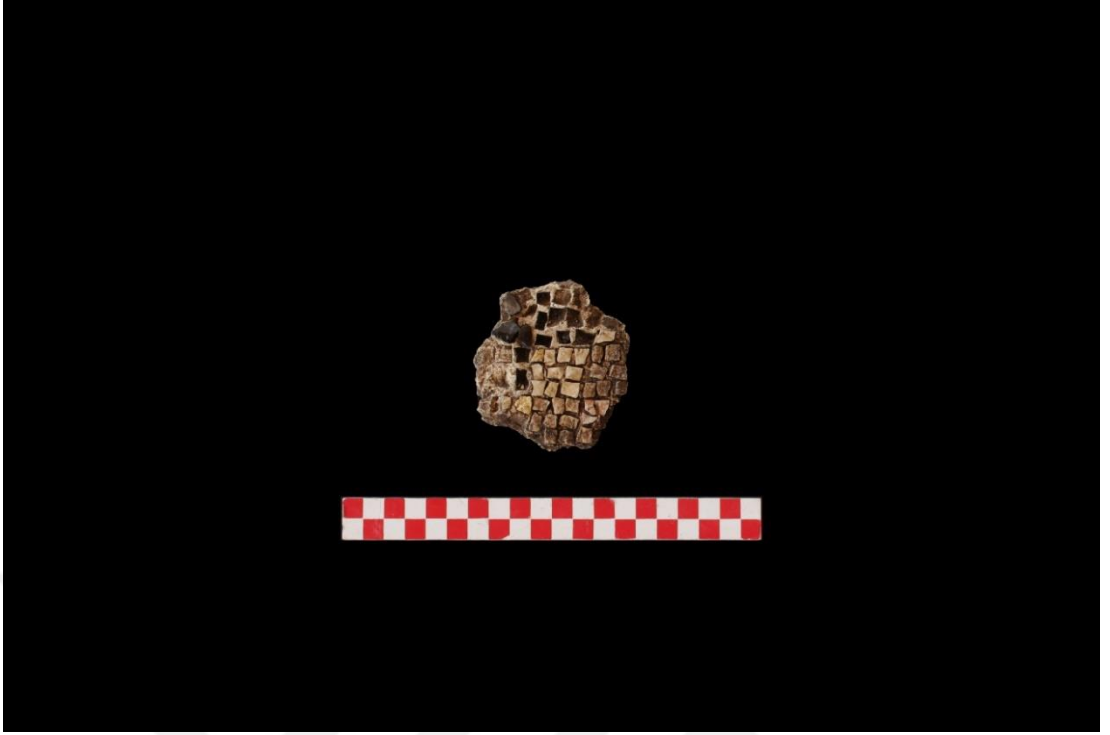
Görsel 2.2.10. *Katalog No. 42, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.11. *Katalog No. 43, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.12. *Katalog No. 44, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

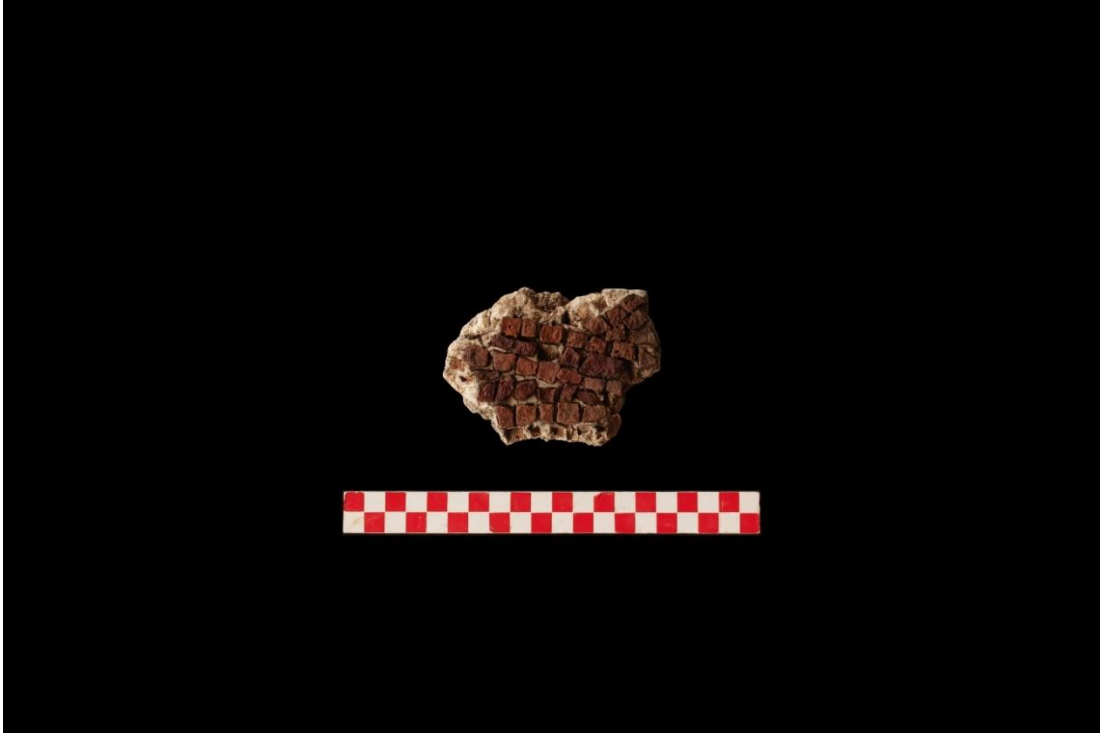
Görsel 2.2.13. *Katalog No. 45, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

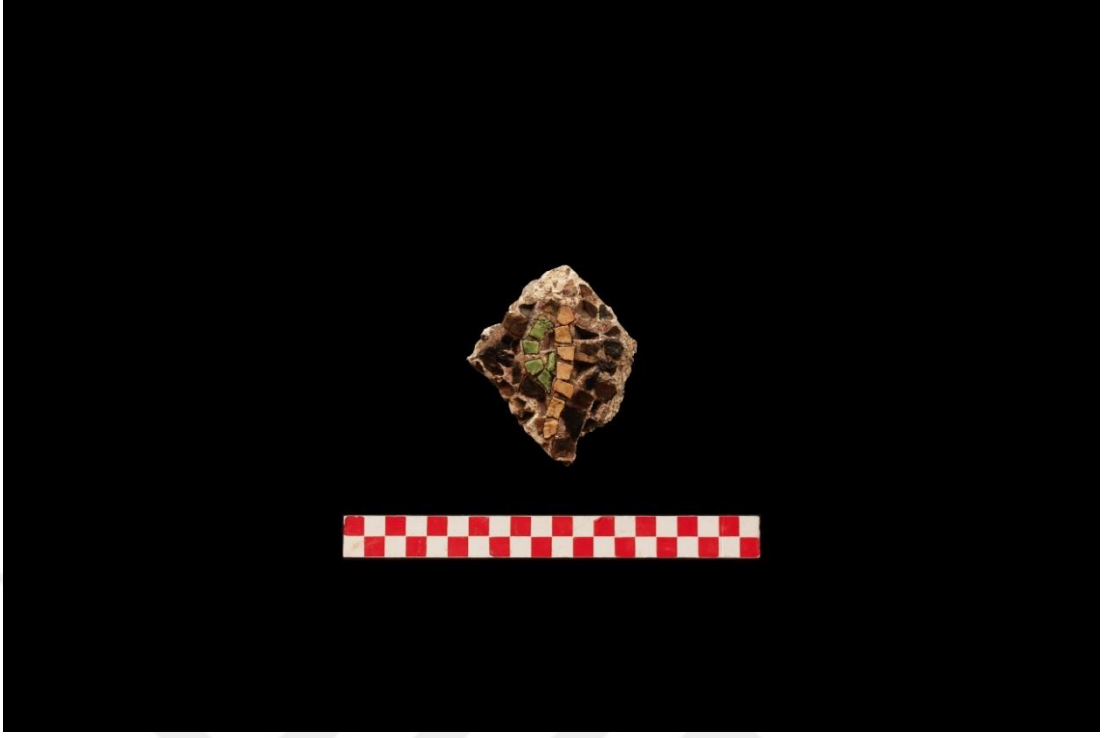
Görsel 2.2.14. *Katalog No. 46, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

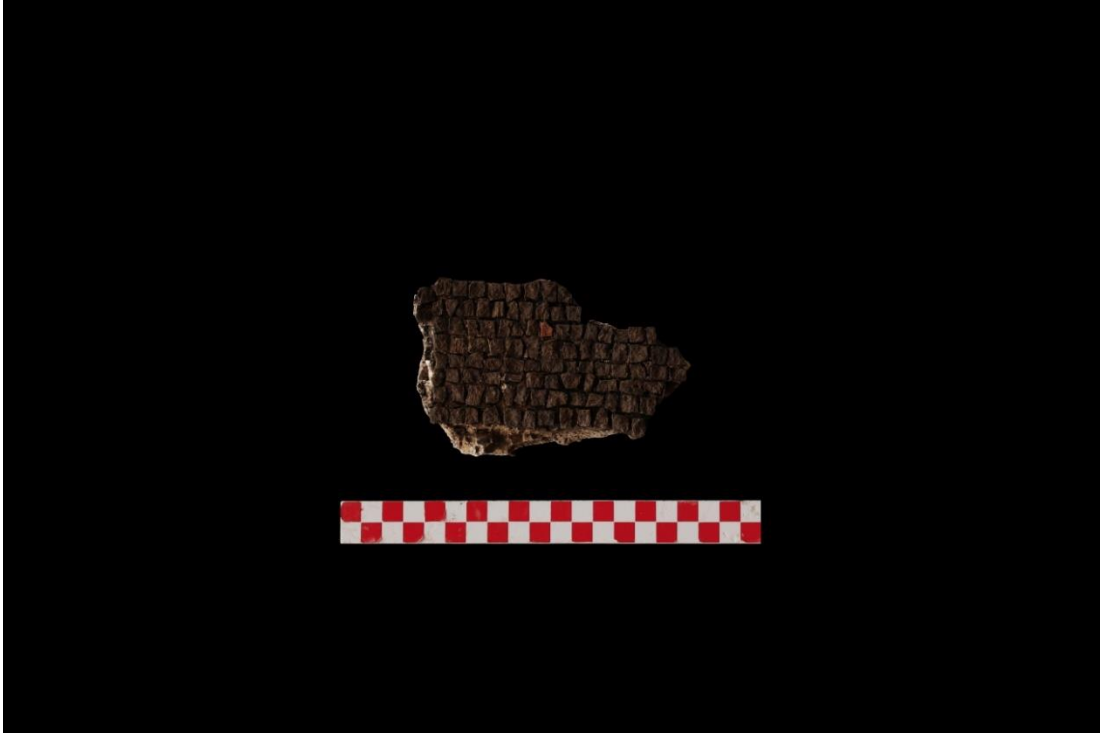
Görsel 2.2.15. *Katalog No. 47, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.16. *Katalog No. 48, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.17. *Katalog No. 49, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.18. *Katalog No. 50, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.19. *Katalog No. 51, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.20. *Katalog No. 52, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.21. *Katalog No. 52, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.22. *Katalog No. 53, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.23. *Katalog No. 54, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.24. *Katalog No. 54, kemer mozağıne ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.25. Katalog No. 55, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

Görsel 2.2.26. Katalog No. 56, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti

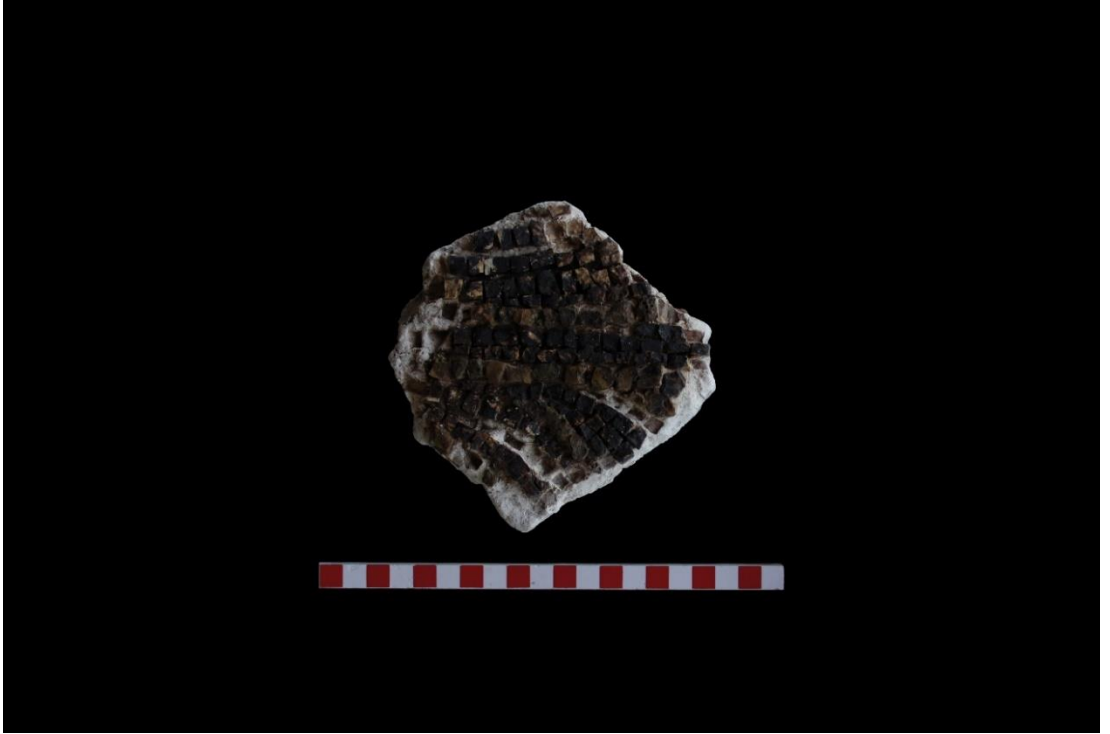
Görsel 2.2.27. *Katalog No. 57, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.28. *Katalog No. 58, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.29. *Katalog No. 59, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.30. *Katalog No. 60, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.31. *Katalog No. 61, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.32. *Katalog No. 62, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.33. *Katalog No. 63, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

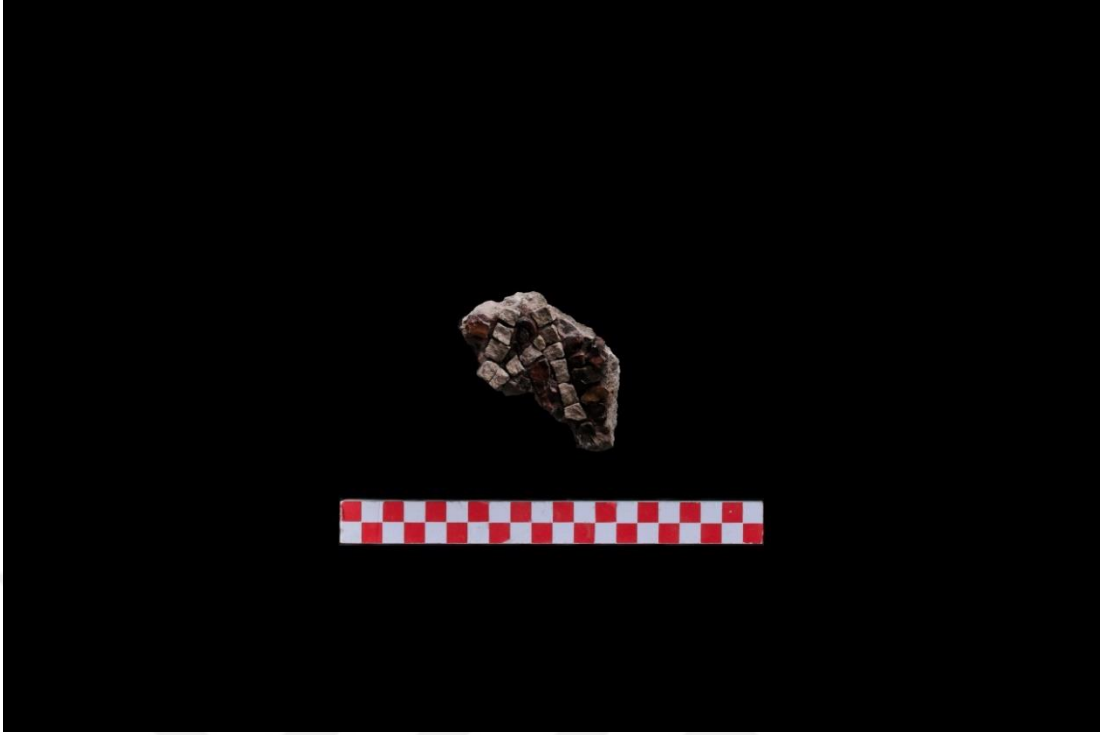
Görsel 2.2.34. *Katalog No. 64, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.35. *Katalog No. 65, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

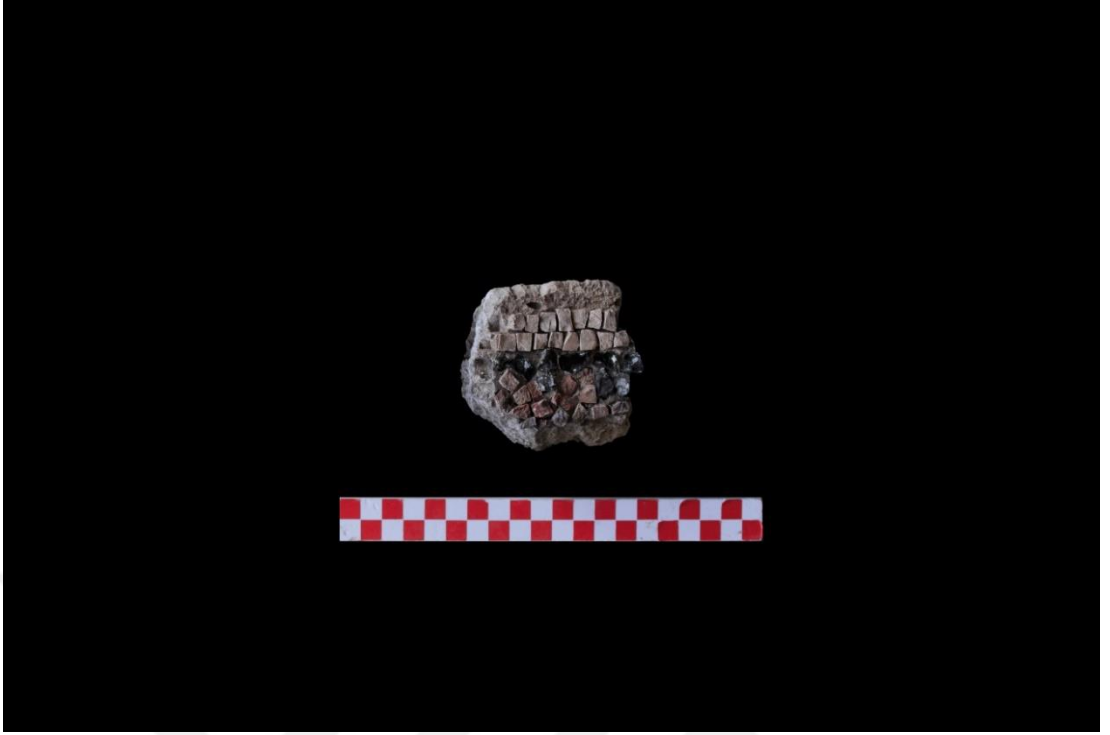
Görsel 2.2.36. *Katalog No. 66, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

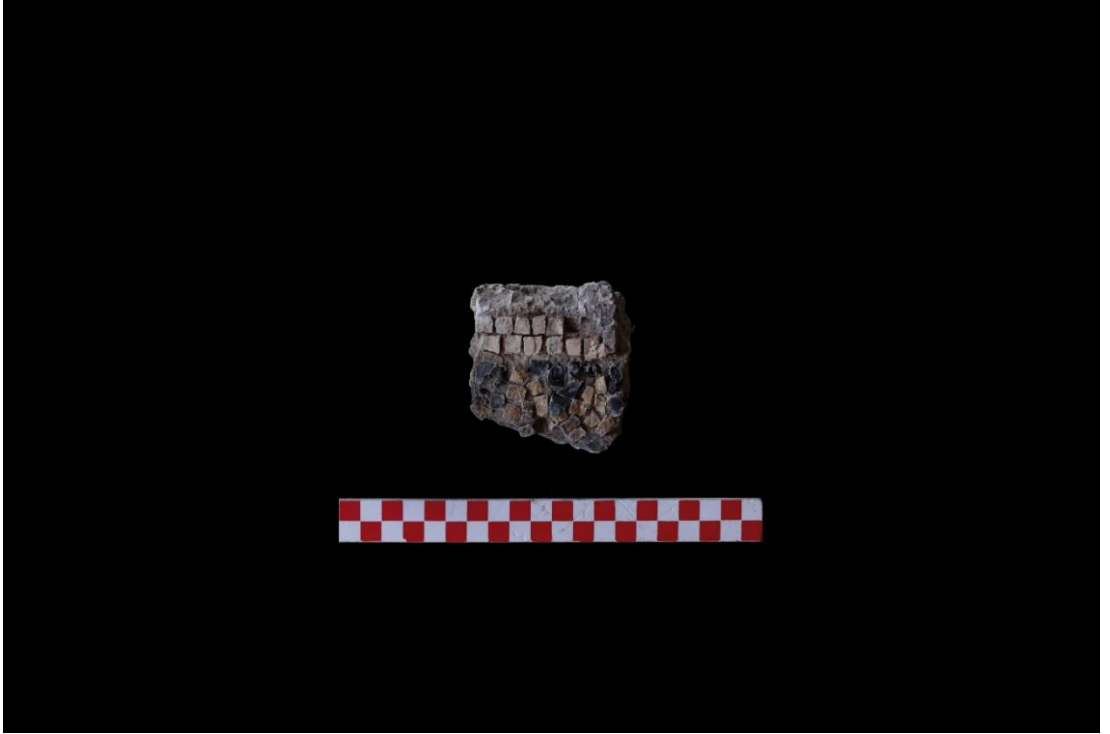
Görsel 2.2.37. *Katalog No. 67, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.38. *Katalog No. 68, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.39. *Katalog No. 69, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.40. *Katalog No. 70, duvar/kemer mozaiğine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.41. *Katalog No. 71, duvar/kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

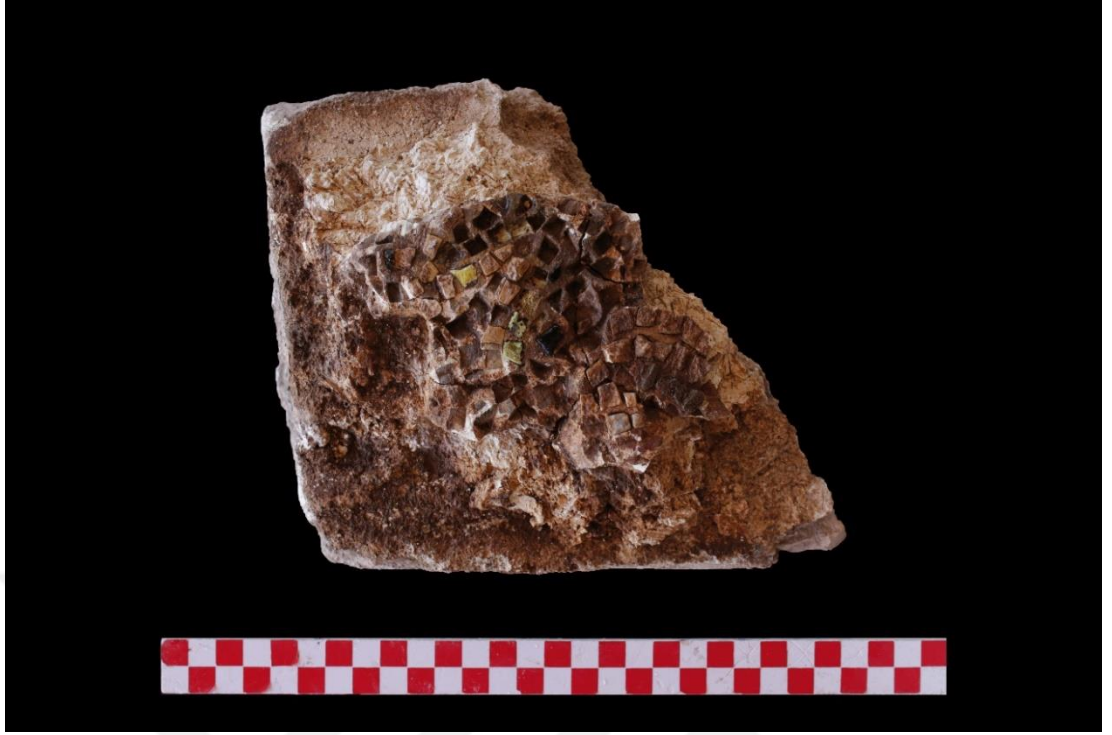
Görsel 2.2.42. *Katalog No. 72, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.43. *Katalog No. 72, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.44. *Katalog No. 73, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

Görsel 2.2.5. *Katalog No. 74, kemer mozaigine ait parça, 3 No.lu Kilise, Olympos Antik Kenti*

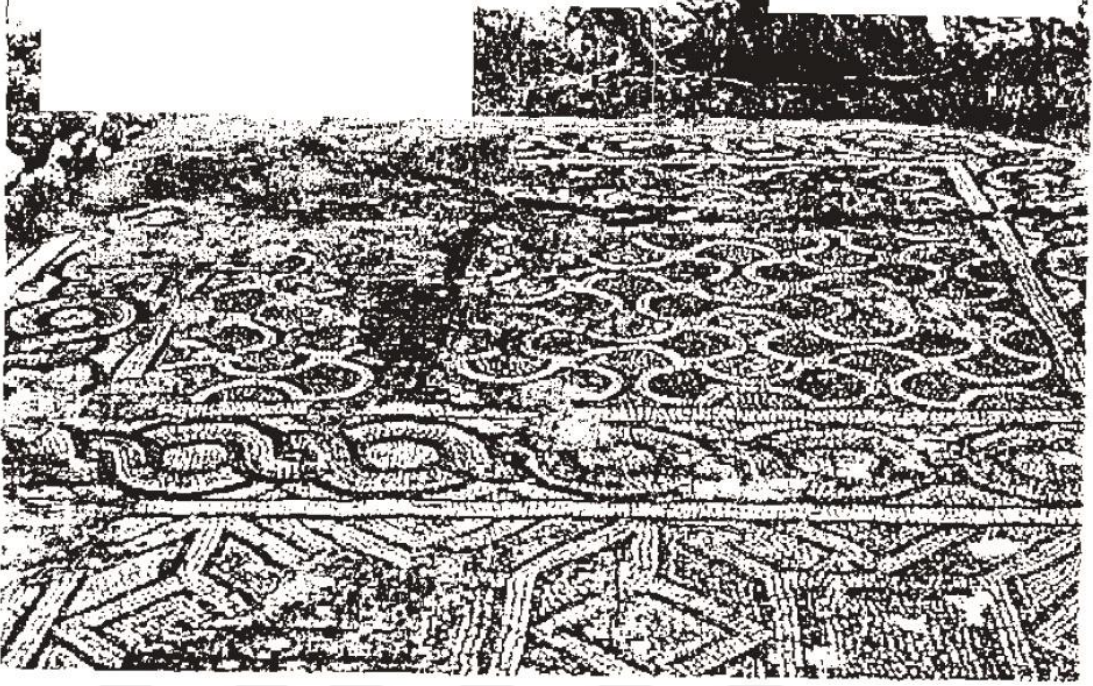
Görsel 3.1. *Plan, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti (Korkut vd., 2018, s. 137)*

Görsel 3.2. Genel, kuzey nef, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti (Korkut, 2018, s. 12)

Görsel 3.3. Detay, kuzey nef, Kent Bazilikası, Tlos Antik Kenti (Korkut, 2018, s. 12)

Görsel 3.4. *Detay, kuzey nef, Aziz Trias Bazilikası, Kıbrıs (Sabır, 2004, Resim 145)*

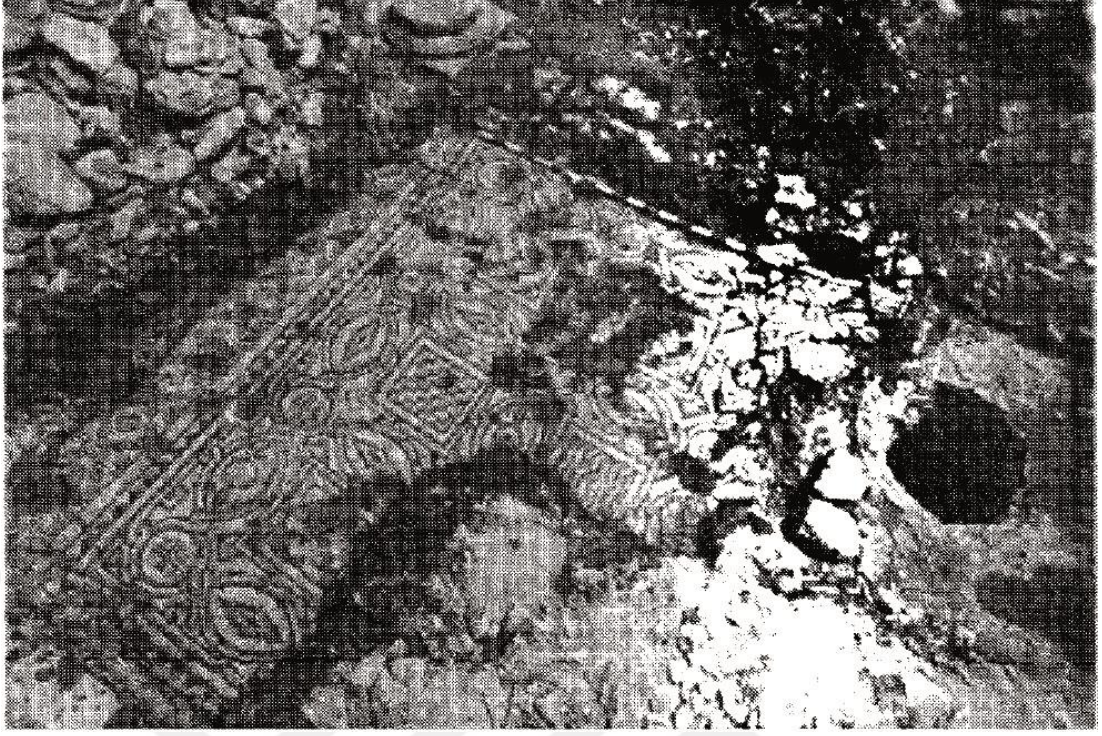
Görsel 3.5. *Detay, nartheks, Nekropol Kilisesi, Anamur (Tülek, 2004, s. 174)*

Görsel 3.6. *Detay, Pullu Kilisesi, Anamur (Beşaltı ve Şahin, 2018, s. 367)*

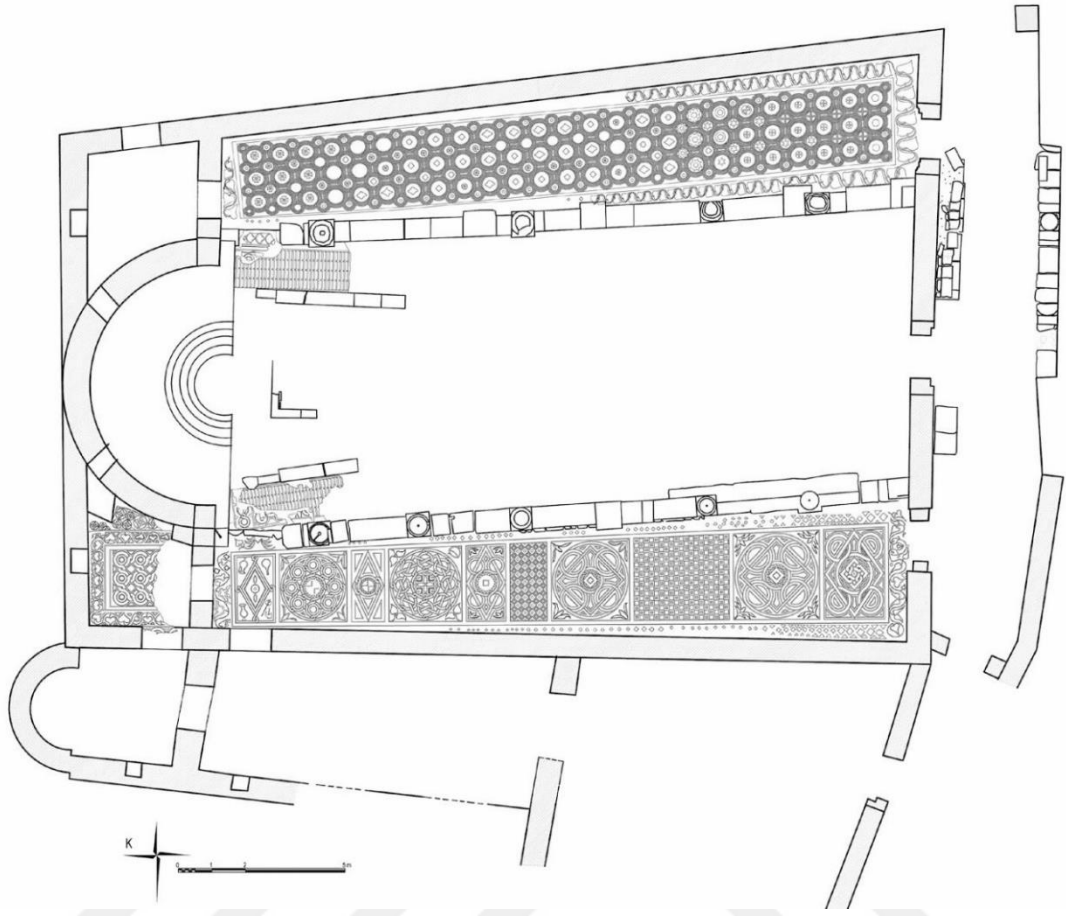
Görsel 3.7. *Detay, nartheks, A Kilisesi, Andriake Antik Kenti (Öztürk ve Çekilmez, 2016, s. 42)*

Görsel 3.8. *Detay, güney nef, Merkez Kilise, Anamur (Tülek, 2004, s. 164)*

Görsel 3.9. *İkinci kat zemin mozaïği parçası, Mozaikli Yapı, Olympos Antik Kenti*

Görsel 3.10. Plan, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti (Tiryaki, 2016, s. 527)

Görsel 3.11. Detay, güney nef, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti (Tiryaki, 2016, s. 530)

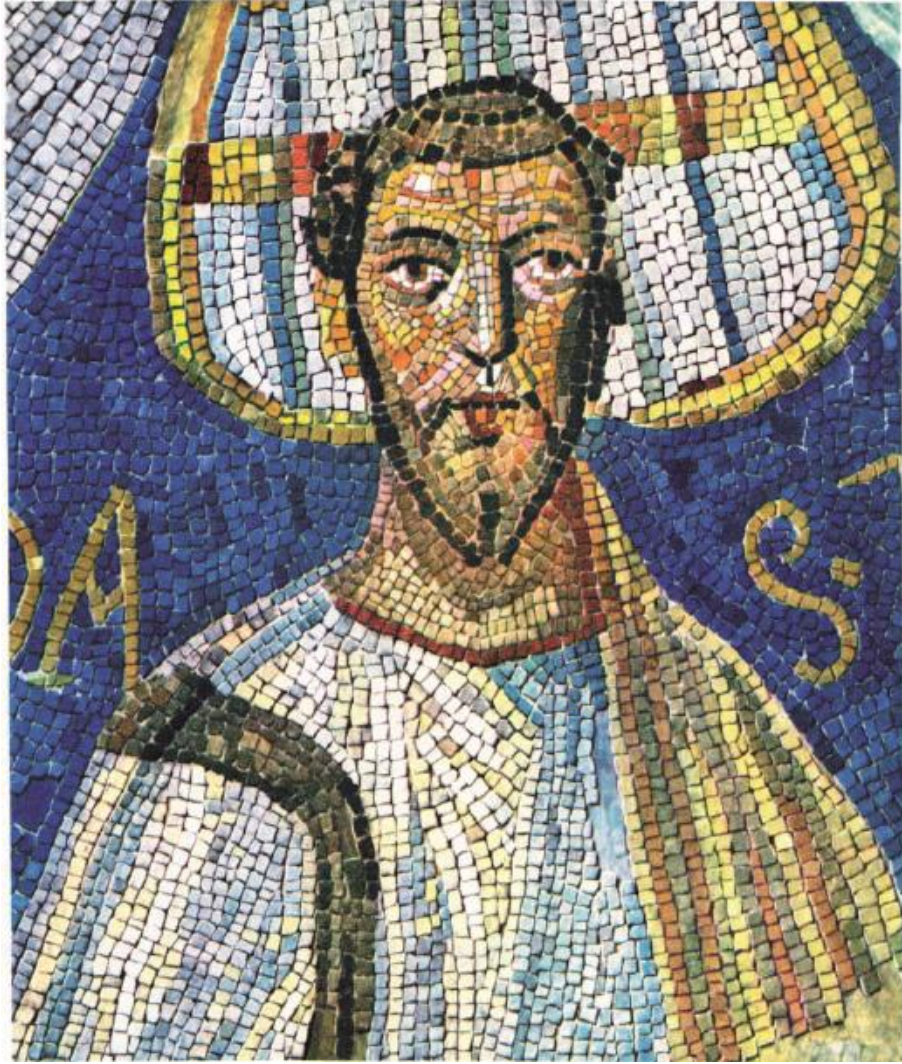
Görsel 3.12. Detay, kuzey nef, Piskoposluk Kilisesi, Rhodiapolis Antik Kenti (Tiryaki, 2016, s. 531)

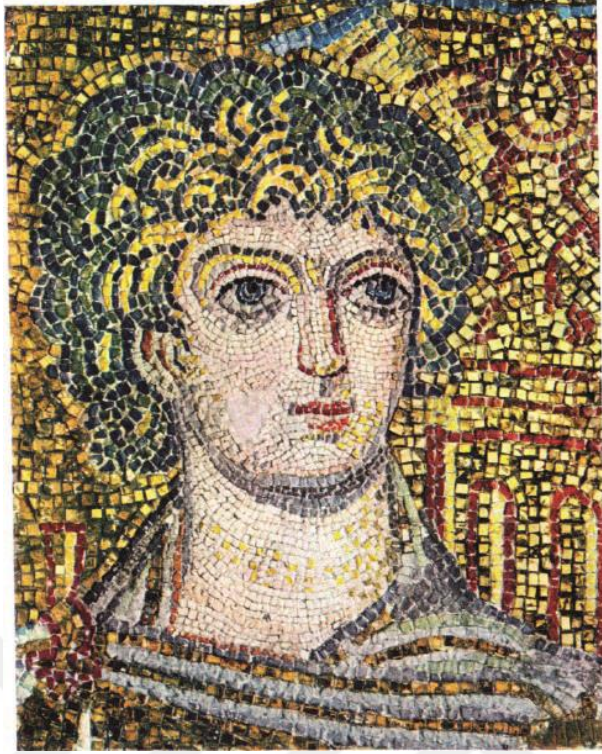
Görsel 3.13. İkinci kat mozaik zemin parçası, Mozaikli Yapı, Olympos Antik Kenti

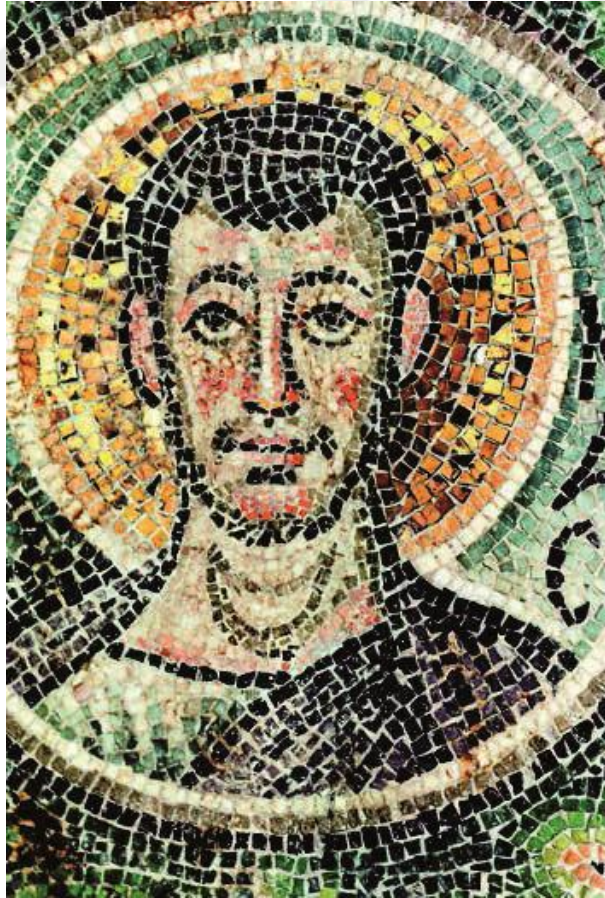
Görsel 3.14. *Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti*

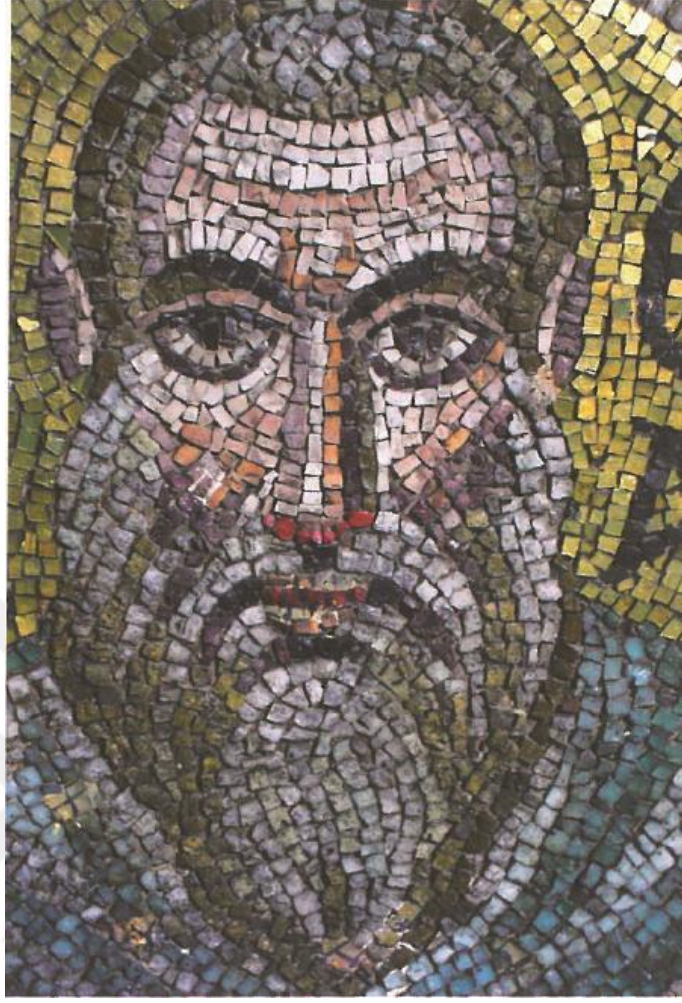
Görsel 3.15. *Detay, kubbe, Ortodokslar Vaftizhanesi, Ravenna (Grabar, 1966, s. 122)*

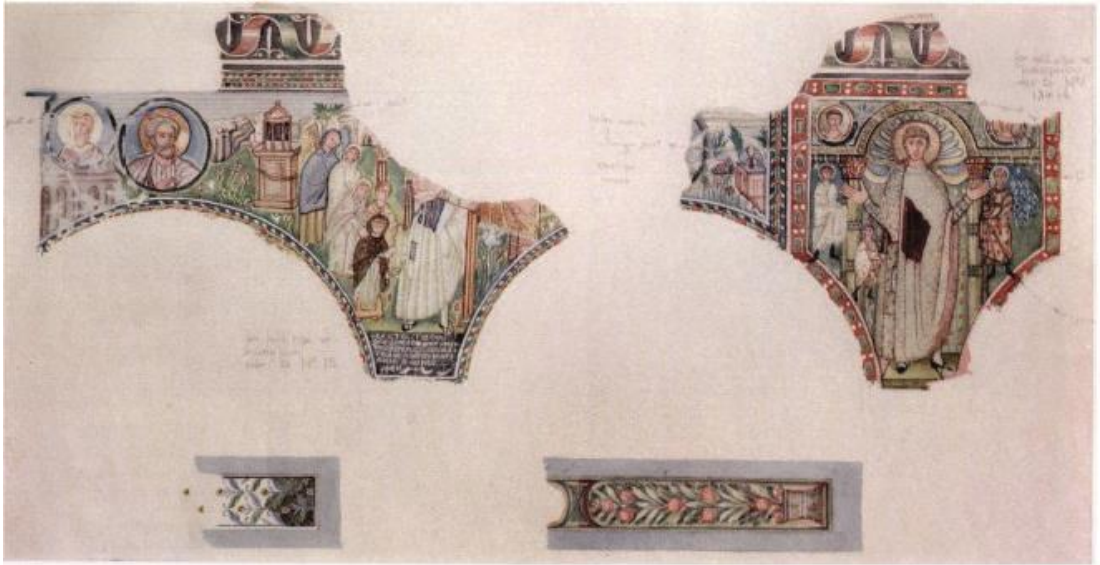
Görsel 3.16. *Detay, kubbe, Hagios Georgios Kilisesi, Selanik (Grabar, 1966, s. 128)*

Görsel 3.17. *Detay, apsis, Panagia Kanakaria Kilisesi, Kıbrıs (James, 2017, s. 226)*

Görsel 3.18. Detay, apsis, Hagios Katerini Manastır Bazilikası, Sina Dağı (Brenk, 2017, s. 8)

Görsel 3.19. Çizim, yedinci ve sekizinci kemerler, kuzey nef, Hagios Demetrios Kilisesi, Selanik (Cormack, 1969, Levha 9)

Görsel 3.20. *Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti*

Görsel 3.21. *Detay, Peristylum, Olympos Antik Kenti*

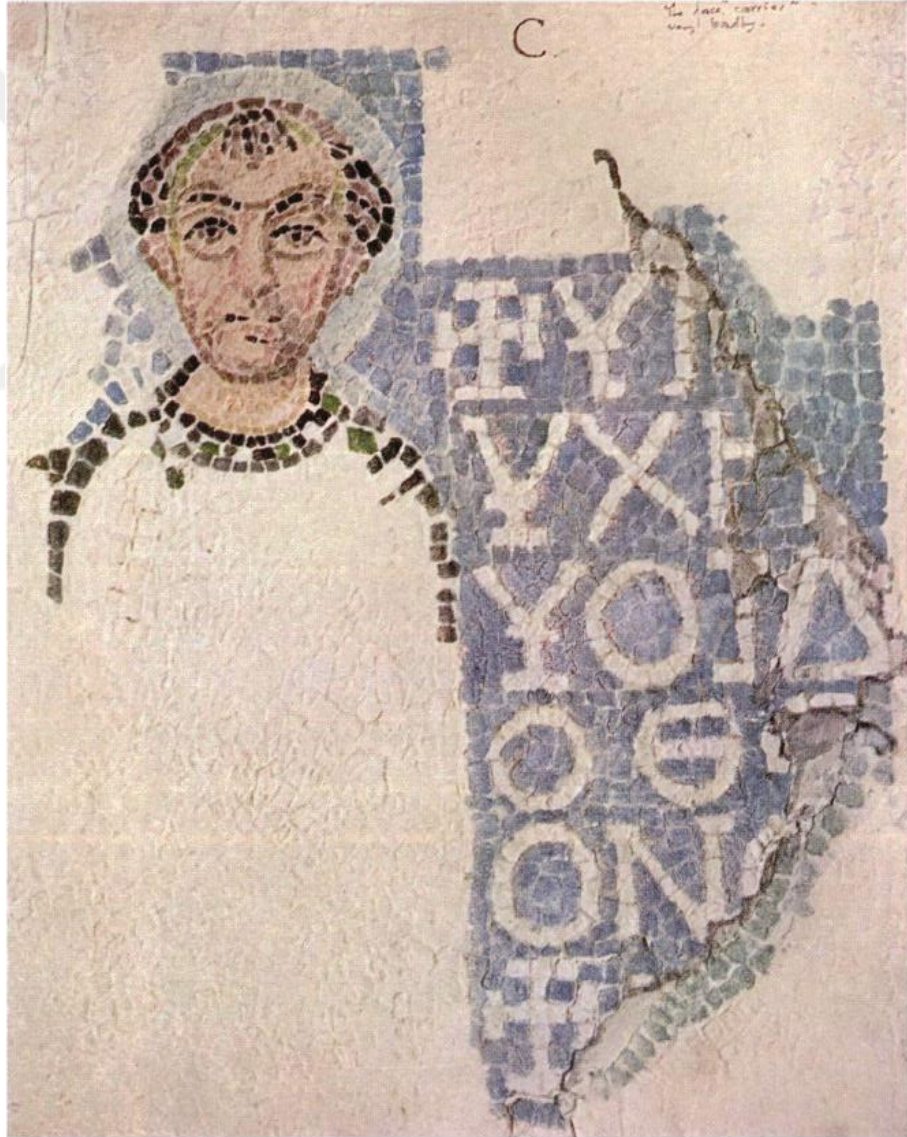
Görsel 3.22. *Detay, apsis, Soli Bazilikası, Kıbrıs (Sabır, 2004, Resim 100)*

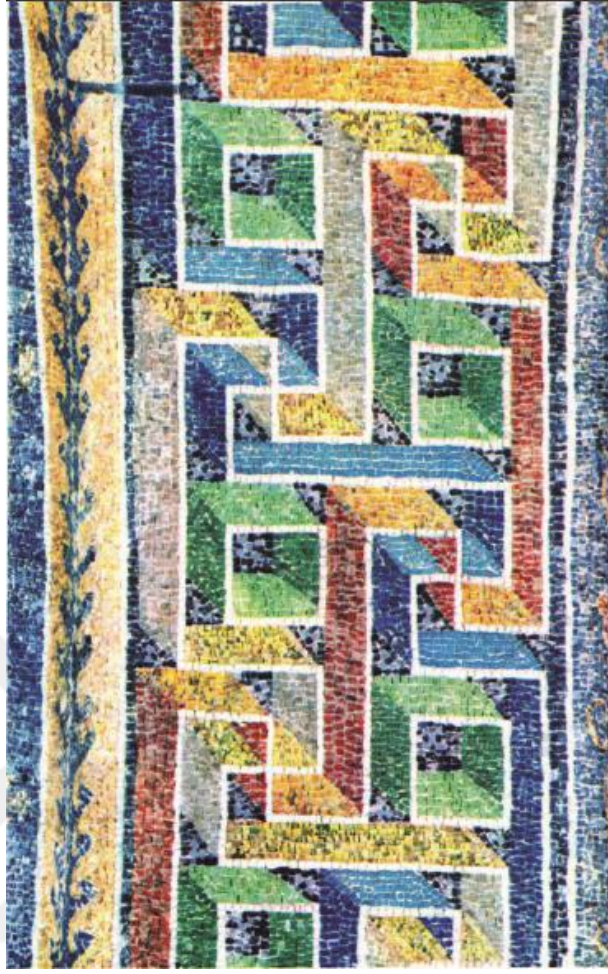
Görsel 3.23. *Detay, orta nef, Aziz Trias Bazilikası, Kıbrıs Kuzey (Sabır, 2004, Resim 145)*

Görsel 3.24. *Detay, Piskopos Leontios Kilisesi, Ya'amun (Nassar ve Turshan, 2011, s. 44)*

Görsel 3.25. *Çizim, detay, yedinci ve sekizinci kemerler, Hagios Demetrios Kilisesi, Selanik (Cormack, 1969, Levha 11)*

Görsel 3.26. *Detay, güney tonoz kemer, Galla Placidia Mausoleumu, Ravenna (Grabar, 1966, s. 117)*